

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Diplomová práce

**Obraz nepřítele v současných vojenských operacích:
komparace zásahů v Iráku a Libyi**



Jméno: Bc. Jan Trojáček

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Studijní program: Mezinárodní vztahy

Rok odevzdání práce: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 31. 7. 2022

Bc. Jan Trojáček

Anotace

Diplomová práce “Obraz nepřítele v současných vojenských operacích: komparace zásahů v Iráku a Libyi” se zabývá událostmi po teroristických útocích z 11. září 2001 a válkou v Iráku a s ní spojenou vojenskou operací Irácká svoboda, a vojenskou intervencí koaličních sil NATO v Libyi s názvem operace Unified Protector.

V neposlední řadě práce zkoumá koncept tvoření obrazu nepřítele, který je z velké části vykonstruován pomocí diskurzu významných politických představitelů Spojených států a Velké Británie. Sekuritizace, jakožto výzkumná teorie, je přesvědčivým doplňkem výzkumu obrazu nepřítele a funguje přes negativně konstruovaný obraz hrozivého nepřítele. Skutečný proces sekuritizace začíná sekuritizačním pohybem a je také výchozím bodem konstrukce nepřátelského obrazu. Práce analyzuje pomocí oficiálních tiskových vyjádření a dokumentů rétoriku amerických prezidentů George W. Bushe a Baracka Obamy a premiérů Velké Británie Tonyho Blaira a Davida Camerona. Při výzkumu byla uplatněna diskurzivní analýza výroků jednotlivých představitelů ve vztahu k iráckému prezidentovi Saddámu Husajnovi a plukovníkovi Muammaru Kaddáfim.

V první části práce se autor zabývá konceptem konstrukce obrazu nepřítele, který úzce souvisí s teorií sekuritizace. Druhá část práce se zaměřuje na válku proti globálnímu teroru a válku v Iráku. Na tuto kapitolu navazuje diskurzivní analýza výroků amerického prezidenta George W. Bushe a britského premiéra Tonyho Blaira, která se zaměřuje na konstrukci obrazu nepřítele ve vztahu k Saddámu Husajnovi. V další části práce autor analyzuje ozbrojený konflikt v Libyi a vojenskou intervencí koaličních sil NATO. Na závěr diplomové práce je provedena diskurzivní analýza výroků amerického prezidenta Baracka Obamy a britského premiéra Davida Camerona, která se rovněž zabývá konstrukcí obrazu nepřítele ve vztahu k Muammaru Kaddáfimu.

Annotation

Diploma thesis „*Depicting the Enemy in the current Military Operations: A Comparison of Interventions in Iraq and Libya*” deals with the events after the terrorist attacks of 11 September 2001 and the war in Iraq and related military operation Iraqi Freedom, and the military intervention of NATO coalition forces in Libya in Operation Unified Protector.

This diploma thesis examines the concept of creating an image of the enemy, which is largely constructed through the discourse of important political leaders in the United States and Great Britain. Securitization, as a research theory, is a compelling complement to enemy image research that works through a negatively constructed image of a formidable enemy. The actual securitization process begins with the securitization movement and is also the starting point for the construction of the hostile image. The thesis uses official press releases and documents to analyze the rhetoric of US Presidents George W. Bush and Barack Obama and the Prime Ministers of the United Kingdom Tony Blair and David Cameron. The research used a discursive analysis of statements by individual officials in relation to Iraqi President Saddam Hussein and Colonel Muammar Gaddafi.

In the first part of the thesis, the author deals with the concept of construction of the image of the enemy, which is closely related to the theory of securitization. The second part of the thesis focuses on the war against global terror and the war in Iraq. This chapter is followed by a discursive analysis of the statements of US President George W. Bush and British Prime Minister Tony Blair, which focuses on the construction of the image of the enemy in relation to Saddam Hussein. In the other part of the work, the author analyzes the armed conflict in Libya and the military intervention of NATO coalition forces. The last section of the thesis is a discursive analysis of the statements of US President Barack Obama and British Prime Minister David Cameron, which also deals with the construction of the image of the enemy in relation to Muammar Gaddafi.

Klíčová slova

George W. Bush, Tony Blair, Irák, Saddám Husajn, Al-Káida, obraz nepřítele, Severoatlantická aliance, Organizace spojených národů, Libye, Muammar Kaddáfí, Barack Obama, David Cameron

Keywords

George W. Bush, Tony Blair, Iraq, Saddam Hussein, Al Qaeda, the image of the enemy, North Atlantic Treaty Organization, United Nations, Libya, Muammar Gaddafi, Barack Obama, David Cameron

Title

Depicting the Enemy in the current Military Operations: A Comparison of Interventions in Iraq and Libya”

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáši Karáskovi, Ph.D., za jeho odborné rady a možnost pravidelných osobních konzultací.

Seznam zkratek

Al-Káida	Militantní islamistická teroristická organizace
CIA	Central Intelligence Agency
CNN	Cable News Network
RB OSN	Rada bezpečnosti OSN
R2P	Responsibility to protect
NATO	Severoatlantická aliance
USA	Spojené státy Americké
VB	Velká Británie
OSN	Organizace spojených národů
GWOT	Global war on terrorism

Obsah

Úvod.....	3
1 Obraz nepřítele teoretické uchopení.....	6
1.1 Teorie sekuritizace a obraz nepřítele:	6
1.2 Diskurzivní analýza	9
2 11. září 2001 a válka proti globálnímu teroru	11
2.1 Kultura strachu v podobě války proti teroru	13
2.2 Nová válka Ameriky v Afghánistánu a cesta do Iráku	14
2.3 Bushova doktrína	16
3 Události před válkou v Iráku a Bushova politika preventivní války.....	19
3.1 Rezoluce RB Bezpečnosti OSN z roku 2002.....	21
3.2 Příprava na válku v Iráku a vojenská aliance USA.....	22
4 Válka v Iráku a „Operace Irácká svoboda“	24
4.1 Rezoluce Rady Bezpečnosti OSN č. 1511	25
4.2 Válka v Iráku mezi lety 2003-2005	26
4.3 Konec války v Iráku s nástupem Baracka Obamy do prezidentského úřadu.....	27
4.4 Spojení mezi Saddámem Husajnem, Al-Káidou a 11. zářím	30
4.4.1 Osobnost Saddáma Husajna jeho vztahy se Západem.....	32
5 Diskurzivní analýza George W, Bushe a Tonyho Blaira	34
5.1 Politický diskurz George W. Bushe ve vztahu k Iráku	34
5.1.1 Diskurzivní analýza výroků George W. Bushe a tvoření obrazu nepřítele ve vztahu k Saddámu Husajnovi.....	35
5.1.2 Diskurz George W. Bushe a strategie velké lži závěr	43
5.2 Politický diskurz Tonyho Blaira ve vztahu k Iráku	45

5.2.1	Diskurzivní analýza Tonyho Balira a tvoření obrazu nepřítele ve vztahu k Saddámu Husajnovi.....	46
6	Libye od války proti teroru k libyjské humanitární válce	50
6.1	Začátek války v Libyi	50
6.2	Rezoluce Rady bezpečnosti OSN z roku č. 1973	53
6.3	Vojenská operace v Libyi „Unified Protector“ a její průběh.....	54
6.4	Závěr operace „Unified Protector“	57
6.5	Vztahy Velké Británie a Libye do roku 2011	59
6.5.1	Osobnost Muammara Kaddáfího jeho vztahy se Západem	61
7	Diskurzivní analýza Baracka Obamy a Davida Camerona	64
7.1	Politický diskurz Baracka Obamy ve vztahu k Libyi	64
7.1.1	Diskurzivní analýza výroků Baracka Obamy a tvoření obrazu nepřítele ve vztahu k Muammaru Kaddáfím	68
7.2	Politický diskurz Davida Camerona ve vztahu k Libyi a Muammaru Kaddáfím.....	71
7.2.1	Diskurzivní analýza Davida Camerona a tvoření obrazu nepřítele ve vztahu k Muammaru Kaddáfím	72
	Závěr.....	75
	Použitá literatura.....	79

Úvod

Útoky provedené teroristickou organizací Al-Káida na cíle ve Spojených státech z 11. září lze považovat za zcela zlomový moment mezinárodní politiky po skončení studené války. První dekáda dvacátého prvního století se nesla v duchu války proti teroru a byla to globální válka s terorismem, která byla zahájena mezinárodní vojenskou kampaní vedenou Američany krátce po teroristických útocích z 11. září 2001. (Váška, 2018, s. 20) Teroristické útoky vnímala Bushova administrativa jako pokus o svržení struktury celé americké společnosti. Mezinárodní terorismus byl ve veřejném diskurzu dále zobrazován jako existenční hrozba pro Spojené státy, které musí čelit veškerými prostředky, které mají USA k dispozici. S mezinárodním terorismem byl krátce po 11. zářím spojován i irácký režim Saddáma Husajna. Válka v Iráku byla proto chápána jako součást americké globální války proti terorismu.

Válka v Iráku má své kořeny již v 90. letech 20. století. Rezoluce Rady bezpečnosti číslo 678 z roku 1991 požadovala, aby Irák zničil všechny své zásoby zbraní hromadného ničení a zavázal se, že takové zbraně nikdy v budoucnu nebude vyvíjet. Poté přijala Rada bezpečnosti dalších deset rezolucí, podle nichž Irák zásadním způsobem porušuje své povinnosti. (Rezoluce RB OSN z roku 1991) V listopadu 2002 Rada bezpečnosti schválila rezoluci číslo 1441, ve které bylo vyjádřeno politování nad iráckým nedodržením domluvených dohod, a usnesla se, že Irák neustále porušuje obsah svých závazků. Invaze do Iráku byla vyústěním eskalace dlouhodobé krize. Útoky na světové obchodní centrum způsobily, že americká administrativa dostala záminku k tomu, aby oficiálně vyhlásila válku Iráku. Invaze do Iráku byla výsledkem eskalace vleklé krize zapříčiněné nerespektováním požadavků Rady bezpečnosti OSN režimem prezidenta Saddáma Husajna, který byl podezřelý z přechovávání zbraní hromadného ničení. Teroristické útoky z 11. září znamenaly podstatný posun americké diplomacie a válečné strategie vůči Iráku od zadržování ke změně režimu. Dále to byla i postava iráckého prezidenta Saddáma Husajna, která hrála v zahraničně politickém diskurzu britské a americké vlády roli bezohledného diktátora a představovala zdroj trvalé bezpečnostní hrozby, a to již před útoky z 11. září 2001. Saddám Husajn bývá velmi často označován v politickém diskurzu jako „neběvalá bezpečnostní hrozba“, nebo jako „zlotřilý diktátor“.

Na druhou stranu, ozbrojený konflikt v Libyi je součástí širšího procesu, který je známý také jako arabské jaro. Arabské jaro vzniklo jako výsledek sociálních, ekonomických a demografických přeměn. Nepokoje začaly v Tunisku a postupem času se rozšířily do dalších arabských zemí včetně Libye. Krize v Libyi přišla v době, kdy mezinárodní společenství přijalo koncept Responsibility to Protect (R2P), který zavádí odpovědnost států za ochranu populace před zločiny, jakými jsou genocida, etnické čistky a jiné závažné zločiny. Muammar Kaddáfí si byl vědom důležitosti tohoto konceptu, přesto uvrhl zemi do občanské války. Svými stále silnějšími výhrůžkami o odplatě i prostředky, kterými potlačoval povstání, poskytl Kaddáfí západním mocnostem oprávněné zdůvodnění pro vojenskou intervenci.

První hypotézou práce je předpoklad, že obraz nepřítele je z velké části vykonstruován pomocí diskurzu a že nepřítel musí představovat reálnou bezpečnostní hrozbu. Hrozba je základní prvek ve tvoření obrazu nepřítele. Z hlediska sekuritizace je důležitá akceptace obrazu nepřítele publikem, které je připraveno tento negativní obraz přijmout a pomocí dobře zvoleného diskurzu chápat nepřítele jako vážnou hrozbu. Druhá hypotéza chce ověřit sub-hypotézu, že v diskurzu prezidentů USA a premiérů VB docházelo pomocí řečových aktů (personifikace, metafor) a sekuritizační rétoriky k tvoření obrazu nepřítele, kterým byl v případě Iráku Saddám Husajn a v případě Libye Muammar Kaddáfí. V rámci ověření obou hypotéz budu v práci hledat odpovědi i na výzkumné otázky: Jaký panoval diskurz amerických prezidentů a britských premiérů ke vztahu k Saddámu Husajnovi a Muammaru Kaddáfim? Panovaly nějaké rozdíly v použitém diskurzu a tvoření obrazu nepřítele ve vztahu k těmto dvěma osobnostem? Další výzkumnou otázkou je, zdali docházelo pomocí řečových aktů ze strany politických představitelů USA a VB před a během válek v Iráku a v Libyi k sekuritizaci diktátorských režimů Iráku a Libye. V neposlední řadě se práce pokusí zjistit, jaké nástroje dominovaly v diskurzu politických představitelů (prezidentů USA a premiérů Velké Británie) při intervenci NATO v Libyi a válce v Iráku.

Práce poukáže na to, jak aplikace metafor, analogií, přirovnání a personifikace může tvořit obraz nepřítele a jak je tento obraz přijímán veřejností. Budu hledat rozdíly a podobnosti v mluveném i psaném diskurzu prezidentů USA a premiérů VB. Cílem práce bude dokázat a ověřit zjevné rozdíly v oblasti personalizace protivníka, a to včetně diskurzivních obalů a sekuritizační rétoriky všech představitelů. Dále se pokusím najít odpověď na otázku, jak se Muammar

Kaddáfí dopracoval do role „oblíbence“ a proč byl Saddám Husajn od samého začátku vnímaný jako zlý diktátor. Pokusím se zjistit, jaké panovaly rozdíly mezi těmito dvěma osobnostmi. Koncept tvorby nepřátelského obrazu je charakterizován přisuzováním negativních vlastností nepříteli, v důsledku čehože se pro nás stává méně lidský. Cílem sekuritizačního aktéra je utvořit o nepříteli pomocí diskurzu velmi negativní obraz a utvořit z něj velmi vážnou hrozbu, která tak bude vnímaná i publikem.

Vzhledem k výzkumným cílům práce jsem jako metodologický rámec zvolil diskurzivní analýzu jednotlivých politických aktérů. Dataset, s nímž jsem pracoval, tvoří výroky amerických prezidentů a britských premiérů. Postup je vystavěn na metodologii diskurzivní analýzy, již byly podrobeny výroky amerických prezidentů George W. Bushe a Baracka Obamy a britských premiéru Tonyho Blaira a Davida Camerona. Výsledkem práce je mimo jiné porovnání, zda panovaly zásadnější rozdíly v diskurzu a tvoření obrazu nepřítele u George W. Bushe a Tonyho Blaira, nebo u Baracka Obamy a Davida Camerona. Jedním z předmětů výzkumu u zkoumaných aktérů byla všechna dostupná videa na serveru „YouTube“. Zároveň byly zkoumány oficiální tiskové zprávy vydané Bílým domem. Předmětem výzkumu byly rovněž mediální rozhovory jednotlivých vojenských i politických aktérů a následně byla provedena analýza jejich výroků, které jsem čerpal z odborných publikací, akademických časopisů a knih. Při hledání potřebných dat jsem se v projevech a oficiálních vyjádřeních zaměřil především na metafory, personifikace a slovní spojení, jež byla použita při tvoření obrazu nepřítele, kterého zkoumaní aktéři dosáhli pomocí dobře zvoleného diskurzu.

1 Obraz nepřítele teoretické uchopení

Nepřátelé a obrazy nepřítele jsou považovány za předpoklady připravenosti na válku (tj. bojovat a zabíjet). Zatímco v literatuře je zcela jasně řečeno, že identita nepřítele je nezbytná pro zahájení ozbrojeného konfliktu, o původu této teorie a průběhu vývoje nepřátelských obrazů je známo velmi málo. V důsledku toho jsou role a význam teorie zobrazení nepřítele podceňovány. Dále se teorie zobrazení nepřítele zabývá i procesem „enmifikace“, neboli nepřátelstvím. To znamená, že negativní vlastnosti, které byly přisuzovány nám, jsou odstraněny a nepřítel se pro nás stává méně lidsky a humánní. (Oppenheimer, 2006, s. 269) Ze sociálně psychologického hlediska je proces „enmifikace“, neboli vznik negativních stereotypů, rovněž považován za dynamický proces, byť motivovaný vnějšími silami, jako jsou sociálně historické kontexty a politický vývoj. (Oppenheimer, 2006, s. 271)

Zobrazení nepřítele a konstrukce takového obrazu nepřítele se dá považovat za přípravný krok v připravenosti na potenciální válku. Podle psychologa Ervina Stauba, hrají obrazy nepřítele důležitou roli při udržování a posilování nepřátelství a soupeření mezi částmi populace. Na úrovni národních entit hrají nepřátelské obrazy roli při udržování a prohlubování konfliktu mezi zeměmi. Nepřátelské obrazy mají velký vliv na utváření celkového dojmu z nepřítele. Na základě daného diskurzu a popisu nepřítele mají posluchači a publikum tendenci vnímat obraz daného nepřítele, nebo konkrétní osoby, která je tímto způsobem zobrazena, velmi negativně. Ze strany řečníku tak dochází k negativní charakterizaci nepřítele. (Oppenheimer, 2006, s. 269)

Obraz nepřítele dále souvisí s politickou ideologií určité skupiny a je založen na subjektivních zkušenostech. Obraz nepřítele a tvorba nepřátelského obrazu je výsledkem procesů, které jsou řízeny, nebo formovány společností. (Oppenheimer, 2006, s. 270)

1.1 Teorie sekuritizace a obraz nepřítele

Sekuritizace je dynamickým procesem sociálního konstruování hrozeb a rizik, kdy se určité téma stává tématem bezpečnostním nikoli na základě skutečně existující hrozby, ale protože je jako hrozba prezentováno a tato prezentace je přijata. V diskusi o sekuritizaci byl kladen důraz na referenční objekt a politická opatření, nicméně výzkum obrazu nepřítele se zaměřuje na identitu hrozby. Tento rozdíl odráží diskuse autorů Erikssona a Noreena (2002)

o tom, co ohrožuje (předmět obrazu hrozby) a co je vnímáno jako ohrožené (předmět obrazu ohrožení). Obraz nepřítel je v tomto ohledu „to, co hrozí“. Po studené válce došlo k rychlému obratu a přesměrování americké zahraniční politiky směrem k nepřátelství a tvoření obrazu nepřítel v podobě Saddáma Husajna a arabského světa. Povaha obrazu nepřítel je z velké části vykonstruovaná, nicméně reálná hrozba je stále nezbytná k udržení tohoto obrazu. Avšak není to pouze hrozba, která je potřeba pro utvoření obrazu. Je to diskurz o hrozbách, který oživuje obraz nepřítel a je také klíčovým bodem sekuritizace. (Gaufman, 2016, s. 25)

V procesu sekuritizace označujeme nějakou entitu jako referenční objekt (to co je ohroženo) a snažíme se přesvědčit ostatní aktéry, aby jej akceptovali; přijme-li „publikum“ sekuritizaci referenčního objektu, máme právo podniknout akci na jeho záchranu a publikum musí naši činnost tolerovat. Tím, že publikum přijímá sekuritizaci, přijímá také případné budoucí akce na ochranu referenčního objektu. O tom, zda byla sekuritizace úspěšná, nerozhoduje sekuritizující aktér, ale fakt, zda ostatní aktéři akceptovali sekuritizované téma jako existenční hrozbu, tj. zda přijali možnost omezení jiných společenských hodnot ve prospěch sekuritizovaných témat. Kodaňská skupina poukazuje na nebezpečí ukrývající se v možnosti sekuritizovat určité téma. Sekuritizující aktéři (např. představitelé státu) vytvářejí v procesu sekuritizace určitou skutečnost, která jim dává možnost ospravedlnit využití mimořádných prostředků. (Waisová, 2004, s. 78-79)

Politický koncept obrazu nepřítel byl poprvé prozkoumán Carlem Schmittem v jeho knize „Der Begriff des Politischen“, kde tvrdil, že obraz nepřítel (Freindbild) je nezbytný, pokud existuje potřeba jiného (der Fremde). Dělení na dvě části přítel /nepřítel je užitečné pro jednotu společnosti, aby se sjednotila proti nepříteli. Obraz nepřítel byl používán v amerických psychologických studiích, zejména pak v politické psychologii. (Gaufman, 2016, s. 26)

Obraz nepřítel by měl být chápán jako forma předsudků, nebo negativních představ a koncepcí o konkrétní skupině, nebo osobě, která je líčena jako protivník. Později však autoři Satjukow a Gries uvádějí jako jednu z hlavních charakteristik protivníka jeho agresivitu a vyzařování hrozby, což znovu ukazuje, že hrozba je základní prvek v teorii obrazu nepřítel. Překračujeme-li tedy politické, psychologické a sociologické zdůvodňování nepřátelských obrazů, jediným faktorem, který zůstává všudypřítomný, je reprezentace nepřítel jako hrozby pro „nás“. Tento koncept je základní kamenným rámcem sekuritizace. Definice obrazu nepřítel podle autora

Elizaveta Gaufmana je soubor negativních koncepcí, které popisují konkrétní skupinu, nebo osobu jako ohrožující referenční objekt. (Gaufman, 2016, s. 27)

Pohled a zobrazení nepřítele se vyvíjel paralelně s politologií a pohledem na nepřátele v mezinárodních vztazích. Dále byly obrazy nepřítele spojovány se závody ve zbrojení a možností jaderného holocaustu. (Gaufman, 2016, s. 30) Sam Keen je jedním z mála vědců, kteří přišli s klasifikací nepřátelských obrazů, která byla mimo jiné založena na vizuální propagandě nepřátelských obrazů. Podle Keena existují následující kategorie nepřátelských obrazů. Nepřítel jako zločinec (mučitel), nepřítel jako smrt, nepřítel boží, nepřítel jako barbar, chamtivý nepřítel, abstraktní nepřítel (míněno technologie) a jako poslední nepřítel jako násilník a znesvěcovatel žen a dětí.

Ale i v tomto druhu klasifikace je prvek hrozby všudypřítomný; je pouze nově interpretován v různých typech bezpečností. Jedná se o fyzickou bezpečnost, která zahrnuje obraz nepřítele jako mučitele, zločince, nebo násilníka, Do ekonomické bezpečnosti spadá chamtivý nepřítel a do vojenské bezpečnosti řadíme abstraktního nepřítele, tedy zbraně a technologie. Tyto kategorie mohou být aplikovány jako úspěšná sekuritizace v různých sektorech bezpečnosti (Buzan et al., 1998), například ekonomická bezpečnost představuje chamtivého nepřítele, fyzická bezpečnost zase ukazuje nepřítele jako násilníka nebo mučitele. (Gaufman, 2016, s. 30)

Vizuální prvky hrají zásadní roli při vyvolávání emocí, protože emocionální vzpomínky se snáze ukládají a vyvolávají. Tudíž je velmi účinné popsat a přirovnat nepřítele k něčemu, co bude vyvolávat emoce a bude budovat jasnější obraz zla a hrozby. Obraz nepřítele je chápán jako spojení kognitivních a konativních prvků v obraz skutečného, nebo domnělého nepřítele. Jedná se o soubor negativních koncepcí, které popisují konkrétní skupinu, nebo jednotlivce jako představitele hrozby pro referenční objekt. Toto má svůj původ ve špatném vnímání, předsudcích a propagandě. Z hlediska sekuritizace je důležité přijetí obrazu nepřítele publikem, které je připraveno tento negativní obraz přijmout a pomocí dobře zvoleného diskurzu chápat nepřítele jako vážnou hrozbu. Ještě důležitější je, že výzkum „hrozby nepřítele“ vysvětlil, že nepřátelské obrazy staví na určité struktuře hrozby a personifikace, přičemž pro její úspěšnost je důležité, aby byla zabudována do předchozího politického diskurzu. Při analýze úspěšného obrazu nepřítele je tedy třeba hledat soubor rysů zahrnující kulturně specifickou reprezentaci

existenciální hrozby, personifikaci a odkaz na obraz nepřítele v kolektivní paměti veřejnosti. (Gaufman, 2016, s. 31)

Pro měření úspěšnosti sdělení nepřátelského obrazu je nutné sledovat potvrzení přijetí tohoto sdělení publikem, tedy zda se o obrazu nepřítele diskutuje na společenské úrovni. Sekuritizace jakožto výzkumná teorie, je přesvědčivým doplňkem výzkumu obrazu nepřítele, který se v minulosti zabýval pouze propagandou jako zdrojem všeobecného šíření obrazu nepřítele. Skutečný proces sekuritizace začíná sekuritizačním pohybem a tedy může být také výchozím bodem konstrukce nepřátelského obrazu. Podle autora, zabývajícího se procesem sekuritizace, Thierryho Balzacqa, je obraz nepřítele charakterizován „bezprecedentně hrozivým obličejem a pletí“. Tohoto nepřátelského obrazu lze pomocí správně zvoleného diskurzu dosáhnout personifikací hrozby. Jak sekuritizace, tak i obraz nepřítele v sobě zahrnují koncept zakořenění diskurzu na společenské úrovni a před širokým publikem. Zpravidla se objevuje vzorec nepřátelství, předsudky a negativní diskurz, který je podmínkou pro úspěšnou sekuritizaci. (Gaufman, 2016, s. 32)

1.2 Diskurzivní analýza

„Diskurzivní analýza zkoumá, jakým způsobem lidé skrze text či soubor textů konstruují smysl a význam objektů aktivit sociálního světa. Jedná se o širokou kategorii všech přístupů, které kladou důraz na funkci jazyka, nebo zkoumají jazyk mimo omezené kategorie gramatiky, fonetiky a fonémiky. Jedním z cílů diskurzivní analýzy je uchopit způsob, jakým je realita sociálně konstruovaná skrze jazyk a významotvorné praktiky. Diskurzivní analýza považuje jazyk za nedílnou součást politicko-společenské reality a nevnímá ho pouze jako nástroj k popsání reality“ (Drulák et al., 2008, s. 92–95).

Diskurzivní analýza je kvalitativní metodou, která byla rozvinuta sociálním konstruktivismem. Diskurzivní analýza bývá tradičně definována jako sada metod a teorií pro zkoumání běžně používaného jazyka v sociálním kontextu. Text (jazyk) je nedílnou součástí politicko-společenské reality, dokonce jednou z jejích základních konstitutivních složek, nikoliv pouze nástroj k popsání reality. Je nutné podotknout, že diskurzivní analýza zkoumá, jakým způsobem lidé skrze text či soubor textů konstruují smysl a význam objektů a aktivit sociálního světa. (Beneš, 2019, s. 92-93)

Ke zkoumání diskurzu jako promluvy má nejbliže sociálně-psychologická diskurzivní analýza. Její vznik je spojen se jmény Margret Werterellové a Jonnathana Pottera. Sociálně-psychologická analýza je prototypem „lingvistické“ diskurzivní analýzy, jež se zaměřuje na zkoumání lingvistické, rétorické a argumentační struktury jednotlivých projevů a textů. Sociálně-psychologická diskurzivní analýza se zajímá o společenské praktiky, o rétorickou a argumentační organizaci textu. Naplno se v ní projevil vliv teorie řečových aktů. (Beneš, 2019, s. 99)

Důležitým znakem diskurzivní analýzy je chápání diskurzu jako konstrukce. Tento aspekt je zkoumán na dvou úrovních. První se zabývá způsobem, jakým je diskurz konstruován pomocí slov, ustálených spojení či rétorických prostředků. Druhá rovina se zabývá konstrukcí a stabilizací určité verze světa pomocí diskurzu.

Tento typ analýzy věnuje velkou pozornost i způsobu, jakým mluvčí ve svém projevu vykresluje svoji vlastní pozici vůči jednání jiných i vůči svým vlastním činům. V neposlední řadě jsou předmětem jejího zkoumání také interpretační repertoáry. Jedná se o soubory termínů a symbolů, které mluvčí v daném prostředí využívají k definici a hodnocení svých společenských identit a morálního statusu a jevů. (Beneš, 2019, s. 101)

2 11. září 2001 a válka proti globálnímu terorismu

Globální válka proti terorismu je mezinárodní vojenská kampaň vedená Američany zahájená krátce po teroristických útocích z 11. září 2001. Po nich oznámil prezident George W. Bush komplexní plán na vyhledávání a zastavení teroristů po celém světě. Války v Afghánistánu a Iráku byly součástí globální války proti terorismu neboli „GWOT“, ale tento termín byl také používán k popisu diplomatických, finančních a dalších akcí podniknutých k odepření financování, nebo bezpečného přístavu teroristům. Války proti terorismu se zúčastnili i koaliční partneři z celého světa. (National Archive, George W. Bush Presidential Library and Museum) Mimo bojové akce, které musely po útocích nezbytně následovat, bylo jasné, že se bude jednat o válku rétorickou. Bylo formulováno slovní spojení „válka proti terorismu“, které se stalo doktrínou a kromě Spojených Států jej přijaly i další země. Novým nepřítelem pro západní svět se stal islámský fundamentalismus.

Teroristické útoky na Světové obchodní centrum a Pentagon 11. září 2001, které viděl celý svět, byly velkým šokem pro americký lid a přilákaly pozornost všech světových medií. Útoky na takto důležité americké instituce měly symbolické i materiální důsledky. Mezi ně patří odhalení zranitelnosti americké ekonomické a vojenské síly, stejně jako náchylnost území Spojených států amerických k teroristickým útokům. Útoky na Světové obchodní centrum vyvolaly představy o napadení samotného centra země, zatímco útok na Pentagon představoval úder na obranný systém celého státu. V útocích na New York se zrodila mocná globální teroristická skupina Al-Káida a především její vůdce Usáma bin Ládín. Strategií Al-Káidy bylo použít teroristických útoků k vyvolání strachu a vyprovokování války se Spojenými státy, čehož docílily a přiměly Bushovu administrativu k historickému vyhlášení „války proti terorismu“. (Kellner, 2007, s. 623)

Teroristické útoky vnímala Bushova administrativa jako pokus o svržení struktury celé americké společnosti. Mezinárodní terorismus byl ve veřejném diskurzu dále zobrazován jako existenční hrozba pro Spojené státy, které musí čelit veškerými prostředky, které má USA k dispozici. Ministr zahraničí USA Colin Powell řekl: *„Teroristé odpovědní za útoky na Spojené státy z 11. září odstartovali útoky proti tomu, kdo jsme, našim hodnotám, naší víře v demokracii, ve svobodu podnikání. To bylo předmětem jejich útoku.“* (Kiely a Ryan, 2009, s. 187)

Již v prvních prohlášeních opakovali prezident George W. Bush a viceprezident Dick Cheney výraz „čisté zlo“, které dávali do spojení s teroristickými činy. *„Tisíce životů byly náhle ukončeny zlými, opovrženihodnými činy teroru.... Dnes náš národ viděl zlo, to nejhorší z lidské povahy. Probíhá pátrání po těch, kteří stáli za těmito zlými činy. Zpravodajské služby a bezpečnostní složky se ze všech sil snaží najít odpovědné osoby a postavit je před soud.“* (Bush, 2001). Ve svých prvotních vyjádřeních George W. Bush také prohlásil, že útoky byly „válečným aktem“ proti Spojeným státům a předznamenaly éru války, která měla přijít. (Kellner, 2007, s. 625)

Krátce po útocích z 11. září vyhlásil George W. Bush válku všem státům podporující terorismus a požadoval, aby Talibán přestal ukrývat členy Al-Káidy a varoval, že válka proti terorismu neskončí, dokud nebude zcela vymýcen terorismus. *„Naše válka proti terorismu začíná Al- Káidou, ale nekončí tam. Neskončí, dokud nebude nalezena, zastavena a poražena každá teroristická skupina globálního dosahu.“* (Bush, 2001) Poté prezident George W. Bush oznámil, že podepsal exekutivní příkaz ke zmrazení majetku teroristických skupin a dalších subjektů, které teroristickou činnost financovaly. To byl začátek snah o odepření financování teroristů a teroristických skupin. Postupně si tak budoval pozici, ze které by snadněji mohl ospravedlnit intervenci a vést legitimní válku proti terorismu.

Měsíc po teroristickém útoku na Světové obchodní centrum prohlásil americký prezident George W. Bush následující slova: *„Útok se odehrál na americké půdě, ale byl to útok na srdce a duši civilizovaného světa. A svět se spojil, aby vedl novou a odlišnou válku, první a doufáme, že jedinou ve 21. století. Válka proti všem, kteří se snaží vyvážet teror, a válka proti těm vládám, které je podporují nebo je chrání.“* (Bush, 2001) Nakonec se válka proti teroru stala určujícím znakem Bushovy zahraniční politiky, ale také jeho posláním jako boj o lepší svět bez terorismu.

Za povšimnutí stojí Bushem často používané slovní spojení „válka proti teroru“, místo běžného „válka proti terorismu“. Sloužilo k zesílení naléhavosti výzvy k boji, ale ve své podstatě bylo poněkud zavádějící. Fakticky totiž to měla být válka s terorismem, tedy zaměřená na jedince, kteří podnikli útoky 11. září a nadále ohrožují mír a stabilitu Spojených států amerických. Ale válka s terorem je válka se vším, co lidstvo děsí. (Turning Point 9/11 and the war on terror) V diskurzu války s terorem proti sobě stojí termíny *My vs. Oni*, *Dobro vs. Zlo*, *Civilizace vs. Barbarství*. Volba slova teror, místo terorismus je významná a dokazuje dobrý příklad diskurzivní konstrukce. „Terorismus“ označuje jeden nebo více incidentů, kde došlo k násilí, které byly lokalizovány a jejichž dopad lze vnímat. Na druhé straně „teror“ je stav, který se rychle šíří přes hranice a zahrnuje každého aktéra sociální sféry. Použití slova teror má větší dosah a odkazuje na vyšší stupeň nebezpečí. V diskurzu George W. Bushe se objevuje častější používání termínu teror namísto terorismus. (Filimon, 2013, s. 201)

Prvním krokem k ospravedlnění „války proti terorismu“ bylo definování útoku z 11. září jako „barbarského“, jako útoku na „civilizaci samotnou“. Nebyl to jen útok proti Spojeným státům, ale také proti všem ostatním civilizovaným a rozvinutým společnostem. (Filimon, 2013, s. 203)

2.1 Kultura strachu v podobě války proti terorismu

„Válka proti terorismu“ vytvořila v Americe kulturu strachu. Rétorika Bushovy administrativy a zavedení těchto tří slov do politického diskurzu po událostech z 11. září mělo velký dopad na americkou demokracii, na americkou psychiku a pozici USA ve světě.

Nicméně, právě tato tři slova byla pečlivě zvolena americkou politickou elitou. Neustálý odkaz na „válku proti terorismu“ splnil jeden hlavní cíl: podnítil vznik kultury strachu. Strach zatemňuje rozum, zesiluje emoce a usnadňuje demagogickým politikům mobilizovat veřejnost jménem politik, které chtějí provádět. Válka v Iráku by zajisté nikdy nemohla získat podporu Kongresu, jakou získala, bez psychologického spojení mezi šokem z 11. září a předpokládanou existencí iráckých zbraní hromadného ničení. (Brzezinski, 2007, s. 1)

Aby americká administrativa ospravedlnila „válku proti terorismu“, tak tvrdila, že tato nová válka je podobná dřívějším bojům USA například proti nacismu a stalinismu. Nicméně došlo k zásadnímu ignorování skutečnosti, že jak nacistické Německo, tak sovětské Rusko byly vojenské velmoci, což je status, který Al-Káidy nemá, ani nemůže dosáhnout. (Brzezinski, 2007, s. 1) Atmosféra vytvořená „válkou proti terorismu“ povzbudila právní a politické obtěžování arabských Američanů a mnohem častěji docházelo k sociální diskriminaci muslimských obyvatel.

2.2 Nová válka Ameriky v Afghánistánu a cesta do Iráku

Od útoku z 11. září do začátku amerického bombardování v Afghánistánu téhož roku v říjnu se v americkém mediálním prostoru razantně zvýšila militaristická rétorika, která legitimizovala Bushovu a Cheneyho administrativu k vojenské intervenci. V mediálním prostředí zaznívala slova jako “Amerika udeří zpět”, nebo “nová americká válka” a to ještě před jakýmkoliv vojenským zákrokem. Jako by media dopředu připravovala americkou veřejnost na vojenskou odpověď Spojených států, která nakonec následovala. (Kellner, 2007, s. 630)

Již 12. září proběhla příprava na leteckou válku a bombardování proti silám Talibánu v Afghánistánu. Jak se vyvíjela Bushova strategie války proti terorismu, tak se připravovalo a doladřovalo plánování počáteční kampaně. (Wright, 2010, s. 62) Čtyři dny po útocích na Světové obchodní centrum v New Yorku Bush na tiskové konferenci řekl, že oslovil všechny světové lídry a pronesl následující slova: „*Tohle je vaše šance být s námi, nebo proti nám, pokud nejste s námi, tak jste proti nám*“. Dále dodal „*Pod našimi slzami, je silné odhodlání Ameriky vyhrát tuto válku...a my ji vyhrájeme.*“ (Bush, 2001)

O pár dní později prohlásil americký prezident, že má důkazy o tom, kdo stojí za teroristickými činy. „*Američané se ptají, kdo napadl naši zemi? Důkazy, které jsme shromáždili, všechny ukazují na skupinu volně propojených teroristických organizací známých jako Al-Káida. Vedení Al-Káidy má v Afghánistánu velký vliv a podporuje režim Talibánu v ovládnutí této země. V Afghánistánu vidíme vizi Al-Káidy pro celý svět.*“ (Turning point:9/11 and the war on terror, 47:50; Bush, 2001)

Když zahájily Spojené státy a jejich spojenci následně v Afghánistánu operaci Trvalá svoboda, bylo to odůvodněno odkazem na rezoluce RB OSN č. 1368 a 1373, jakož i na právo jednat v sebeobraně, které je zakotveno v článku 51 Charty OSN. Cílem rezolucí bylo bránit se proti teroristickým skupinám. Členské státy OSN byly vyzvány, aby sdílely své zpravodajské informace o teroristických skupinách s cílem pomoci v boji proti mezinárodnímu terorismu. (Houen, 2014, s. 28) V Pentagonu a v CIA se začal rýsovat plán, který rovněž počítal se zapojením afghánských odbojových skupin, které si říkaly Severní aliance. Ta bojovala proti Talibánu a stále ovládala malou severní část země. Samotné nálety začaly v noci 7. října, kdy letadla USA a Velká Británie zahájila útoky na dříve určené cíle ovládané Talibánem a Al-Káidou. Mezi tyto cíle patřily výcvikové tábory a další vojenská zařízení. Operace Trvalá svoboda tak oficiálně začala. (Wright, 2010, s. 63).

Afganistán představoval pro americkou armádu složitou výzvu, jelikož je to vnitrozemská hornatá země, která se nachází na druhém konci světa a hraničí se zeměmi, které mají s USA napjaté vztahy. Cílem počáteční vlny leteckých útoků bylo získat absolutní kontrolu nad vzdušným prostorem Afghánistánu a zcela zničit schopnost protivzdušné obrany Talibánu. Za tímto účelem se v prvních několika dnech zaměřila americká armáda s použitím přesně naváděných raket na útoky na strategické cíle, jako na příklad na radary, letiště, vojenská letadla a pozemní komunikace. (Wright, 2010, s. 63). Pro teroristické hnutí Al-Káida bylo překvapením, že vedení Pentagonu použilo kombinaci vzdušných sil a poskytnutí masivní pomoci vojskům Severoatlantické aliance, aby bylo hnutí Talibán poraženo, ale předešlo se nasazení pozemních sil americké armády. (Houen, 2014, s. 70)

Po měsíci bombardování se zdálo, že mají Spojené státy vyhráno. Intenzivní útoky spojenců vedly k pádu Kábulu 13. listopadu 2001, když Talibán ustoupil z většiny území severního Afghánistán. Jak do války vstoupilo více spojeneckých jednotek, a síly Severoatlantické aliance se probíjaly směrem na jih, byly Talibán a Al-Káida nuceny se stáhnout směrem k hornaté pohraniční oblasti mezi Afghánistánem a Pákistánem. (Houen, 2014, s. 70)

Přestože se režim Talibánu, který hostil Usámu bin Ládina a členy Al-Káidy, pod masivním americkým vojenským tlakem zhroutil, nejvyšší vůdci a mnoho příslušníků Al-Káidy a Talibánu uniklo a celá země se tak stala nebezpečnou a chaotickou. (Kellner, 2007, s. 631) Jelikož Spojené státy zpočátku nenasadily pozemní jednotky, ani jinou vojenskou sílu kromě

letectva, mohli nejvyšší představitelé Talibánu a Al-Káidy utéct, nebo se ukrýt na rozsáhlém území Afghánistánu. Zatímco první válka v Zálivu byla přesná, rychlá a rozhodující, prvotní fáze války v Afghánistánu nebyla zdaleka tak přesná a zdrcující. Denní záznamy o americkém bombardování, civilních obětech a tisících uprchlíků před válkou vyvolalo mnoho otázek o samotné intervenci a strategii americké vojenské operace v Afghánistánu. (Kellner, 2007, s. 632) Útok na Afghánistán samozřejmě odrazil skutečnost, že Tálibán umožnil Al-Káidě zříditi její sídlo a výcvikové tábory v Afghánistánu a útok USA skutečně uspěl v narušení Al-Káidy, jejího vedení a jejích příznivců v Talibánu tím, že mnohé její příznivce donutil ze země uprchnout. (Keen, 2006, s. 16)

Navzdory rychlému vítězství nad Talibánem byl úspěch operace Trvalá svoboda pouze omezený, jelikož velká část zařízení a jednotek Al Káidy sídlila mimo Afghánistán. (Keen, 2006, s. 16) Společně s nestabilní ekonomickou situací bylo ohroženo znovuzvolení George W. Bushe. Z tohoto důvodu potřeboval prezident George W. Bush mediální přízeň a politické téma, které by mu zajistilo pokračování a setrvání v jeho prezidentské funkci. Nakonec upřel pozornost na Irák a iráckého prezidenta Saddáma Husajna. V listopadu 2001, krátce poté, co Severní aliance podporovaná vojenskými silami USA obsadila hlavní afghánské město Kábul, což formálně znamenalo pád režimu Tálibánu, dal George Bush pokyn k začátku plánování invaze do Iráku. (Recchia, 2015, s. 198)

2.3 Bushova doktrína

Pro pochopení celého dění v širším kontextu, je potřeba pochopit Bushovu zahraniční politiku po 11. září, které se také říká Bushova doktrína. To je výraz, který se vztahuje k popsání principů vedení zahraniční politiky USA během vlády prezidenta George W. Bushe. Masivně se o ní začalo informovat až po útocích z 11. září 2001. Hlavní tezí doktríny je, že Spojené státy mají právo profilovat se proti zemím, které napomáhají terorismu, nebo je na svém území skrývají. Tato teze byla mimo jiné použita pro ospravedlnění zahájení války v Afghánistánu a později v Iráku.

Stěžejním prvkem Bushovy doktríny je prosazování silných opatření pro šíření demokracie a svobody. Osvobození Iráku od diktatury nezajistí demokracii pouze tam, ale podpoří vznik demokracie i v ostatních zemích Blízkého Východu. Podle doktríny je náboženský a politický

pluralismu v jedné zemi možný a demokracie může přetrvat, pokud budou odstraněny určité překážky. Také víc demokratických států v regionu povede k větší stabilitě, mírovým vztahům se sousedy a bude mít i za následek méně terorismu. (Jervis, 2003, s. 367)

Dalším klíčovým argumentem je, že změna režimu v Iráku je nezbytná, protože tyranská vláda Saddáma Husajna bude mít vždy sklony ignorovat mezinárodní dohody, ohrožovat své sousedy a špatně zacházet s vlastními občany. Před válkou v Iráku Bush prohlásil, že až bude Saddám svržen, ostatní režimy dostanou jasné varování, že jakákoliv podpora terorismu nebude tolerována. (Jervis, 2003, s. 368)

Druhým pilířem Bushovy doktríny je, že žijeme v době velké hrozby, kterou představují především teroristé a „darebácké“ státy. Podle Bushe jsou zbraně hromadného ničení v rukou „darebáckých“ států účinným nástrojem k zastrašování a vojenské agresi vůči jejich sousedům. Takové zbraně dokonce umožňují těmto státům vydírat Spojené státy a jejich spojence. George W. Bush dále tvrdí, že tyto hrozby nelze potlačit odstrašováním a že teroristé jsou fanatici, kteří si ničeho neváží. Jelikož samotná obrana nemusí být proti teroristům dostačující, nebo vůbec možná, Spojené státy musí být připraveny vést preventivní války a jednat proti hrozbám dříve, než se plně zformují. Politika preventivní války deklaruje, že Spojené státy mají právo použít prostředky, včetně vojenské intervence, aby svrhly státní aparát ostatních zemí, pokud jsou vnímány jako hrozba. (Jervis, 2003, s. 368) Další součástí doktríny je vnímání potřeby preventivních válek, která souvisí se základním unilateralismem Bushovy doktríny. Je těžké získat konsensus pro rozsáhlé vojenské intervence, protože ostatní státy mají tendence nechat dominantní mocnost nést plnou odpovědnost a náklady s tím spojené. (Jervis, 2003, s. 374)

Posledním prvkem doktríny, který spojuje ostatní body, je nastolení americké hegemonie neboli impéria. V Bushově doktríně neexistují žádné univerzální normy, nebo pravidla, kterými by se řídily všechny státy. Naopak pořádek lze udržet, pouze tehdy, pokud se dominantní velmoc chová odlišně od ostatních. Americká administrativa se neobává, že Bushova doktrína preventivní války, nebo útok na Irák bez souhlasu Rady bezpečnosti OSN stanoví precedens pro ostatní. Jinými slovy, americká bezpečnost, světová stabilita a šíření liberalismu vyžadují, aby Spojené státy jednaly způsobem, který ostatní nemohou a nesmí. (Jervis, 2003, s. 376)

Mezi další hlavní prvky doktríny patří odhodlanost razit a uskutečňovat zájmy Spojených států amerických jednostranně. Objevuje se tvrzení, že Spojené státy mají nyní větší podíl na světové moci, než kterýkoliv jiný stát od počátku vzniku samostatných států a není pravděpodobné, že o tuto pozici v dohledné době přijdou. Bez silné americké intervence může být mezinárodní prostředí méně stabilní. Silná americká intervence může zvýšit celosvětovou bezpečnost bez terorismu a zajistit lepší a demokratický svět.

Bushovu doktrínu a její realizaci umožňovala existence bezpečnostní komunity nejmocnějších a nejrozvinutějších států světa, mezi které spadá Japonsko, USA a západní Evropa. Díky těmto zemím se mohly Spojené státy zaměřit na jiná nebezpečí a sledovat jiné cíle. (Jervis, 2003, s. 384) Bushova administrativa potřebovala legitimizovat politiku preventivní války, úspěšný útok na Irák, a proto Bushova doktrína mohla normalizovat a ospravedlnit tento válečný akt.. (Kellner, 2007, s. 635)

3 Události před válkou v Iráku a Bushova politika preventivní války

Přestože události z 11. září vyvolaly ve Spojených státech děsivý šok, válka proti terorismu dosáhla velmi působivého raného úspěchu. Svržení Al-Káidy a tálibánského režimu, zdecimování Afghánistánu a zničení teroristických buněk po celém světě bylo pro některé politiky Bushovy administrativy jen prvním krokem pro vstup do další války. V prosinci 2001 se pozornost USA začala obracet na Irák. (Houen, 2014, s. 64)

Bin Ládinův útěk a rychlý kolaps vlády Talibánu způsobily, že Bush a mnoho členů jeho administrativy byli nespokojeni. Intervence v Afghánistánu nebyla dost velká a rozsáhlá. Útok na Spojené státy musel přinést odpověď, která měla být úměrná tomu, co se stalo USA. Afghánistán nevyslal světu signál „nezahrávejte si se Spojenými státy“. Irácký diktátor Saddám Husajna byl tehdy perfektní volbou. George W. Bush chtěl zbavit Saddáma Husajna moci, protože to Spojené státy nedokázaly v první válce v Perském zálivu na počátku 90. let. Věděl, že nechat Saddáma Husajna u moci byla chyba. Bush velmi lákala myšlenka dokončit něco, co jeho otec nedotáhl do konce. Pro prezidenta Bushe představovalo odstranění Saddáma Husajna také příležitost k šíření amerických hodnot po celém Blízkém východě. (Houen, 2014, s. 64)

Bushova administrativa byla zároveň pod velkým tlakem, aby podnikla kroky proti režimu Saddáma Husajna a odstranila ho z funkce. Američtí vládní představitelé pevně věřili tomu, že Irák obnovil program vývoje zbraní hromadného ničení a že existuje propojení mezi režimem Saddáma Husajna a teroristickou skupinou Al-Káidou, která byla odpovědná za teroristické útoky 11. září 2001. Tyto informace se však opíraly především o zprávy představitelů irácké opozice a o komunikační odposlechy amerických tajných služeb. (Recchia, 2015, s. 199) George W. Bush již více než rok před invazí vedenou USA neúnavně prohlašoval, že Irák vyvíjí zbraně hromadného ničení, které nadále „skrývá před civilizovaným světem“, a že v důsledku toho představuje „vážné a rostoucí nebezpečí“ pro Spojené státy americké a širší svět. (Kiely a Ryan, 2009, s. 190) „*Důkazy ze zpravodajských zdrojů, tajné komunikace a výpovědi zadržovaných ve vazbě odhalují, že Saddám Husajna poskytuje pomoc a ochranu teroristům včetně příslušníků Al-Káidy.*“ (Bush, 2001)

Národní bezpečnostní strategie USA v roce 2002 uvedla, že Spojené státy budou jednat proti vznikající hrozbě dříve, než se plně zformuje. Později tato strategie vést preventivní válku, která by v sobě zahrnovala změnu režimu v tzv. „zlých či darebáckých“ státech, kterými byl z pohledu Ameriky Irák, vešla ve známost jako Bushova doktrína. (Houen, 2014, s. 30) V projevu z 29. ledna 2003, George W. Bush rozšířil Bushovu doktrínu, tak aby byla nejen zaměřena na teroristy a na ty, kteří je ukrývají, ale aby zároveň zahrnovala země vyrábějící zbraně hromadného ničení. Bushův projev signalizoval velký rozchod s jeho předchozí politikou a poskytl základ pro důležitý pilíř Bushovy doktríny, kterým byla preventivní válka. Dále George W. Bush ve svém projevu v lednu 2003 tvrdil, že Saddám Husajn důvěryhodně nevysvětlil, kde jsou jedovaté plyny, smrtící látky a bojové jaderné zbraně.

Ve své rétorice Bush dále uvedl, že Irák, Irán a Severní Korea jsou „nejnebezpečnější režimy světa“ a vytvořil tak osu zla, která ohrožuje celosvětový mír. O těchto státech tvrdil, že podporují terorismus a snaží se vyvinout zbraně hromadného ničení. Jednoznačně tím plánoval eskalovat válku proti terorismu. Bush chtěl dát najevo, že je připravený jít do neomezené války proti terorismu. Opakovaně ve svém diskurzu používal synonymum „zlý, zlo“ a dával ho nesčetněkrát do souvislosti s iráckým režimem. Dále vyvolával strach z případného útoku jaderných raket na území Spojených států. Důvodem pro takto zvolenou rétoriku bylo ospravedlnit politiku preventivní války, kterou začal uplatňovat ve vztahu s Irákem a Saddámovým režimem. Využití strachu tak bylo jeho hlavní taktikou, jak prosadit radikální posun v zahraniční politice USA. (Kellner, 2007, s. 633)

Bushův termín „osa zla“, která zahrnuje Irák, Irán a Severní Koreu je ve skutečnosti poněkud nepřesný a i zavádějící výraz. Irák a Irán jsou dlouholetými nepřáteli, kteří byli ve válečném konfliktu od 1980 do roku 1988. A přestože se Severní Korea dá považovat za nepřátelskou zemi z pohledu USA, pro Japonsko a Jižní Koreu byla i Bushovou rétorika znepokojivá, neboť podkopávala snahu těchto sousedních zemí zmírnit chování Severní Koreji. Protiteroristická a vyostřená rétorika byla součástí většího úmyslu, a sice postupného směřování k válce v Iráku. (Kellner, 2007, s. 632)

V průběhu roku 2002 vyostřila Bushova administrativa diskurz proti iráckému režimu a zesílila tak ideologickou válku proti Saddámu Husajnovi. Všechny okolnosti nasvědčovaly tomu, že válka proti Iráku je nevyhnutelná. Počátkem roku 2003 začaly Spojené státy vyvíjet tlak

na Irák, aby dodržel své závazky, zlepšil lidská práva, propustil vězně, přerušil vztahy s teroristy a zničil zbraně hromadného ničení. George W. Bush opakoval znovu a znovu s tou největší jistotou, že „*Irácký režim vlastní biologické a chemické zbraně a buduje zařízení nezbytná k jejich výrobě. Dále režim usiluje o jadernou bombu, kterou by mohl s dostupným materiálem vyrobit za jeden rok*“.

 (Bush, 2001.)

V průběhu let 2002 a 2003 George W. Bush a vedoucí představitelé jeho administrativy opakovaně spojovali 11. září s Irákem a tvrdili, že Saddám Husajn poskytuje pomoc teroristům a teroristické skupině Al-Káida. Spojení se objevovalo v projevech, na tiskových konferencích a během veřejných prohlášeních, která opakovaně odkazovala na nebezpečí, které Saddám Husajn představuje. 11. září bylo neustále dáváno za příklad velkých škod, které mohou „*zlé státy*“ jako Irák způsobit, pokud nechají Američané jejich vliv bez kontroly. (Holloway, 2008, s. 5)

3.1 Rezoluce RB Bezpečnosti OSN z roku 2002

Hlavním cílem mezinárodního společenství bylo úsilí přimět Irák k zásadní změně přístupu v oblasti spolupráce na základě rezolucí RB OSN. Dalšími cíli bylo zbavit irácký režim zbraní hromadného ničení a tím prosadit rezoluci RB OSN, která nařizovala Iráku odstranění útočných zbraní a přiznání vývoje a výroby zbraní hromadného ničení. Konkrétně rezoluce č. 1441 stanovila, že Irák stále neplní své závazky vyplývající z dřívějších rezolucí, které byly přijaty v souvislosti s první válkou v Perském zálivu. Mezi tyto rezoluce patří i rezoluce RB OSN č. 687. (Kellner, s. 634)

„Rezoluce RB OSN č. 1441 ukládá Iráku, aby umožnil Monitorovací a ověřovací komisi OSN a Mezinárodní agentuře pro atomovou energii okamžitý a bezpodmínečný přístup do všech požadovaných iráckých zařízení za účelem obnovy zbrojních inspekcí. Spojené státy prohlásily, že vzhledem k nedostatku a nejasnostem stanovisek irácké deklarace se Irák dopustil vážného porušení rezolucí Rady bezpečnosti. Velká Británie, jakožto stálý člen RB OSN, rovněž označila iráckou deklaraci za neúplnou a nedostatečnou. Irák podle Velké Británie odmítl šanci na diplomatické vyřešení krize. Dále rezoluce č. 1441 připomíná předcházející rezoluce a stanovuje, že v případě pokračování porušování závazků, bude Irák čelit vážným následkům, tj. i použití síly na základě hlavy VII Charty OSN.“ (Parlament České republiky, 2003, s. 2-3)

Rezoluce č. 1441 dala Iráku poslední možnost a příležitost naplnit požadavky mezinárodního společenství a splnit tak povinnost odzbrojení a zavedla novou zbrojní inspekci OSN. Rezoluce se však nikdy nevyslovila pro vojenskou intervenci. (Recchia, 2015, s. 217) Nicméně prezident Bush a jeho poradci si rezoluci vyložili jinak a považovali její schválení za legitimizaci vojenské intervence v Iráku. Američtí politici očekávali, že rezoluce 1441 pomůže legitimizovat válku tím, že stanovuje, že vojenská intervence je poslední možností. (Recchia, 2015, s. 217) Bush neviděl důvod snažit se získat souhlas pro další rezoluci Rady bezpečnosti OSN, která by válku v Iráku legitimizovala. Se silnou domácí podporou v USA a s očekáváním, že svržení Saddáma Husajna a stabilizace Iráku bude snadné, nebylo žádoucí vojenskou intervenci dále odkládat. Pokud by Bush s rozhodnutím otálel ještě déle, riskoval by, že bude vypadat v očích svých oponentů nerozhodně a ne dost neodhodlaně zasáhnout proti zásadní a bezprostřední hrozbě, které Spojené státy od svého vzniku čelily. (Recchia, 2015, s. 224)

3.2 Příprava na válku v Iráku a vojenská aliance USA

Spojené státy se snažily v OSN přesvědčit celý svět, že Saddám Husajn a Bin Ládín vyvíjejí zbraně hromadného ničení, to byl konec konců obsah proslovu Colina Powella na půdě OSN 5. února 2003: *„Dnes vás chci upozornit na potenciálně mnohem zlověstnější spojení mezi Irákem a teroristickou sítí Al-Káidy. Spojení, které kombinuje klasické teroristické organizace s moderními metodami vraždění.“* (Powell, 2003)

Viceprezident Spojených Států Dick Cheney trval na tom, že v případě Husajnova režimu není možné uplatňovat politiku „zamezení, nebo zadržení vlivu“, když diktátoři získávají zbraně hromadného ničení, a jsou připraveni sdílet je s teroristy. Bezprostředně před americkou invazí do Iráku, 16. března 2003, prohlásil viceprezident Dick Cheney: *„My víme, že (Saddám Husajn) byl absolutně oddán snaze získat jaderné zbraně. A jsme přesvědčeni o tom, že tyto zbraněmi skutečně vlastní.“* (Přifner, 2004, s. 30)

I britský premiér Tony Blair, který podporoval Bushovu administrativu a vyslovil se pro podporu invaze, řekl, že „*americký postoj k riziku se obrátil vzhůru nohama, američtí představitelé jsou nyní ochotni obětovat krev a poklad svého národa, aby se vypořádali s bezprecedentní životně důležitou situací, kdy je jejich země ohrožena.*“ (Recchia, 2015, s. 199)

S takovou rétorikou byla válka v Iráku nevyhnutelná, 6. března 2003 během tiskové konference George Bush naznačil, že je víc než připraven jít do války proti Iráku. Tomuto prohlášení předcházelo několik ostrých obvinění Husajnova režimu z podporování teroristických skupin, podílejících se na útocích z 11 září a v neposlední řadě také z vlastnictví zbraní hromadného ničení. Bush vyvolával rétoriku dobra a zla, kterou používal k ospravedlnění začátku válečného konfliktu a boje proti Bin Ládinovi a Al-Káidě. Bush spojoval slova Saddám Husajn a terorismus a zmiňoval irácký režim jako hrozbu pro světový mír a neustále se pokoušel ho spojovat s terorismem. (Kellner, 2014, s. 636)

Dne 19. března 2003 se veškeré snahy o mírové smíření se zhroutily a již nešlo zastavit vojenské operace s cílem zbavit moci Saddáma Husajna, který na výzvu USA odmítl opustit Irák. O den později, 20. března 2003, začala válka v Iráku, někdy označována také jako druhá válka v Zálivu. (National Archive, George W. Bush Presidential Library and Museum).

Před samotnou invazí do Iráku sestavily Spojené státy koalici tvořenou více než třiceti zeměmi, které podpořily USA, a přislíbily svoji pomoc. V březnu 2003 George Bush prohlásil, že Spojené státy mají obrovskou koalici spojenců, dokonce větší, než před první válkou v Zálivu. Nutno však poznamenat, že většina členů této koalice byly buď malé rozvojové země silně závislé na ekonomické pomoci USA, nebo východoevropské země aspirující na členství v NATO. Přestože se jednalo navenek o širokou koalici spojenců a i mnoho dalších zemí podporovalo válku proti Iráku, ve skutečnosti to byla především koalice dvou států, a to Spojených států a Velké Británie, které vedly většinu bojů. Velká Británie nasadila do boje celkem 41 000 vojáků. Kromě VB přispěly v počáteční fázi invaze omezeným počtem jednotek i Polsko a Austrálie. Ve srovnání s první válkou v Zálivu se do války v Iráku zapojilo o několik desítek tisíc spojeneckých vojáků méně. Bushova administrativa byla horlivá ve snaze přesvědčit své spojence, aby ve válce vojensky podpořili jednotky USA, nicméně tato výzva nebyla vyslyšena. (Recchia, 2015, s. 225)

4 Válka v Iráku a „Operace Irácká svoboda“

Dne 20. března 2003 zahájily Spojené státy letecké bombardování Bagdádu a americko-britská invaze do Iráku s kódovým označením „Operace Irácká svoboda“ započala. Anglicko-americká aliance nedokázala zajistit přijetí další rezoluce RB OSN, která by legálně povolila použití síly a legitimizovala tak ozbrojený zásah proti Iráku, proto byl i tento návrh rezoluce stažen, jelikož bylo zřejmé, že zbývající členové Rady bezpečnosti jej nepodpoří. Invaze byla tedy zredukována na koalici dvou hlavních anglicko-saských států. (Mcwhinney, 2003, s. 573)

Po 12 letech uvaleného embarga se oslabená irácká armáda zmohla pouze na malý odpor. Po třiceti letech byl za krátkou dobu svržen režim Saddáma Husajna. Již začátkem května 2003 mohla americko-britská vojenská koalice slavit vítězství a ukončení hlavním bojových operací. Irácké síly byly de facto poraženy, přestože stále zůstala nějaká nedobytá ohniska odporu. Vyhrát mír se však ukázalo být mnohem obtížnějším, než vyhrát válku. Vítězná koalice se zdála neschopná a nepřipravená na válečnou okupaci, která by od počátku mohla obnovit minimální pořádek a zákon pro civilní obyvatelstvo a také vytvořit nový irácký režim, který by byl mezinárodně uznáván a zároveň se stal členem OSN. (Mcwhinney, 2003, s. 580)

V polovině roku 2003 začaly americké síly pociťovat, že válka nebude tak rychlá, jak se očekávalo, a boje v městech se stávaly čím dál tím obtížnějšími. (Houen, 2014, s. 75) Partyzánské bojovníci Al-Káidy útočili na americké a koaliční síly a působili jim významné ztráty. V Iráku vypukla občanská válka mezi válčícími frakcemi, kde mezi sebou bojovali sunnitě proti šíitům. Tisíce Iráčanů bylo zabito při následném násilí a sebevražedných atentátech. (Cardaras, 2013, s. 207) Ani zabití bývalého prezidenta Iráku Saddáma Husajna v prosinci roku 2003 na situaci nic nezměnilo a neuklidnilo ji. Saddám Husajn byl později obviněn z válečných zločinů proti lidskosti a postaven před soud, který jej uznal vinným a odsoudil ho k trestu smrti oběšením. Rozsudek byl vykonán 30. prosince 2006. V polovině roku 2004 byly Spojené státy uprostřed rozsáhlé války, kterou vedly v reakci na útoky z 11. září. Mezi vojáky panovalo všeobecné přesvědčení, že nasazení amerických jednotek v Iráku byla přímá a zcela legitimní odpověď na tyto teroristické činy. Domnívali se, že jejich protivníci byli teroristé a tím, že s nimi bojují v Iráku, tak přímo chrání svoji vlast. (Houen, 2014, s. 76)

Zástupci USA si mysleli a byli přesvědčeni, že budou v Iráku vítáni a že jim budou jeho obyvatelé vděční za to, že přišli svrhnout režim Saddáma Husajna. Lidé v Iráku však byli k americké intervenci skeptičtí (Kiely a Ryan, 2009, s. 193) Již 7. září 2003 prohlásil George W. Bush: „*Irák je nyní centrální frontou ve válce proti teroru. Uděláme vše co je nutné a nezbytné k tomu, abychom dosáhli tohoto zásadního vítězství ve válce proti terorismu.*“ (Bush, 07. 09. 2003)

4.1 Rezoluce Rady Bezpečnosti OSN č. 1511

George W. Bush se v případě Iráku spokojil s první rezolucí RB OSN, která označila Saddámův režim za hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost. S invazí nepočkal na druhou rezoluci, která by opravňovala USA použít všech dostupných prostředků. Po invazi v roce 2003 a po zhoršující se bezpečnostní situaci a hrozící humanitární katastrofě se v květnu téhož roku Rada bezpečnosti OSN shodla na přijetí rezoluce č. 1483. Rezoluce zdůrazňovala zvláštní odpovědnost Spojených států a Spojeného království jako okupačních mocností v Iráku a vyzvala všechny členské státy, aby se zapojily do humanitární pomoci a pomohly iráckému obyvatelstvu s poskytnutím potravin, lékařského materiálu a dalších materiálních zdrojů nezbytných pro rekonstrukci a rehabilitaci země. (Recchia, 2015, s. 225)

Později, 16. října 2003, byla jednomyslně přijata rezoluce RB OSN č. 1511, která vyzvala mezinárodní síly, aby převzaly potřebná opatření, která přispějí k udržení bezpečnosti a stability a dále vyzvala k co nejrychlejšímu navrácení moci iráckému lidu. Rezoluce navíc povolila vytvoření mnohonárodních sil, které měly za úkol přispět k bezpečnosti a stabilitě v Iráku. Rada dále zdůraznila význam zřízení účinných iráckých policejních a bezpečnostních sil a odsoudila teroristické útoky v zemi. (Recchia, 2015, s. 226) Nicméně válka v Iráku byla považována velkou částí světové populace a politických lídrů za nelegitimní od doby, kdy byla invaze pod vedením USA v březnu 2003 zahájena bez výslovného souhlasu OSN. (Recchia, 2015, s. 226)

4.2 Válka v Iráku mezi lety 2003-2005

Koncem roku 2003 bylo zřejmé, že americké a koaliční síly čelí městské a partizánské válce, na kterou nebyla většina pozemních sil adekvátně vycvičena a vybavena. (Hauen, 2014, s. 79) Za takových okolností dávalo smysl se obrátit na regionálního spojence USA s desítkami let zkušeností se získáváním a udržením kontroly nad okupovaným územím. Proto v prosinci 2003 proběhly diskuze mezi izraelskými obrannými silami a USA. Tato spolupráce slavila své úspěchy a pomohla zlepšit taktiku a bojeschopnost amerických jednotek. (Hauen, 2014, s. 79)

Armádní a vojenský příspěvek dalších spojeneckých sil nebyl zdaleka tak početný. Během rané stabilizační fáze v letech 2003–4 byli hlavními národními přispěvateli vojáků kromě Spojených států a Británie Dánsko (asi 600 vojáků), Gruzie (asi 2 000), Itálie (3 200), Japonsko (600), Jižní Korea (3 600), Polsko (2 500), Rumunsko (asi 800) a Španělsko (1 300). Improvizovaná mnohonárodnostní koalice vykazovala malou výdrž, a jak se válka protahovala a obětí přibývalo, začala se rozpadat. Někteří z největších přispěvatelů vojsk, jako Itálie, Španělsko a Jižní Korea se v roce 2003 přihlásily k „mírové“ misi, ale když se bezpečnostní situace v Iráku zhoršovala, nenalézaly dostatečnou domácí podporu pro další zapojení do bojů. (Recchia, 2015, s. 226)

V době vrcholící irácké občanské války v květnu 2007 americké jednotky v Iráku přesáhly více než 150 000 mužů, ale počet vojáků Spojeného království se zmenšil na pouhých 7 000 vojáků, jejichž působení se do značné míry omezilo na nebojové podpůrné mise. Viditelný nedostatek sdílení zátěže přispěl k rostoucímu tlaku amerického Kongresu na stažení všech amerických vojáků. Dalším nepopulárním aspektem byly celkové náklady na válku v Iráku, které mezi lety 2003-2011 překročily 1 bilion amerických dolarů. (Recchia, 2015, s. 226)

Z pohledu Bushovy administrativy bylo do poloviny roku 2003 dosaženo následujících cílů. Za prvé byl Afghánistán relativně mírový a měl perspektivu přechodu do stabilního stavu s dlouhodobou vojenskou přítomností. Rozvíjením a zlepšováním vztahů s Afghánistánem se Spojené státy zapojily do vlivu na energeticky bohatou oblast, která dříve podléhala Rusku a Číně. Druhým záměrem, který se začínalo dařit naplňovat, byly vyhlídky na změnu v Iráku, která měla nastat po pádu režimu Saddáma Husajna. (Hauen, 2014, s. 72)

Třetí část plánu se týkala oslabení vlivu Íránu a omezení jeho schopnosti čelit americké hegemonii ve strategicky významné oblasti Perského zálivu, tedy regionu zahrnujícímu i více než šedesát procent světových zásob ropy a téměř jednu třetinu zásob zemního plynu. Cílem Spojených států a Bushovy administrativy bylo, aby byl Írán uzavřený a obklopený státy sympatizujícími s USA.

V roce 2005 se Bush pokoušel bránit svoji stále víc selhávající zahraniční politiku ve vztahu k Iráku a neustále připomínal, že invaze byla odpovědí na 11. září a byla nedílnou součástí války proti terorismu. (Kellner, 2007, s 638) Bush dával spojení 11. září, s Al-Káidou a válkou proti terorismu do souvislosti nesčetněkrát, jako by tyto události byly spolu zcela prokazatelně propojeny. Mediální diskurz se těžce kontroluje a snadno se mění. Tak tomu bylo, když se neamerické média zaměřila spíše na civilní oběti, rabování, chaos a na americké vojenské zločiny spáchané proti Iráčanům, než na vítězství USA nad „zlým“ režimem Saddáma Husajna. Nakonec tento negativní portrét vedl ke ztrátě republikánské většiny v Kongresu po volbách v roce 2006 a zvrátil tak triumfální úspěchy, které deklarovala Bushova doktrína a Bushova administrativa.

Významný převrat pak přinesla zpráva vydaná Národní komisí pro terorismus, která dospěla k závěru, že neexistuje žádná souvislost mezi útoky z 11. září a Irákem nebo režimem Saddáma Husajna a Al-Káidou. Nicméně Bushova administrativa i nadále používala tyto rétorické vazby a snažila se udržet přízeň veřejnosti. (Kellner, 2007, s. 638)

4.3 Konec války v Iráku s nástupem Baracka Obamy do prezidentského úřadu

V roce 2007 zahájily Spojené státy koncentrovanou vojenskou ofenzívu. Byla navržena tak, aby potlačila rostoucí násilí, které nabralo na síle poté, co George W. Bush prohlásil v roce 2003 iráckou misi za úspěšnou. Bushova administrativa vyčlenila vysoké množství vojáků, zbraní a finančních prostředků pro válku v Iráku. Ačkoli byl tento krok kontroverzní, byl nakonec účinný. Násilí začalo ubývat, ale až po čtyřech letech krveprolití. Podle ministerstva obrany USA bylo v boji zabito více než čtyři tisíce amerických vojáků a více než sto tisíc iráckých civilistů.

V roce 2008 bylo pokračování války v Iráku velmi nepopulárním tématem. Po zvolení Baracka Obamy prezidentem Spojených Států v roce 2008, začala jeho administrativa stahovat vojenskou sílu z Iráku, po roce 2011 zde mělo být přítomno pouze 20 000 vojáků, s čím souhlasila i první irácká vláda premiéra Nouri al Maliki. (Hauen, 2014, s. 88) V roce 2008 prohlásil Barack Obama během prezidentských debat: *„Zatím jsme utratili přes 600 miliard dolarů, takže to brzy bude bilion. Bylo zmařeno přes 4000 životů a 30 000 lidí bylo zraněno, ale co je nejdůležitější ze strategického pohledu na národní bezpečnost Al-Káida je znovuvzkříšená a nejsilnější od roku 2001. Polevili jsme v pozornosti.“* (Turning Point 9/11 and the war on terror)

Když Barack Obama, který nikdy nesloužil v armádě, vedl prezidentskou kampaň, tak se jasně a veřejně vyjádřil, že válka v Iráku byla chyba a že pokud bude zvolen, má v úmyslu vojáky z Iráku stáhnout. Nemohl se však vymezovat vůči oběma válkám. Takže pro něj byl Irák ta špatná válka, která musí skončit a Afghánistán ta dobrá. Vybral si válku v Afghánistánu, jako tu, kterou zvládne. Výsledkem války v Iráku bylo přes 100 000 zabitých civilistů, statisíce zraněných a čtyři miliony uprchlíků. (Hauen, 2014, s. 74) Ještě jako senátor a kandidát na prezidenta, byl Obama proti nárůstu výdajů na válku v Iráku. Slíbil také, že bojové operace v Iráku skončí do konce léta 2010 a tento slib také dodržel. Prezident Obama 31. srpna 2010 oznámil, že „Operace Irácká svoboda“ by byla nahrazena „Operací New Dawn“. Nová pozice americké vlády měla posílit křehkou novou demokracii Iráku podporou jeho nové vlády a armády. (Cardaras, 2013, s. 208)

Prezident Obama řekl během celonárodně vysílaného televizního projevu z Oválné pracovny v srpnu roku 2010 následující slova: *„Oznamuji, že bojová mise v Iráku skončila. Operace Irácká svoboda skončila a irácký lid nyní přejímá vedení odpovědnost za bezpečnost své země. Padesát tisíc vojáků bude ponecháno na podporu iráckých bezpečnostních sil. Tisíce dalších se vrátí zpět do USA, nebo budou nasazeny a přemístěny do Afghánistánu, aby zlomily a porazily teroristické uskupení Talibán“.* (Barack Obama, 31. 08, 2010)

Válka v Iráku byla převážně podávána jako válka proti terorismu. Byla to válka, která měla zajistit bezpečnější svět po 11. září. Irák měl podporovat terorismus a Saddámovy zbraně hromadného ničení byly bezprostřední hrozbou pro západní svět, jelikož mohly být použity

přímo nebo předány teroristům. Irácký režim však žádné takové zbraně nevlastnil a došlo k několika hlavním pochybením, způsobených Bushovou administrativou.

V prvé řadě neexistují žádné důkazy o nějakém významnějším spojení mezi Saddámem a Al-Káidou. Ve skutečnosti byla Al-Káida silně proti Saddámovu režimu. Administrativa George W. Bushe se usilovně snažila dokázat spojení mezi Al-Káidou a Saddámem Husajnem, ale neuspěla. Premiér Velké Británie Tony Blair na dotaz členů britského parlamentu dne 21. ledna 2003 připustil, že nebyly nalezeny žádné důkazy o jakémkoli spojení mezi Al-Káidou a Saddámem Husajnem, což mu jeho zpravodajské agentury opakovaně říkaly. Prezident George W. Bush také nakonec připustil: „*Neměli jsme žádné důkazy, že Saddám Husajn byl zapojen do útoků z 11. září*“. (White House press release, 17. 09. 2002) Bushův poradce pro boj proti terorismu Richard Clarke přiznal, že veškeré dostupné zpravodajské materiály nepotvrdily podporu a navázání Al-Káidy na Irák. (Kiely a Ryan, 2009, s. 191)

Druhým omylem bylo tvrzení, že Irák disponuje zbraněmi hromadného ničení. Navzdory vyšetřování amerického a britského personálu však nebyly v okupované oblasti Iráku žádné takové zbraně nalezeny. Nicméně jejich odstranění bylo hlavním zdůvodněním a ospravedlněním americko-britské invaze do Iráku. (Keen, 2006, s. 11)

Třetím problematickým bodem je tvrzení George Bushe, že invaze v Iráku bude přímým bojem proti terorismu. Nicméně americko-anglická invaze do Iráku naopak ještě víc prohloubila hněv a nepřátelství islamistických radikálů vůči USA. To vedlo k velkému odporu uvnitř Iráku a dalo tak vzniknout velkému množství odbojových skupin. Dokonce i výbor pro zahraniční věci Velké Británie vydal vyjádření, že válka s Irákem mohla bránit úsilí v boji proti Bin Ládinovi a Al-Káidě a že válka v Iráku může naopak Al-Káidě pomáhat s její propagandou, nábořem iráckého obyvatelstva a s výzvami ke vstupu do jejích řad. K tomu všemu ještě z Iráku dělá ideální místo pro boj v městském prostředí a pro výcvik nových rekrutů. (Keen, 2006, s. 12)

Dalším úskalím spojeným s invazí do Iráku je podkopání myšlenky kolektivní bezpečnosti a vážně poškození akceschopnosti OSN. Válka v Iráku z roku 1991 byla schválena OSN (souhlas Rady bezpečnosti), válka z roku 2003 byla jednoduše neschválena. Proti americko-britské intervenci z roku 2003 se postavila většina členů OSN, včetně členů Rady bezpečnosti

a mnoho významných mezinárodních právníků považovalo tuto invazi za nezákonnou. (Keen, 2006, s. 15)

Prezident George W. Bush ve svých argumentech pro válku učinil několik nepravdivých prohlášení, skutečně problematickými byla jeho následující tvrzení širšího dopadu:

1. Jeho série prohlášení spojujících Saddáma se zvěrstvy z 11. září vytvořila nepravdu a dojem, že Bushova administrativa měla důkazy o spojení mezi Saddámem a teroristickými útoky z 11. září.
2. Jeho vzor prohlášení o jaderné kapacitě Saddáma Husajna byl také systematicky zavádějící.
3. Jeho tvrzení o chemické a biologické kapacitě Iráku sdílelo mnoho představitelů Bushovy administrativy, včetně spojeneckých zpravodajských služeb, inspektorů OSN a představitelů bývalé Clintonovy administrativy.

Prezidenta George W. Bushe nelze vinit z používání tak široce přijímaných tvrzení, i když bylo po válce nalezeno málo důkazů o těchto zbraních v Iráku. Bushova válka proti terorismu byla nejen kontraproduktivní, ale také odvedla pozornost od řady problémů v USA. Byla například zanedbávaná otázka vnitřní bezpečnosti Spojených států. Dalším prvotním selhání byl útěk Bin Ládina a zanedbaná prvotní obnova Afghánistánu, jelikož se pozornost amerického prezidenta a vojenského velitelství soustřeďovala na Irák. (Keen, 2006, s. 45) Až 18. září 2003, několik měsíců po zahájení války, připustil George W. Bush, že nemá důkazy o tom, že by byl Saddám Husajn zapojený do 11. září. „*Ne, nemáme žádné důkazy, že Saddám Husajn byl zapojen do 11. září.*“ (Pfiffner, 2004, s. 27)

4.4 Spojení mezi Saddámem Husajnem, Al-Káidou a 11. zářím

Je dobře známo a dokázáno, že Bushova politika preventivní války proti Iráku byla založena na podvodu a nepravdivých informacích. Bush a jeho administrativa za použití předem zvoleného diskurzu vytvářeli nepravdivá tvrzení o údajných iráckých zbraních hromadného ničení a vytvářeli dojem bezprostřední hrozby, kterou představoval režim Saddáma Husajna. (Kellner, 2007, s. 639) Veškeré zpravodajské služby na světě věřily, že Saddám Husajn má biologické a chemické zbraně, nicméně závěry mnoha zpravodajských služeb jasně vyloučily možnost toho, že by irácký režim vlastnil nukleární zbraně.

Dva dny po teroristických útocích z 11. září 2001 zjistil průzkum New York Times a CNN, že 78 procent dotázaných si myslí, že Saddám Husajn byl zapleten do útoků na Světové obchodní centrum v New Yorku a Pentagon ve Washingtonu. Od té doby do začátku války v Iráku a ještě i do léta 2003 prezident Bush a jeho administrativa silně naznačovala, že existuje spojení mezi Saddámem a Al-Káidou, navzdory tomu, že Usáma bin Ládín pohrdal Saddámem jako hlavou sekulárního státu. (Pfefner, 2004, s. 26) Začátkem října 2002 se prezident George W. Bush snažil přesvědčit Kongres, aby schválil rezoluci a poskytl mu pravomoc jít do válečného stavu s Irákem. *“Víme, že Irák a Al-Káida mají vysokou míru kontaktů a vztahů, které sahají deset let zpět. Dále jsem se dozvěděl, že Irák vycvičil členy Al-Káidy k výrobě bomb, jedů a smrticích plynů.”* (George W. Bush, 7. 10. 2002) Tato prezidentova tvrzení podporoval i ministr obrany Donald Rumsfeld, který řekl, že spojení mezi Saddámem a Al-Káidou je neprůstřelné. (Pfefner, 2004, s. 26)

Teroristický výbor OSN nenašel žádné spojení mezi Al-Káidou a Saddámem. Hlavní vyšetřovatel Michael Chandler uvedl: *„Nevšimli jsme ni ničeho, co by naznačovalo spojení mezi Irákem a Al-Káidou.”* Ale i kdyby tam byly nějaké důkazy, že členové Al-Káidy pobývali v Iráku nějakou dobu, nepředstavovalo by to důkaz, že Irák byl spojen s teroristickými útoky z 11. září. Navzdory nedostatku solidních důkazů, nadále spojoval prezident Bush intervenci do Iráku s Al-Káidou a 11. zářím. (Pfefner, 2004, s. 27) Učinil tak i dne 7. září 2003, když prohlásil: *Téměř před dvěma lety, po devastujících útocích na naši zemi, jsme zahájili systematickou kampaň proti terorismu... A jednali jsme v Iráku, kde bývalý režim sponzoroval teror.... S tímto nepřitelem dnes bojujeme v Iráku a Afghánistánu, abychom se s ním již znovu nesetkali na našich ulicích, ve vlastních městech.* (George W. Bush, 08. 09. 2003)

Dále Bush ve svých projevech uměle vytvořil jasné spojení mezi Husajnovým režimem a Al-Káídou. (Kellner, 2014, s. 634) Prezident George W. Bush a ministr zahraničí Colin Powell promluvili k OSN ohledně nebezpečí režimu Saddáma Husajna a jeho odmítnutí odzbrojit se a akceptovat stanoviska rezoluce č. 1441. Invaze do Iráku byla nejprve prezentována jako operace, která by měla přivést Saddáma Husajna před soud. (Cardaras, 2013, s. 203)

4.4.1 Osobnost Saddáma Husajna jeho vztahy se Západem

11. října 2000 řekl George W. Bush následující slova: „*Dokázal bych zvládnout iráckou situaci lépe a zbavit Saddáma Husajna úřadu. On představuje velké nebezpečí a není v zájmu Ameriky, aby lovil v neklidných vodách na Blízkém východě*“. (Cardaras, 2013, s. 204)

Je třeba také poznamenat, že v 80. letech sloužil Saddám Husajn národním zájmům Spojených států. Během irácko-iránské války upřednostňovaly Spojené státy Irák kvůli americko-iránské krizi rukojmích. Existovaly americké snahy „potrestat, izolovat, a oslabit Chomejního (iránský) režim kvůli krizi s rukojmími, kdy byli američtí občané zajati jako rukojmí na americké ambasádě a drženi islámskými studenty a radikály po dobu 444 dní, od 4. listopadu 1979 do 20. ledna 1981. Americká zahraniční politika sice oficiálně vyznávala neutralitu, pokud jde o konflikt mezi Íránem a Irákem, nicméně podstatná část diplomatů se domnívá, že americká vláda byla významně na straně Iráku po celou dobu irácko-iránské války, navzdory svému veřejnému proklamování neutrality. Spojené státy se rozhodly nepřímo pomáhat iráckému režimu, jelikož nebylo v jejich zájmu, aby Írán ovládl 40% světové produkce ropy a stal se tak v Perském zálivu hegemonem, který by mohl do značné míry mít vliv na ceny ropy a také by mohl svou politikou ovlivňovat sousedící arabské státy, které rovněž těží ropu. (Cardaras, 2013, s. 211)

V období vládnutí Ronalda Reagana a na začátku vlády George H. W. Bushe byl Irák považován za tichého spojence Američanů, kteří přihlíželi, jak Saddám Husajn používá chemické zbraně proti kurdské menšině žijící v Iráku. Lze říci, že prezident Husajn byl Američany podporovaný diktátor. Ronald Reagan prohlásil, že iránské vítězství v irácko-iránské válce je neakceptovatelné, a poskytl iráckému režimu důležitá průzkumná data odhalující pohyb iránských vojsk a slabá místa iránské armády. Irák tak obdržel natolik důležité zpravodajské informace, že byl schopen zbrzdit iránskou ofenzívu. Nicméně obě americké administrativy

poskytly na pomoc Iráku miliony dolarů a povolily vývoz americké technologie, kterou Irák použil k vybudování masivního arzenálu chemických a biologických zbraní. (Cardaras, 2013, s. 211-212)

Válka proti Saddámovi však osvětluje souvislosti mezi preventivní válkou a hegemonií. Bushovy cíle byly velmi ambiciózní a zahrnovaly přetvoření mezinárodní politiky. Přesvědčení Bushe a jeho okolí, že Saddámův režim je nepřijatelná hrozba pro americké zájmy, pokud by mu bylo dovoleno získat, nebo vlastnit jaderné zbraně, bylo velké. A napovídá to o strachu ze ztráty vlivu Spojených států jakožto světového hegemonu. (Jervis, 2003, s. 386)

Válka by byla těžce pochopitelná a obhajitelná, pokud by jediným cílem bylo odzbrojit Saddáma, nebo ho zbavit moci. I když by předpoklady o vlastnění jaderných zbraní iráckým režimem byly pravdivé, pro mnoho Američanů by nebezpečí bylo příliš vzdálené, než aby ospravedlnilo vynaložené vojenské úsilí. Pokud se ale dalo očekávat, že změna iráckého režimu odstraní diktátory z vedení a přinese demokracii a stabilitu na Blízký Východ, čímž povzbudí demokratické reformátory po celém světě ke svržení autokratických režimů, pak taková válka má smysl a je ospravedlnitelná. (Jervis, 2003, s. 386)

Vlastnit jaderné zbraně je pro mnohé státy lákavé, neboť mohou nepřítele odradit od případné invaze. I pro Irák by mohlo být vlastnictví jaderných zbraní atraktivní, protože i když by byla země na pokraji války s Amerikou, jaderné zbraně by mohly hrát klíčovou roli v tom, že ke spojenecké invazi nakonec nedojde. (Jervis, 2003, s. 387)

5 Diskurzivní analýza George W, Bushe a Tonyho Blaira

5.1 Politický diskurz George W. Bushe ve vztahu k Iráku

Po teroristických útocích z 11. září byla americká prezidentská rétorika charakteristická vytvořením mechanismu dobra a zla. Bush ve svém diskurzu zkonstruoval „jiné zlo“, které zaútočilo na Spojené státy, a vyzdvihl roli Spojených států bojovat proti terorismu. Po útocích a vyhlášení války proti terorismu se v diskurzu objevoval střet islámské a západní civilizace. (Filimon, 2013, s. 199-200) Bush také vytvořil atmosféru vedení svaté války pod velením USA, nebo také vedení křížové výpravy proti údajným „darebáckým“, neboli zlým státům. (Mcwhinney, 2003, s. 578)

Bushova administrativa chtěla navodit atmosféru strachu a pomocí diskurzu tvořila obraz nepřítele, kterým byl irácký prezident Saddám Husajn. Cílem bylo zmobilizovat veřejný souhlas pro válečnou zahraniční politiku a získat podporu pro invazi do Iráku. V diskurzu amerických politických představitelů se objevoval strach z jaderného útoku, či útoku chemickými a biologickými zbraněmi. Pomocí pečlivě zvoleného diskurzu utvářel George W. Bush obraz nepřítele, který mělo americké publikum chápat jako vážnou hrozbu. Docházelo tak ke značné sekuritizaci Saddáma Husajna a iráckého režimu, který mu podléhal. Podle Bushova nepřátelského diskurzu představoval Saddám a jeho režim hrozbu opětovného útoku na území Spojených států.

George W. Bush (12. 09 2002): „*Pokud si Irácký režim přeje mír, musí okamžitě ukončit veškerou podporu terorismu. Spojené státy americké se o to postarají*“. Saddámova chemická a biologická válečná kapacita tvořila velkou část základu pro argument Bushovy administrativy, že Saddámovy zbraně hromadného ničení jsou hrozbou pro Spojené státy.

Jedním z klíčů k široké veřejné podpoře invaze do Iráku, byl strach z toho, že by mohla být napadena pevnina USA. „*My prostřednictvím zpravodajských služeb jsme také zjistili, že Irák má rostoucí flotilu s lidskou posádkou a bezpilotní prostředky, které by mohly být použity k rozptýlení chemických nebo biologických zbraní napříč širokými oblastmi... Jsme znepokojeni tím, že Irák zkoumá způsoby použití těchto UAV pro mise zaměřené na Spojené státy.*“ (George W. Bush, 07. 10. 2002; Pfiffner, 2004, s. 40)

„V Iráku nemáme žádné ambice, kromě odstranění hrozby a obnovení kontroly této země jejím vlastním lidem.“ S těmito slovy americký prezident George W. Bush oznámil večer 19. března 2003 Američanům, že válka s Irákem začala. Jako mnoho prezidentů před ním, Bush navrhoval vojenskou intervenci proti jinému státu v souladu s podmínkami zahraniční politiky USA. Ta říká, že Spojené státy nevstupují do války proto, aby tím sledovaly svůj čistý zájem, nebo aby dobývaly či ovládly cizí země, ale spíše proto, aby prosazovaly vyšší principy a zavedly svobodu a demokracii. (Kiely a Ryan, 2009, s. 181) George W. Bush také dával najevo, že americké zájmy vůči světu považuje za neškodné a opakoval slova svých několika předchůdců, že USA jsou velmocí, která šla do světa chránit, ale ne vlastnit, a jejímž úkolem je bránit, ale ne dobývat. Vnímání USA jako síly dobra, prosazující demokratické hodnoty a mír ve světě, se stalo hlavním tématem Bushovy administrativy a také tvrzením, které George W. Bush během svého prezidentského mandátu často opakoval. (Kiely a Ryan, 2009, s. 184)

Deník Washington Post zjistil v září 2003, že si 69 procent Američanů myslelo, že je pravděpodobné, že byl Sadám Husajn zapojen do útoků na Světové obchodní centrum a Pentagon. To je pouze důkazem toho, že důsledné opakování a tvrzení Bushovy administrativy, že Al-Káida a Irák jsou propojeny a že Saddám Husajn byl spolupachatelem útoků z 11. září, způsobilo, že fikce se pro většinu americké společnosti proměnila v pravdu. (Kiely a Ryan, 2009, s. 192)

5.1.1 Diskurzivní analýza výroků George W. Bushe a tvoření obrazu nepřítelů ve vztahu k Saddámu Husajnovi

Analyzoval jsem každý významný Bushův projev mezi lety 2001 až 2005. Tento komplexní časový rámec ohraničuje na jedné straně první projev George W. Bushe, ve kterém dal do souvislosti 11. září a islámský terorismus, a první poválečné a demokratické irácké volby v dějinách arabského světa na straně druhé. Hlavními sledovanými prvky jsou povaha řečového aktu, sekuritizační rétorika vůči Husajnovu režimu, dále metafory a personifikace hrozby.

Bush vykreslil Araby jako teroristy. Počínaje 17. zářím 2001, tedy v prvním z několika projevů před americkými muslimy, Bush soustavně odmítal spojení mezi útoky z 11. září a islámem. Řekl: „Tyto činy násilí proti nevinným porušují základní principy islámské víry... Tvář teroru není pravá víra islámu... islám je mír. Tito teroristé nepředstavují mír”. (Bush, 2001; Lee, 2017, s. 4)

Irák nadále projevuje své nepřátelství vůči Americe a podporuje terorismus. Irácký režim více než deset let pracuje na vývoji antraxu, nervového plynu a jaderných zbraní. Toto je režim, který již použil chemické zbraně k vraždě tisíců vlastních občanů. Toto je režim, který má co skrývat před civilizovaným světem. Stát, jako je tento, a jeho terorističtí spojenci ohrožují světový mír tím, že vyvíjejí zbraně hromadného ničení. Mohli by poskytnout tyto zbraně teroristům, nebo se pokusit vydírat Spojené státy. (Bush, 29. 01. 2002)

Na začátku roku 2002, pouze pět měsíců po 11. září, tvrdil George W. Bush, že irácký režim intenzivně pracuje na vývoji chemických a jaderných zbraní a že takové zbraně již v minulosti použil k vraždění svých vlastních občanů. Dále říkal, že irácký režim vedený Saddámem Husajnem ohrožuje světový mír a představuje vážnou hrozbu pro svět, jelikož existuje možnost, že poskytne zbraně hromadného ničení teroristickým organizacím. Na základě analýzy Bushových projevů v roce 2002 můžeme konstatovat, že zjevně dochází v jeho rétorice k sekuritizaci Saddáma Husajna a jeho režimu.

„Saddám Husajn porušil každý slib, který dal Organizaci spojených národů a světu. Rada bezpečnosti OSN šestnáctkrát přijala rezoluce, jejichž cílem je zajistit, aby Irák nepředstavoval hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost... Saddám Husajn porušil každou z těchto 16 rezolucí, ne jednou, ale mnohokrát. Režim Saddáma Husajna nadále podporuje teroristické skupiny a utlačuje své civilní obyvatelstvo. A přestože režim v roce 1991 souhlasil se zničením a zastavením vývoje všech zbraní hromadného ničení a raket dlouhého doletu, porušil každý aspekt tohoto základního závazku. Dnes má Saddám Husajn vědce a infrastrukturu pro program jaderných zbraní. Pokud by snad jeho režim získal potřebný materiál, byl by schopen do roka vyrobit jadernou zbraň. Saddám Husajn je vražedný diktátor, který je závislý na zbraních hromadného ničení. Další tolerance Saddámova režimu znamená vsadit životy milionů a světový mír v bezohledném hazardu. A to je riziko, které nesmíme podstupovat. Brutální režim Saddáma Husajna představuje hrozbu pro naši zemi a celý svět. Musíme se s ním vypořádat, než bude

příliš pozdě.“ (Bush, 14. 09. 2002) O měsíc později, ve svém projevu ze 7. října 2002, prezident Bush řekl: *„Souhlasíme s tím, že iráckému diktátorovi nesmí být dovoleno ohrožovat Ameriku a svět hroznými jedy, nemocemi a atomovými zbraněmi.... Důkazy naznačují, že Irák obnovuje svůj program jaderných zbraní.... Satelitní fotografie odhalily, že Irák přestavuje zařízení na místech, která byla součástí jeho jaderného programu v minulosti... mohl by mít jadernou zbraň za méně než rok... Tváří v tvář jasným důkazům nebezpečí, nemůžeme čekat na konečný důkaz, zničujícího efektu těchto zbraní, který by mohl přijít v podobě atomového mraku.“* (Bush, 7. 10. 2002)

V průběhu roku 2002 Bush opakuje, že Irák neustále porušuje rezoluce OSN a podporuje teroristické skupiny. Dále Bush Saddáma nazývá vražedným diktátorem, který představuje značnou bezpečnostní hrozbu pro Ameriku a pro celý svět. Bush chce, aby americké publikum přijalo tento nepřátelský obraz Saddáma Husajna a aby ho rovněž chápalo jako nepřítele a vážnou hrozbu. Tím, že je Saddám dáván do souvislosti s vývojem zbraní hromadného ničení a spoluprací s teroristy, se z něj stává hlavní nepřítel Spojených států. Bush apeluje na to, že je zapotřebí zasáhnout dřív, než Saddám Husajn tyto zbraně vyvine a poskytne je teroristům. Pro Bushe znamená nechat Saddámu u moci bezprecedentní bezpečnostní hrozbu, kterou nemůže dál tolerovat.

Před dvanácti lety čelil Saddám Husajn vyhlídce, že bude poslední obětí války, kterou rozpoutal a prohrál. Aby se zachránil, souhlasil s odzbrojením a zbavením se všech chemických zbraní a výroby zbraní hromadného ničení. Následujících 12 let tuto dohodu systematicky porušoval. Nechal vyvíjet chemické, biologické a jaderné zbraně, i když byli inspektoři v jeho zemi... S jadernými zbraněmi nebo plným arzenálem chemických a biologických zbraní by Saddám Husajn mohl obnovit své ambice a dobýt Blízký východ a způsobit v tomto regionu smrtící úder a nestabilitu. Tento Kongres a americký lid musí uznat další hrozbu. Důkazy ze zpravodajských zdrojů, tajné komunikace a prohlášení lidí, kteří jsou nyní ve vazbě, odhalují, že Saddám Husajn pomáhá a chrání teroristy, včetně členů Al-Káidy. Tajně by mohl poskytnout jednu ze svých skrytých zbraní teroristům nebo jim pomoci vyvinout jejich vlastní. Rok co rok Saddám Husajn složitě utrácel obrovské sumy a podstupoval velká rizika při výrobě a udržování zbraní hromadného ničení. Ale proč? Jediným možným vysvětlením, jediným možným využitím pro tyto zbraně, je ovládnout, zastrašit nebo zaútočit. (Bush, 28. 01. 2003)

V lednu 2003 se Bushův diskurz nijak výrazně nezměnil, naopak docházelo k jeho vyostření. Bush pokračuje ve vytváření obrazu nepřítele s poukazem na vývoj chemických a jaderných zbraní, poskytování ochrany a spolupráci s teroristickými skupinami. Bush zdůrazňuje, že vývojem těchto nebezpečných zbraní hrozí další útoky a války vedené iráckým diktátorem. Chce, aby Saddáma americký lid uznal a přijal jako nebyvale vážnou bezpečnostní hrozbu, proti které je potřeba zakročit.

Do Iráku jsme poslali stovky inspektorů, aby dohlédli na odzbrojení Iráku, naše dobrá víra nebyla opětována a Irák odmítá spolupracovat s mezinárodním společenstvím a vyšetřovateli. Některé vlády na Blízkém východě plní svou roli. Doručili veřejné i soukromé zprávy vyzývající diktátora, aby opustil Irák, aby odzbrojení mohlo pokojně pokračovat. Ten to však nadále odmítá. Saddám Husajn a jeho synové musí opustit Irák do 48 hodin. Jejich odmítnutí tak učinit bude mít za následek vojenský konflikt zahájený v době, kterou si zvolíme. Pokud musíme zahájit vojenskou kampaň, bude namířena proti nezákonnému a bezohlednému muži, který vládne vaší zemi, a ne proti vám. Tyran bude brzy pryč a den vašeho osvobození se blíží.
(Bush, 16. 03. 2003)

Čtyři dny před začátkem války dochází k posledním výzvám George W. Bushe adresovaným Saddámovi, aby opustil Irák. Saddám jeho výzvy však odmítá a zůstává u moci. Bush dále nazývá Saddáma bezohledným mužem, který ztratil legitimitu vládnout.

„Již více než deset let Spojené státy společně s jinými zeměmi vyvíjejí čestné úsilí o odzbrojení iráckého režimu bez nutnosti vyhlásit válku. Jako podmínku pro ukončení války v Perském zálivu v roce 1991, se irácký režim zavázal odhalit a zničit všechny své zbraně hromadného ničení. V Radě bezpečnosti OSN bylo přijato několik desítek rezolucí a vysláno několik inspektorů, aby dohlíželi na odzbrojení Iráku.“ (Bush, 17. 03. 2003) *Mírové snahy o odzbrojení iráckého režimu znovu a znovu selhávaly, protože nemáme co do činění s mírumilovným člověkem, ale s člověkem, který brání mezinárodnímu vyšetřování a uvaluje zemi do zkázy. Zpravodajské informace shromážděné touto a dalšími vládami nenechávají nikoho na pochybách, že irácký režim nadále vlastní a skrývá některé z nejsmrtonosnějších zbraní, jaké kdy byly vynalezeny. Tento režim vedeným Saddámem Husajnem již použil zbraně hromadného ničení proti svým sousedům a proti iráckému lidu. Irácký režim má za sebou historii bezohledné agrese na Blízkém východě. Nenávidí Ameriku a pomáhal s výcvikem a ukrýváním teroristů, včetně členů Al-Káidy.*

S pomocí Iráku by mohli teroristé naplnit své deklarované ambice a zabít stovky nebo tisíce nevinných lidí u nás, nebo kdekoli jinde. Irák se neodzbrojí, dokud bude u moci Saddám Husajn. “...,8. listopadu 2002 Rada bezpečnosti OSN jednohlasně schválila rezoluci 1441, která shledala, že Irák závažným způsobem porušil své závazky a zavázala se k vážným důsledkům, pokud Irák plně a okamžitě neodzbrojí. Dnes žádný národ nemůže tvrdit, že se Irák odzbrojil a že se bude pokoušet o odzbrojení, dokud bude u moci Saddám Husajn. Saddám Husajn je hrozbou míru celého regionu a světa.“ ...,Pokud by se Saddám Husajn rozhodl pro konfrontaci, americký lid musí vědět, že byla přijata všechna opatření, abychom se vyhnuli válce, a naopak budou přijata všechna opatření, abychom ji vyhráli. Amerika nemůže žít pod hrozbou vydírání. Teroristická hrozba pro Ameriku a svět bude zmenšena v okamžiku, kdy bude Saddám Husajn odzbrojen.“ ... „Nenecháme se zastrašit násilníky a zabijáky. Nyní musíme jednat, protože nebezpečí nečinnosti by bylo mnohem větší. Diktátor Saddám Husajn a jeho terorističtí spojenci se mohou rozhodnout znovu zaútočit na Spojené státy. Ve století, kdy zlý člověk disponuje chemickými a biologickými zbraněmi, by mohla politika appeasementu přinést takovou zkázu, jaké na této zemi ještě nebylo. Na rozdíl od Saddáma Husajna věřím, že iráčtí lidé si zaslouží a jsou schopni lidské svobody. A když diktátor odejde, mohou jít příkladem pro celý Blízký východ jako vitální, mírumilovný a samosprávný národ.“ (Bush, 17. 03. 2003)

V březnu 2003 obhájí George W. Bush vyhlášením války tím, že byly podniknuty veškeré možné kroky a opatření pro její odvrácení, nicméně irácký režim vedený Saddámem Husajnem odmítal spolupracovat s inspektory OSN. Dalším důvodem vyhlášení války je podle Bushe důkaz o ukrytí a vývoji jaderných zbraní v Iráku. Dále připomíná, že irácký režim pomáhal cvičit teroristy a zmiňuje, že ti samí teroristé by mohli znovu zaútočit na americkém území. Bush opakuje, že režim Saddáma Husajna v minulosti použil chemické a jiné ničivé zbraně i proti vlastnímu lidu a pokud je někdo tak krutý a nemilosrdný u moci, tak nebude vládnout mír. Dále říká, že teroristická hrozba pro Ameriku bude redukována v momentě, kdy bude Saddám Husajn odzbrojen. Bush označuje Saddáma Husajna a jeho režim za bezprecedentní bezpečnostní hrozbu a pomocí pečlivě zvoleného diskurzu se snaží získat politické kompetence a přízeň obyvatel a zároveň legitimovat nasazení amerických vojáků v Iráku.

„V tomto konfliktu Amerika čelí nepříteli, který nerespektuje válečné konvence, ani pravidla morálky. Saddám Husajn umístil irácké jednotky a vybavení do civilních oblastí, aby se pokusil využít nevinné muže, ženy a děti jako živé štíty pro vlastní armádu. Je to tak příklad zvěrstva páchaného proti jeho lidu. Chci, aby Američané a celý svět věděli, že koaliční síly vynaloží veškeré úsilí, aby uchránily nevinné civilisty před újmou... Chceme pomoci Iráčanům vybudovat sjednocenou, stabilní a svobodnou zemi, což bude vyžadovat náš trvalý závazek. Jiné ambice, než odstranění hrozby v Iráku a obnovení kontroly nad touto zemí jejím vlastním lidem nemáme. (Bush, 19. 03. 2003,) Naši přátelé a spojenci nebudou žít vydáni na milost a nemilost psaneckého režimu, který ohrožuje mír zbraněmi hromadného vraždění. S touto hrozbou se nyní setkáme a utkáme s naší armádou, letectvem a námořnictvem.“ (Bush, 19. 03. 2003

Den před invazí do Iráku opakuje Bush, že Saddám páchá zvěrstva proti svému lidu a nerespektuje žádná pravidla. Znovu říká, že hlavním cílem Ameriky je odstranit diktátora a pomoci iráckému lidu obnovit vlastní zemi.

„Naše vítězství bude znamenat konec tyрана, který vládne strachem a mučením. Naše vítězství odstraní sponzora teroru vyzbrojeného zbraněmi teroru. Naše vítězství podpoří spravedlivé požadavky Organizace spojených národů a civilizovaného světa. A až přijde vítězství, podělí se o něj dlouho trpící lid Iráku, který si zaslouží svobodu a důstojnost. Diktátorův režim vládl strachem a nadále až do konce používá strach jako nástroj nadvlády.“ (Bush, 2003)

George W. Bush pokračuje v budování hrozby a konstrukce obrazu nepřítele tím, že Saddáma Husajna nazývá tyranem a diktátorem, který vládne strachem a mučením. Dále ve svém projevu opět opakuje, že Saddám Husajn stojí za sponzorováním terorismu.

„V tuto chvíli je režim Saddáma Husajna odstavován od moci a dlouhá éra krutosti a strachu končí. Nezastavíme se, dokud nebude zastaven Saddámův korupční gang.“ (Bush, 10. 04. 2003).

„Ukončíme brutální režim, který agresí a zbraněmi hromadného ničení představuje jedinečnou hrozbu pro svět. Naším jediným nepřítelem je Saddám a jeho brutální režim. A tento režim je také vaším nepřítelem.“

Vaše země již nebude držena v zajetí vůle krutého diktátora. Budete svobodní, budete svobodní budovat lepší život namísto budování dalších paláců pro Saddáma Husajna. Noční můra, kterou Saddám Husajn přinesl vašemu národu, brzy skončí. Zasloužíte si víc než tyranii, korupci a mučírny. Zasloužíte si žít jako svobodní lidé. A ujišťuji vás, že váš národ bude svobodný“. (Bush, 10. 04. 2003)

Několik týdnů po začátku války v Iráku vystupuje George W. Bush s projevem k americkému národu, ve kterém pokračuje v nepřátelském diskurzu vůči Saddámu Husajnovi a jeho režimu. Nazývá ho krutým diktátorem, noční můrou a nepřítelem iráckého lidu. Apeluje na novou svobodu a demokracii, kterou zajistí americká okupace Iráku, protože svrhne režim, který po desetiletí upíral svým lidem základní práva a svobody. V Bushově diskurzu ve vztahu k Saddámu Husajnovi dochází k procesu „enmifikace“, tedy procesu, ve kterém jsou nepříteli přisuzovány negativní vlastnosti, a stává se pro nás méně lidský.

1. května 2003 přednesl Bush projev, ve kterém prohlásil, že velký boj a operace v Iráku skončily a že v bitvě o Irák mají drtivou vojenskou převahu Spojené státy a jejich spojenci. *„Mise v Iráku splněna, tyran padl... Bitva o Irák je jedno vítězství ve válce proti terorismu, která začala 11. září 2001.... Odstranili jsme spojence Al-Káidy a přerušili zdroje financování terorismu.... S těmi útoky (z 11. září) teroristé a jejich příznivci vyhlásili válku Spojeným státům. A válka je to, co mají.“* (George W. Bush, 1. 5. 2003; Pfiffner, 2004, s. 27) *„Díky vám (americkým vojákům) tyran padl a Irák je svobodný. Jste to vy, kdo toho dosáhl. Dříve byla vojenská síla používána k ukončení režimu rozbitím národa. Dnes máme větší moc osvobodit národ rozbitím nebezpečného a agresivního režimu.“* (Bush, 01. 05. 2003,) *Odstranili jsme spojence Al-Káidy a odřízli zdroj financování terorismu. Nebude žádný terorista, který získá zbraně hromadného ničení od iráckého režimu, protože režim už neexistuje. Jakýkoli režim mimo zákon, který má vazby na teroristické skupiny a hledá nebo vlastní zbraně hromadného ničení, představuje vážné nebezpečí pro civilizovaný svět a bude konfrontován.“* (Bush, 01. 05. 2003)

Ve vítězném projevu apeluje Bush na fakt, že velký spojenec teroristické skupiny Al-Káida byl odstraněn a poražen, a to díky zásluze americké armády. George W. Bush chce, aby z jeho diskurzu bylo zřejmé, že Amerika bitvu o Irák vyhrála a porazila muže, který se podle Bushe ve velkém podílel na teroristických útocích z 11. září. Dále pokládá za důležité, že se žádnému

teroristovi, ani teroristické organizaci, nepodaří získat zbraně hromadného ničení, kterými irácký režim údajně disponoval. Často říká a opakuje, že válka proti Iráku je pro mír a okupace Iráku je pro jeho osvobození a umožnění vytvoření svobodné a demokratické země.

Po zajetí Saddáma Husajna, pronesl Bush následující slova. *„Nyní bude bývalý diktátor Iráku čelit spravedlnosti, kterou odepřel milionům lidí. Zajetí tohoto muže bylo klíčové pro vznik svobodného Iráku. Znamená to konec cesty pro něj a pro všechny, kteří v jeho jménu šikanovali a zabíjeli. Mučírny a tajná policie jsou nenávratně pryč. V dějinách Iráku temná a bolestivá éra skončila, nadešel den plný naděje. Velké zlo, které Saddám Husajn reprezentoval, je pryč.“* (Bush, 14. 12. 2003)

Zajetí Saddáma Husajna bylo pro Bushe velkým vítězstvím. Znamenalo to velký obrat pro směřování Iráku, jelikož všechno zlo, které Saddám symbolizoval, bylo odstraněno.

„Šel jsem před Radu bezpečnosti OSN a podíval jsem se na zpravodajské informace, které říkaly, že Saddám Husajn je hrozbou. Kongres se mimochodem podíval na stejné zpravodajské informace a dospěl k závěru, že Saddám je hrozbou. Rada bezpečnosti OSN se podívala na zpravodajské informace a řekla, že Saddám je hrozbou. Není divu, že jsme si mysleli, že je hrozbou; koneckonců použil zbraně hromadného ničení na své vlastní lidi. Nejen inteligence nás vede k tomu, abychom tomu věřili, ale jeho činy nás k tomu vedly. Platil sebevrahy; ukryval teroristy; platil teroristy, aby zabíjeli nevinné.“ (Bush, 20. 04. 2004)

V roce 2004 se Bushův diskurz vůči Saddámu Husajnovi příliš nezměnil. Tvrdil, že Saddám Husajn představoval obrovskou bezpečnostní hrozbu a že bylo nezbytné jednat a odstranit ho z funkce. Poukazoval na fakt, že jako hrozbu ho viděla jak Rada bezpečnosti OSN, tak i Kongres Spojených států amerických. Byly to pak nejenom zpravodajské informace, které tento narativ o velké bezpečnostní hrozbě potvrzovaly, ale i činy samotného diktátora Saddáma, který spolupracoval s teroristy a nechal zabíjet nevinné.

„Saddám Husajn rozpoutal dvě války. Byl to zlý diktátor. Zabil statisíce lidí. Použil zbraně hromadného ničení, které sám vyrobil. V letech 1990-91 měl silný jaderný program. A poskytl teroristům bezpečný přístav. Palestinský islámský džihád, Hamas, ti všichni měli vztahy se Saddámem Husajnem. A vyplácel 25 000 dolarů rodinám sebevražedných atentátníků. Nechvalně proslul jako státní sponzor teroru, jako někdo, kdo měl zjevně touhu pokračovat ve svých zlých cestách.“ (Bush, 20. 12. 2005)

V roce 2005 se George W. Bush vyjadřoval k osobě Saddáma Husajna podobně jako dříve a v jeho diskurzu nedošlo k nějakému odchýlení. Husajna nazývá opakovaně zlým diktátorem, který vyráběl zbraně hromadného ničení a poskytoval teroristům bezpečné zázemí na území Iráku a finančně je podporoval.

Pro George W. Bushe byl Saddám Husajn brutální a krvavý diktátor, který byl schopný zlých a ohavných zvěrstev vůči jiným lidským bytostem. Považoval jej za brutálního tyrana, který terorizoval své obyvatelstvo. Bush se pokoušel vytvořit obraz o válce proti terorismu jako obraz o válce proti deviantnímu nepříteli. Pomocí diskurzu tak konstruoval obraz nepřítele a chtěl, aby i americká a světová veřejnost přijala fakt, že se jedná o velikou hrozbu a o velmi nebezpečnou osobu, která ohrožuje bezpečnost amerického lidu například tím, že vlastní zbraně hromadného ničení, které může poskytnout teroristickým organizacím. Jeho diskurz se dá charakterizovat vytvářením jasného nepřátelského obrazu nepřítele, dobro vs. zlo. (Lee, 2017, s. 6) Bush říká, že Saddám Husajn je nebezpečím nejen pro země v regionu, ale i kvůli svému napojení na Al-Káidu a kvůli své minulosti i nebezpečím pro americký lid. Po druhé válce v Zálivu představoval Saddám Husajn vážnou hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost na Blízkém východě, ale i ve světě. (Pfiffner, 2004, s. 26)

George W. Bush dokázal dobře vyvolat pocit strachu a pomocí své rétoriky se pokoušel prezentovat jako silný nacionalistický vůdce. Lze konstatovat, že Bushův diskurz manipuloval řečí, mluvil v kódech a typické pro jeho diskurz je opakování stále stejných frází. (Kellner, 2014, s. 636)

5.1.2 Diskurz George W. Bushe a strategie velké lži

Od 11. září a vyhlášení začátku války proti terorismu praktikovala a používala Bushova administrativa strategii velké lži, která vycházela z předpokladu, že pokud jeden slogan,

nebo myšlenku opakujete dostatečně často, tak tomu veřejnost uvěří a opakovaná tvrzení se pak stanou skutečností. Diskurz George Bushe zahrnuje neustálé opakování zjednodušujících sloganů a dezinformací, které mají mobilizovat posluchače a zajistit podporu bez ohledu na celkovou pravdivost informací. Mezi nejčastější lži o Iráku vyslovené a neustále opakované Georgem W. Bushem je spojení Iráku, potažmo Saddáma Husajna, s teroristickou organizací Al-Káida a dále to, že to byl přímo Saddám Husajn, který byl zodpovědný za útoky na Světové obchodní centrum a Pentagon. Dále se pak objevovalo tvrzení, že Bushova administrativa udělala vše, co bylo v její moci, aby se Spojené státy vyhnuly válečnému konfliktu a válce v Iráku a také tvrzení, že Saddám Husajn obnovil svůj jaderný program a potenciálně za „méně než rok“ je schopen tyto zbraně vyvinout. Sesazení Saddáma Husajna bylo tedy důležité pro americkou národní bezpečnost. Právě tvrzení o Saddámově jaderné kapacitě bylo tedy jedním z nejsilnějších argumentů prezidenta Bushe, aby mohl zahájit válku s Irákem. (Pfiffner, 2004, s. 29)

Válka byla oficiálně vyhlášena až tehdy, když Irák odmítl respektovat rezoluci č. 1441 a tím pádem i rozhodnutí Rady Bezpečnosti OSN a když neumožnil Monitorovací a ověřovací komisi OSN okamžitý a bezpodmínečný přístup do všech požadovaných iráckých vojenských zařízení. Další lživé tvrzení je to, že dochází k signifikantnímu zlepšení a pokroku ve válce v Iráku a že v této válce bojuje Amerika proti terorismu. (Kellner, 2007, s. 640)

Závěrem lze shrnout, že Bushova administrativa praktikovala s výrazným využitím médií systematickou politiku masového klamání založeného na lži. Skutečná podoba války v Iráku a chaos, který tam zavládl, podkopával rétoriku George Bushe o vítězství Spojených států a osvobození iráckého lidu od tyranského režimu Saddáma Husajna. Proto by měla být v konečném důsledku prezidentská rétorika založená na reálných informacích a pravdě, aby mohla být účinně aplikována a udržitelná. (Kellner, 2007, s. 634)

Prezident Bush využil a povzbudil všeobecnou víru veřejnosti, že Saddám byl spojen s útoky z 11. září, což mu posloužilo za účelem získání veřejné podpory pro válku s Irákem. I když nejsme schopni jasně dokázat, že prezident o spojení přímo a veřejně lhal, při nejmenším povzbuzoval a podporoval mylné veřejné přesvědčení, protože to podporovalo jeho politické cíle. Můžeme dojít k závěru, že jeho prohlášení byla velmi zavádějící a klamná, i když ne přímo lživá. (Pfiffner, 2004, s. 28)

5.2 Politický diskurz Tonyho Blaira ve vztahu k Iráku

Osobnost iráckého prezidenta Saddáma Husajna představovala v zahraničně politickém diskurzu britské vlády osobu diktátora, která nebere na nic ohledy a je zdrojem trvalé bezpečnostní hrozby, a to již v době před útoky z 11. září 2001. Saddám Husajn byl také často pojmenován jako zlotřilý diktátor. Již chvíli po 11. září apeloval britský předseda vlády Tony Blair na posílení mezinárodního tlaku na Irák, a to hlavně kvůli údajnému vlastnictví zbraní hromadného ničení a také kvůli potlačování základních lidských práv iráckým režimem. *„Přišel čas uvalit na Irák novou rezoluci OSN, aby umožnila mezinárodním vyšetřovatelům se vrátit zpět a prozkoumat veškerá zařízení, která by mohla vyrábět zbraně hromadného ničení. Dále je zapotřebí, aby skončilo utrpení lidí, za které nese odpovědnost irácký režim.“* (Blair, 10.09. 2001) (Váška, 2018, s. 2011)

Pro Blairův diskurz je charakteristické jednoznačné rozdělení a rozlišování mezi Saddámem Husajnem a jeho režimem a iráckým lidem. Pro ospravedlnění války v Iráku Blair používal termín „bitva“ nikoli „válka“ a to mu umožnilo obhajovat intervenci jako „bitvu o hodnoty“ (Váška, 2018, s. 2012) Dále podle Blaira představoval Saddám Husajn obrovskou hrozbu pro světový mír. Pro obhajobu války v Iráku byly často využívány tři hlavní argumenty. Podle Blaira by bez války a spojenecké intervence nedošlo k osvobození Iráčanů a v zemi by pokračovalo týrání obyvatelstva. *„Bez naší intervence by ti Iráčané, kteří nyní zakoušejí svobodu, byli stále pod bičem Saddáma, jeho synů a jejich potomků.“* (Váška, 2018, s. 2015)

Blairův zahraničně politický diskurz byl pečlivě vytvořen tak, aby rezonoval s klíčovou částí populace a záměrně vytvářel zahraničněpolitický diskurz, který zapadal do kulturního složení jeho cílového publika. Blair zkonstruoval útoky z 11. září jako útok na demokracii a civilizaci. (Holland, 2012, s. 82-86) Blair představil zásah mezinárodního společenství jako logické řešení

problému iráckých zbraní hromadného ničení. Aby podpořil argument, že zaujmout takové stanovisko bylo rozumné, Blair zdůraznil, že nečinnost by byla „nezodpovědná“. Tony Blair byl za své rétorické schopnosti odměněn podporou parlamentu a většiny britské veřejnosti ve prospěch intervence na počátku války. (Holland, 2012, s. 89) Po samotné rezignaci Tonyho Blaira nastal na britské straně významný pokles v množství prohlášení vztahující se k válce v Iráku. (Váška, 2018, s. 2017)

5.2.1 Diskurzivní analýza Tonyho Blaira a tvoření obrazu nepřítele ve vztahu k Saddámu Husajnovi

Pro výzkumné účely a zjištění, jak tvořil britský premiér Toni Blair diskurz o obrazu nepřítele, jsem analyzoval každý významný Blairův projev mezi lety 2002 až 2004. Hlavními sledovanými prvky jsou povaha řečového aktu, sekuritizační rétorika vůči Husajnovu režimu, dále metafory a personifikace hrozby.

„Není pochyb o tom, že Irák a Saddám Husajn představují hrozbu, pokud jde o zbraně hromadného ničení, a není pochyb o tom, že je to problém, který by se měl řešit.“ (Blair, 06. 07. 2002) *„Dovolit Saddámovi používat zbraně hromadného ničení, které má, nebo získat zbraně, které chce, by byl akt hrubé nezodpovědnosti a neměli bychom a nesmíme se s tím smířit.“* (Blair, 10. 09.2002)

V roce 2002 začíná konstrukce obrazu nepřítele, který představuje reálnou a velkou bezpečnostní hrozbu pro Velkou Británii a celý svět. Tony Blair klade důraz na to, že Saddám Husajn je hrozbou a má v plánu vyvinout zbraně hromadného ničení, které pak může proti Západu použít.

„Pravdou však je, že bez věrohodného ultimáta povolujícího sílu v případě nedodržení je další diskuse jen delším zpožděním, přičemž Saddám zůstane vyzbrojen zbraněmi hromadného ničení a bude pokračovat v brutálním a vražedném režimu v Iráku. Jak vám právě před chvílí řekl prezident Bush, hlavními oběťmi Saddáma jsou lidé v Iráku. Tisíce dětí, které každý rok zbytečně umírají. Lidé zavřeni v jeho věznicích nebo popravení jen proto, že projevíli nesouhlas s režimem země, která je potenciálně prosperující. Tyran Saddám zůstává vyzbrojen zbraněmi hromadného ničení a pokračuje v brutálním, vražedném režimu v Iráku.“ (Blair, 17. 03. 2003)

Tony Blair ji před začátkem války v Iráku tvrdil, že Saddám je tyran, který nechá umírat své lidi jenom proto, že nesouhlasí s jeho režimem. Dále deklaroval, že Saddámův režim je vyzbrojen zbraněmi hromadného ničení, které představují veliké nebezpečí. Ze strany Blaira dochází k sekuritizační rétorice a k sekuritizaci samotné vůči iráckému režimu a především osobě Saddáma Husajna. Pomocí diskurzu a negativních konotací vůči Saddámově osobě tvoří obraz nepřítel a snaží se ho vykreslit jako existenciální hrozbu pro celý svět.

„Musíme jednat v souladu s podmínkami stanovenými v rezoluci 1441, která je naším právním základem. Ale to je důvod, proč upřímně říkám, že pokud jednáme, měli bychom tak činit s čistým svědomím. Brutalita represí v Iráku, tábory smrti a mučení, barbarské věznice pro politické odpůrce, to vše je zdokumentováno a Saddám Husajn je plně odpovědný za zvěrstva spáchaná jím a jeho vládou na obyvatelstvu Iráku. Pokud necháme Saddáma na místě, situace v Iráku se může mnohem zhoršit a krveprolití iráckého lidu bude pokračovat.“ (Blair, 18. 03. 2003) *Jediná opravdová naděje pro irácký lid spočívá v odstranění Saddáma. Jinak bude ponechán pod jeho vládou bez jakékoli možnosti osvobození. Ani od nás, ani od nikoho jiného. Pokud nebudeme jednat hned, Saddám bude stále silnějším. Co si pomyslí terorista, který ohrožuje naši existenci? Musíme čelit tyranii, diktaturám a teroristům, kteří ohrožují náš způsob života.* (Blair, 18. 03. 2003) *Irácký lid trpí mnoho let pod krutou vládou Saddáma. Nemůžeme ho ponechat na milost a nemilost tohoto bezohledného muže.* (Blair, 18. 03. 2003)

Dva dny před vypuknutí války v Iráku se Blairův diskurz vůči Saddámu Husajnovi vyostřuje. Obviňuje jej z mučení a vražední iráckého obyvatelstva a zdůrazňuje, že ponechání Saddáma u moci vyústí v další krveprolití a vražední nevinných lidí. Negativní obraz nepřítel, který Saddám představuje, je o to víc umocněn, když Blair řekne, že Saddám Husajn je terorista, který ohrožuje existenci lidstva.

Blaire chce, aby veřejnost přijala fakt, že se jedná o velmi nebezpečnou osobu napojenou na teroristy disponující zbraněmi hromadného ničení, tudíž o nebezpečí pro celý svět. Jelikož je hrozba základním prvkem obrazu nepřítel, Blair ji ve svých výpovědích používá opakovaně a chce, aby Saddáma jako hrozbu přijalo i veřejné publikum.

„Jsem rád, že vám mohu říci, že režim Saddáma Husajna se hroučí. Roky brutality, útlaku a strachu se chýlí ke konci. Saddám nám nedal jinou možnost, než jednat a zahájit vojenskou operaci na území Iráku. Naším nepřítelem je Saddám a jeho režim, nikoli irácký lid. Po válce v Perském zálivu v roce 1991 zůstal Saddám Husajn u moci a vy jste trpěli. To se tentokrát nestane. Tento režim konečně skončí.“ ...“Saddám Husajn a jeho režim drancovali bohatství vašeho národa. Zatímco mnozí z vás žijí v chudobě, oni žili životy v přepychu. Saddám se stal jedním z nejbohatších mužů na světě, jeho peníze byly ukradeny vám, iráckému lidu. Mnoho z vás bylo mučeno a brutalizováno režimem. To vše nyní skončí.“ (Blair, 10. 04. 2003)

Tři týdny po začátku války opakuje Tony Blair slova o brutalitě, útlaku a strachu, který se ale pomalu chýlí ke konci. Zdůrazňuje, že Saddám Husajn nebyl ochotný jednat se Západem a donutil tak spojence zahájit vojenskou operaci. Blair rovněž zmiňuje, že s koncem Saddámovy režimu skončí desetiletí brutality, mučení a útlaku iráckého obyvatelstva.

„Víme, že Irák za Saddáma Husajna podporoval několik teroristických organizací. (Blair, 17. 07. 2003), Nevěřím, že můžeme dělat kompromisy s diktátorem, jako je Saddám. Musí být zkrátka zbaven moci. Podílí se na systematickém a hrubém porušování lidských práv a porušování Charty OSN, a tak nemůžete očekávat, že budete mít stejná privilegia jako ti, kteří tak nečiní. Ukončení režimu Saddáma Husajna musí být hlavním cílem politiky Blízkého východu. Irák musí být svobodný a stabilní. Pro Blízký východ nemůže existovat žádná svoboda, dokud nebude zbaven moci tyran a terorista, jakým je Saddám Husajn.“ (Blair, 17. 07. 2003)

„Abychom to ujasnili, zabývali jsme se situací, ve které byla hrozba velmi jasná a pravděpodobná. Saddám Husajn, představující tuto hrozbu, je někdo naprosto brutální a bezohledný. Nemá žádné výčitky svědomí, že zabije své vlastní lidi nebo lidi nějakého jiného národa. Saddám Husajn byl hrozbou pro naši bezpečnost a hrozbou pro bezpečnost ostatních národů.“ (Blair, 17. 07. 2003)

V průběhu roku 2003 Blair pokračuje v diskurzivní konstrukci nepřítele tím, že Saddáma opětovně spojuje s teroristickými organizacemi a jeho samotného nazývá teroristou, tyranem a krutým diktátorem. Říká, že Saddám představuje velkou bezpečnostní hrozbu nejenom pro Spojené státy, ale i celý svět. Saddám je pro Blaira bezohledným vrahem, který nemá žádné slitování a spolupracuje s teroristy. Vzhledem k napjaté atmosféře po 11. zářím 2001 a válce proti teroru jsou Blairova slova chápána jako velmi vážná a Saddám je vykreslen jako hrozící nepřítel, který má pouze negativní vlastnosti a musí být co nejdřív odstraněn.

„Za vlády Saddáma Husajna a jeho rodiny působila v Iráku nemilosrdná tyranie, která po mnoho desetiletí brutálně zuřila v zemi a která používala chemické zbraně proti vlastnímu lidu. Saddám ohrožoval své sousedy a způsobil dvě války s více než milionem obětí. Saddám financoval a podporoval terorismus. Během vlády Saddáma postrádali obyvatelé Iráku lidská práva, občanské svobody. A naším úkolem je převzít tento stát a proměnit ho v demokracii, stabilní a prosperující, symbol naděje pro vlastní lid a pro celý Blízký východ...Saddám Husajn byl hrozbou a ve skutečnosti by bylo těžké dospět k jinému závěru, vzhledem k tomu, že jeho režim skutečně používal chemické zbraně, zbraně hromadného ničení proti vlastnímu lidu...Nyní, když byl zbaven moci je svět bezpečnější a Irácký lid si může zas plně užívat svobody právního státu.“ (Blair, 16. 04. 2004)

I po smrti Saddáma Husajna se diskurz Tonyho Blaira ve vztahu k Saddámovi příliš nezměnil. Dochází ke zmínce o použití chemických zbraní proti vlastním lidem, kteří postrádali jakákoliv lidská práva, a o zavlečení Iráku do dvou zbytečných válek. Dále Blair opětovně zmiňuje Saddámovo financování a podporování terorismu. Tony Blair pokládá za důležité, že je Irák nyní svobodný a že Saddám Husajn byl konečně zbaven moci a popraven.

6 Libye od války proti teroru k libyjské humanitární válce

Ozbrojený konflikt v Libyi je součástí širšího politického dění, které je známo jako arabské jaro. Vzniklo jako výsledek sociálních, ekonomických, demografických a politických změn ve státech severní Afriky a Blízkého východu. Spouštěčem všech událostí bylo sebeupálení obchodníka v Tunisku, které vyústilo v nepokoje a skočilo pádem tuniského režimu. Demonstrace a protesty se po krátké době přelily z Tuniska do dalších arabských zemí a tedy i do Libye, kde po dobu 41 let vládl plukovník Muammar Kaddáfí. (Kříž, 2012, s. 55) Zatímco úřadující vládcí v Tunisku a Egyptě byli zbaveni moci a odstraněni z úřadu, v Libyi vojenské a bezpečnostní síly plukovníka Kaddáfího vyvinuly značné úsilí, aby potlačily ozbrojené povstání, které začalo v únoru 2011. Kaddáfí byl pevně přesvědčen, že rozdrťí opozici a zůstane u moci. V kontextu rostoucích požadavků na nějakou formu intervence, schválila RB OSN mandát k vojenské akci v podobě Rezoluce č. 1973. (Clements, 2013, s. 120)

Konflikt v Libyi se dá rozdělit do tří stěžejných fází. První fáze začíná prvotními protesty z 16. 02. 2011 a končí zahájením mezinárodní vojenské intervence západních mocností. Druhá fáze začíná vojenským zásahem NATO dne 19. 03. 2011 a trvá do půlky června 2011, kdy libyjští povstalci intenzivně válčili proti Kaddáfího režimu a po několika měsících začali vyhrávat a mít převahu v bojových operacích. Poslední třetí fáze konfliktu představuje dobu od půlky června 2011 do úplného pádu libyjského režimu, který nastal v říjnu 2011. (Clements, 2013, s. 120)

6.1 Začátek války v Libyi

Počáteční protesty začaly ve východním libyjském městě Bengházi, což je druhé největší město v Libyi. Několik dní po povstání Kaddáfí brutálně zasáhl a vyslal elitní libyjské vojáky, aby protesty potlačili za použití letadel a náletů na civilisty. 22. února 2011 pak prohlásil, že se udrží u moci až do konce a že „vyčistí Libyi dům od domu“, pokud protesty neustanou. Spojené státy a většina jejich evropských spojenců se obávala, že se situace zhorší, vyústí v chaos, a proto zahájila evakuaci svých občanů z Libye. Státisíce uprchlíků uteklo do sousedního Tuniska a Egypta. (Mueller, 2015, s. 12)

Vzhledem k tomu, že hnutí proti Kaddáfimu během několika málo dnů od vypuknutí protestů nabíralo na síle, hlavní libyjské diplomaty, generály, členové kabinetu a další politici přešli do opozice. Nicméně režim tvrdě zasáhl vysláním jednotek k útoku na rebely a požádal o pomoc cizí žoldnéře, kteří bojovali proti opozičním silám. (Hauen, 2014, s. 258)

Kaddáfí vystoupil v televizi 21. února 2011 a v dlouhém projevu obvinil z protestů zahraniční mocnosti a lživá média. Také dal jasně najevo, že odchod neplánuje. Po léta byl Kaddáfí považován za spolupracovníka Západu, charakteristický svým oblečením a záhadným úsměvem, avšak byla velmi dobře známa také jeho brutální stránka, což z něj dělalo pro západní média ideální prototyp arabského darebáka. Když povstání začalo, zmobilizoval Kaddáfí své síly a v mediálních rozhovorech popřel, že jde o vzpouru proti jeho režimu. Tvrdil, že demonstranti jsou podporovateli Al-Káidy a mladí lidé závislí na drogách, přičemž využíval roli propagandy a kontroly médií. Varoval také Západ, že pokud odejde, Al-Káida a další teroristické skupiny ovládnou celou zemi. (Hauen, 2014, s. 259)

Ve stejnou dobu Kaddáfího odpůrci začali na půdě OSN volat po zřízení bezletové zóny na území celé Libye. 26. února 2011 schválila Rada bezpečnosti OSN jednomyslně rezoluci č. 1970, která uvalila zbrojní embargo na celou zemi, zmrazila aktiva nejvyšší politických představitelů země a zakázala jim volně cestovat. Dále se rezoluce vyslovila pro pohnání Kaddáfího k Mezinárodnímu trestnímu soudu. (Mueller, 2015, s. 14)

Ve Spojených státech se začal vyvíjet tlak na ráznou odpověď na tyto útoky. Průzkumy však ukázaly, že většina americké veřejnosti je proti použití vojenské síly. Prezident Barack Obama odsoudil násilí v Libyi již na samém počátku a řekl: *„Spojené státy silně podporují všeobecná práva libyjského lidu... Stejně jako všechny vlády má i ta libyjská vláda odpovědnost za to, aby se zdržela násilí a umožnila, aby se humanitární pomoc dostala k těm, kteří ji potřebují, a v neposlední řadě respektovala práva svého lidu. Musí nést odpovědnost za neplnění těchto svých povinností a čelit nákladům a následkům za pokračující porušování lidských práv.“* (Barack Obama, 23. 02. 2011)

Spojené státy jednoznačně podpořily rezoluci RB OSN 1970 na konci února 2011. Na začátku března však mezinárodní sankce a výzvy vedly pouze k malým změnám. Situace v zemi nebyla dobrá a začala se otáčet proti rebelům, kteří boj prohrávali. Bylo zjevné, že Kaddáfího vojenská

a bezpečnostní mašinérie brutalizuje libyjské civilní obyvatelstvo ve snaze potlačit povstání, zejména v zónách, které režim znovu dobyl. Konzervativní odhad v té době naznačoval, že při násilnostech bylo zabito asi 400 civilistů a tisíce dalších bylo zatčeno a mučeno. Hlavní město Tripolis nadále zůstalo pod kontrolou Kaddáfího příznivců. OSN a Arabská liga odsoudily Kaddáfího kvůli vraždám a genocidě páchané na libyjském obyvatelstvu. USA a mnohé evropské země zmrazily Kaddáfímu a jeho rodině miliardy dolarů, které měl uložené v západních bankách. (Hauen, 2014, s. 259-260)

Dne 3. března 2011 řekl Barack Obama, že Spojené Státy se připojí k úsilí ostatních států a poskytnou humanitární pomoc libyjskému lidu. Obama také uvedl, že všechny vojenské možnosti jsou „na stole“ a důrazně deklaroval, že plukovník Muammar Kaddáfí ztratil legitimitu vládnout a měl by opustit zemi. Dal tak jasnou zprávu libyjským rebelům, že mají podporu Západní států a zastáncům Kaddáfího režimu, že jejich dny byly sečteny. (Hauen, 2014, s. 260) Výzvy k zavedení bezletové zóny stále sílily a americká administrativa byla pod tlakem, aby podnikla vojenskou intervenci. K tomu, aby byla zavedena bezletová zóna, bylo zapotřebí leteckými údery zničit libyjský systém protivzdušné obrany, což by ale znamenalo přímé zapojení USA do války. Spojené státy nevěděly, jak dál postupovat, jelikož se snažily odpoutat a zotavit se z války v Iráku a vypořádat se se stále probíhající válkou v Afghánistánu. (Mueller, 2015, s. 15)

V první polovině března 2011 ve skutečnosti nebylo ani NATO připraveno použít vojenské síly. Německo a Spojené státy se zdály zdrženlivé ohledně jakékoli akce, zatímco Francie prosazovala zákaz letové zóny, ale ne pod záštitou NATO. V Bruselu bylo dosaženo konsenzu na tom, aby NATO zvýšilo svou námořní přítomnost v regionu a zrychlilo tempo plánování humanitární pomoci a přijalo opatření ke zpřísnění dosud platného zbrojního embarga, uvaleného podle rezoluce Rady bezpečnosti OSN (RB OSN) 1970. NATO však stále nemělo žádné plány na vojenskou intervenci. (Mueller, 2015, s. 16)

6.2 Rezoluce Rady bezpečnosti OSN z roku 2011 č. 1973

Významnější vývoj nastal tehdy, když Arabská liga schválila 12. března 2011 bezletovou zónu pro celé území Libye. Bylo bezprecedentním krokem, že Arabská liga vyzvala k vojenské akci proti jednomu ze svých vlastních členů. Navíc arabská podpora pro operaci byla posílena, když se ministryně zahraničí Hillary Clintonová setkala s některými arabskými vůdci. Bylo jí řečeno, že arabské státy jsou připraveny poskytnout vojenské síly a materiál k zásahu. Jednalo se o příspěvek, který významným způsobem napomohl k zvýšení celkové legitimity zásahu a provedení vojenské operace. Druhou velkou změnou byl rychlý postup Kaddáfího sil, které se již 14. března dostaly do blízkosti rebely kontrolovaného města Benghází. Veřejná vystoupení a projevy Kaddáfího vyvolávaly obavy, že nechá popraviti stovky až tisíce civilistů. (Mueller, 2015, s. 18-19)

V reakci na tato nová zjištění zvýšila Francie a Británie svá veřejná prohlášení ve prospěch bezletové zóny. Faktem ale zůstalo, že její zřízení by pravděpodobně mělo malý, pokud vůbec nějaký, dopad na situaci na zemi. Z tohoto důvodu podpořil prezident Barack Obama možnost zpřísnění sankcí, jež které ukládala Rezoluce RB OSN č. 1970. Návrh nové rezoluce v sobě zahrnoval nejenom vytvoření bezletové zóny nad Libyí, ale i klíčovou pasáž o přijetí nezbytných opatření na ochranu civilistů v Libyi. (Mueller, 2015, s. 19)

Demonstranti byli v libyjských médiích označováni jako „vzbouřené síly“, které se snaží sesadit svého vládce, který byl u moci od vojenského převratu v roce 1969. V reakci na protesty proti jeho osobě se Muammar Kaddáfí rozhodl zaútočit na své lidi, několik z nich bylo zabito a stovky byly zraněny. 17. března 2011 přijala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 1973, která požadovala okamžité příměří v Libyi, včetně ukončení současných útoků na civilisty, které by podle ní mohly představovat „zločiny proti lidskosti“. Rada bezpečnosti OSN zakázala všechny lety ve vzdušném prostoru země, zavedla bezletovou zónu a zpřísnila sankce vůči Kaddáfímu režimu a jeho stoupencům. (Cardaras, 2013, s. 197)

Kdyby Kaddáfího vojenské síly nebyly včas zastaveny, byl by pravděpodobným výsledkem tohoto útoku masakr obyvatel a povstalců v Benghází, který by navíc vedl k tomu, že by Kaddáfí dokázal upevnit svou pozici na východě země. Pokud by došlo k masakru a genocidě civilního obyvatelstva, tak by byl narušen primární cíl západní vojenské koalice, kterým bylo chránit

libyjský lid. Posledně jmenovaná mise civilní ochrany obyvatelstva se stala právním ospravedlněním pro leteckou kampaň NATO. Rezoluce mimo jiné povolovala útoky na libyjská letadla a na pozemní libyjské síly směřující do města Benghází. Jak již bylo zmíněno, dne 17. března byla rezoluce předložena k hlasování a schválena 10 z 15 hlasů Rady bezpečnosti, čímž se stala rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1973. Rezoluce vyzvala členské státy, aby učinily všechna nezbytná opatření k ochraně civilistů a civilisty osídlených oblastí. Bylo to vůbec poprvé, kdy Rada bezpečnosti OSN něco takového schválila a poskytla široký mandát k ochraně civilistů před vládou represe a teroru. (Hauen, 2014, s. 264) Hlasování se zdržely Brazílie, Čína, Německo, Indie a Rusko. Kritice bylo podrobena zejména Německo pro svůj postoj po boku Ruska a Číny. Jinak byly západní státy jednotné a neexistovaly mezi nimi názorové rozdíly na intervenci, tak jako tomu bylo v případě války v Iráku. (Clements, 2013, s. 121)

6.3 Vojenská operace v Libyi „Unified Protector“ a její průběh

Vojenská intervence NATO v Libyi byla zahájena na základě rezoluce č. 1970 a č. 1973 RB OSN, která umožnila členským státům OSN, aby přijaly veškerá možná opatření k ochraně civilního obyvatelstva a zavedly zbrojní embargo. Tohoto cíle se intervenující státy rozhodly dosáhnout podporou povstalců a svržením vlády plukovníka a vládce Libye Muammara Kaddáfího. Do roku 2011 NATO prokázalo, že je vojenskou organizací s globálním dosahem. Kromě vojenských operací v Bosně, Kosovu a v Afghánistánu také provedlo protipirátské operace v Indickém oceánu a je také spojeno s rozmanitým souborem vojenského výcviku a s účastí na humanitární pomocné operaci v Iráku, Súdánu a Pákistánu. Nyní před sebou mělo výzvu v podobě humanitární intervence v Libyi, která si dávala za cíl porazit stoupence plukovníka Muammara Kaddáfího a předejít genocidě na libyjském obyvatelstvu. (Henriksen a Larssen, 2016, s. 215) Pro leteckou operaci se rovněž vyjádřil i americký prezident Barack Obama, který řekl, že vojenská operace je nezbytná pro „ochranu nevinných civilistů v Libyi a zabránění humanitární krizi“. (Pashakhanlou, 2018, s. 48)

Jako první byla provedena operace „Odyssey Dawn“, která trvala od 3. do 31. března 2011. Jednalo se o kódový název pro operace vedenou Spojenými státy na podporu a vynucení rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1970 a č. 1973. Dne 31. března převzalo NATO plné velení akce proti Kaddáfího vládě a sjednotilo všechny samostatné národní operace do koordinované operace

nesoucí název „Unified Protector“. (Mueller, 2015, s. 77) Jak se krize v Libyi prohlubovala, k řešení situace bylo možné dostatečně rychle nasadit pouze leteckou a námořní sílu. Kaddáfí nazval útočníky „*křížáky*“ a označil letecké útoky za „*imperialistickou válku*“. Vyzýval všechny „*mírumilovné země*“, zejména v Africe a na Blízkém východě, aby mu přišly na pomoc. Nicméně velmi nepopulární Kaddáfí se svým režimem odcizil od většiny zemí v regionu a pouze hrstka zemí se ho zastala. (Hauen, 2014, s. 267)

První ze zemí, která podnikla útok, byla Francie, následovaná Velkou Británií a Spojenými státy.

NATO se 23. března dohodlo na podpoře zbrojního embarga uvaleného na Libyi Radou Bezpečnosti OSN a následující den schválila aliance dohled nad bezletovou zónou, který oficiálně začal až 31. března 2011. (Henriksen a Larssen, 2016, s. 216) Mezi nejsilnější zastánce zapojení NATO do libyjské kampaně patřily Spojené státy, které spolu s řadou menších evropských států již signalizovaly svou ochotu provádět letecké údery a bombardovat vojenské objekty. Bojů se v Libyi zúčastnilo pouze osm z dvaceti osmi členských států NATO, které byly ochotny se do války zapojit. Jednalo se o Belgii, Kanadu, Dánsko, Francii, Itálii, Norsko, Spojené království a Spojený stát. Některé členské země, včetně Nizozemska, Španělska a Turecka, byly ochotny se zúčastnit tím, že pomohly prosadit bezletovou zónu, nebo přispěly k úsilí o zbrojní embargo. (Henriksen a Larssen, 2016, s. 221)

Vojenská intervence západních mocností v Libyi byla charakteristická nasazením leteckých a námořních sil. Tyto dvě složky byly důležité při uskutečnění vojenských cílů pro naplnění rezolucí RB OSN č. 1970 a č. 1973. Námořní síla byla klíčová pro vynucení embarga na dovoz zbraní do země. Na druhou stranu pro naplnění dalších nezbytných cílů operace, tedy i svržení režimu Muammara Kaddáfího, byla využita letecká síla. (Kříž, 2012, s. 80) Celá operace se obešla bez nasazení pozemních vojsk. Použití pozemních sil bylo vnímáno jako riskantní z vnitropolitických důvodů. Geografické podmínky Libye jsou z pohledu vedení letecké kampaně podobné, jako v Iráku, kde americká a britská armáda získala významné zkušenosti. Navíc padesátitisícová armáda Libye nepředstavovala pro spojenecká vojska velkou hrozbu. Před zahájením koordinované intervence ze strany NATO se do leteckých bojů v Libyi zapojily USA, Velká Británie, Itálie, Francie a Kanada. Zcela nezbytné bylo rozvrátit libyjskou protivzdušnou obranu. Dále pokračovala libyjská ofenzíva běžným způsobem a tedy útoky na

velení a pozemní síly Kaddáfího, s důrazem na elitní vojenské jednotky a pluky. Během operace v Libyi NATO neútočilo na strategickou infrastrukturu ve větším rozsahu. Nejsilnější vojenský člen Severoatlantické aliance, Spojené státy, již od samotného začátku prohlásily, že nemají v úmyslu nasadit pozemní síly. Nicméně Spojené státy poskytly zhruba polovinu všech nasazených leteckých sil. V dalších etapách operace se USA soustředily na zpravodajskou činnost a logistiku. (Kříž, 2012, s. 81-82) Celkem se války v Libyi účastnilo 14 z 28 členských států NATO. 5. dubna 2011 deklarovalo NATO provedení 851 bojových letů a 334 úderů. Úlohu pozemních sil sehráli v Libyi místní povstalci.

Obrat v konfliktu přicházel poměrně pomalu. Mezi 8. a 9. dubnem letadla NATO těžce bombardovala vojenské cíle v Tripolisu a prakticky vyhladila Kaddáfího velící středisko. V půlce května 2011, dva měsíce po zahájení vojenských operací, se povstalcům podařilo dostat z obležení vládních vojsk. Rovněž se zlepšila i koordinace mezi nimi a jednotkami NATO. Finální přelom konfliktu nastal v polovině srpna 2011, když bylo hlavní město a zároveň bašta Kaddáfího režimu Tripolis ovládnuta libyjskými povstalcí. Pouliční boje pak trvaly ještě několik týdnů. Z toho plyne, že letecká síla sama o sobě nebyla dostatečně silná na to, aby byla schopná přinést zvrát a porazit libyjskou armádu. Před koncem srpna povstalecké síly podporované jednotkami NATO prorazily a dobyly Tripolis, což urychlilo rozpad režimu. Sám Kaddáfí ustoupil do města Sirte, centra své oblíbené základny, kde se mu podařilo klást odpor až do 20. října 2011, kdy on a jeden z jeho synů vyrazili v koloně vozidel směřující zřejmě k hranici s Mali. Po leteckém zásahu se konvoj vozidel zastavil. Při pokusu o útěk byl libyjský vůdce Muammar Kaddáfí nakonec zajat a popraven v říjnu 2011. (Clements, 2013, s. 121) Operace United Protector pod vedením NATO skončila 31. října 2011 po sedmi měsících. Podle oficiálních dat NATO bylo do operace nasazeno 8 tisíc vojáků, přes 260 letadel a několik desítek lodí a ponorek. Spojenecká letecká kampaň byla tou nejdelší v éře po studené válce, avšak zdaleka ne natolik intenzivní, jako například proti Jugoslávii v roce 1999. Na základě odhadů a na místě zjištěných faktů se zdá, že bez mezinárodní vojenské intervence, by Kaddáfího armáda mohla rebely porazit a dokonce ukončit konflikt vítězstvím, proto byla intervence velmi důležitá. (Teimouri a Subedí, 2018, s. 12) NATO se během operace „United Protector“ rovněž snažilo minimalizovat ztráty civilistů, a proto se celkové počty ztrát v důsledku aktivit NATO pohybují spíše jen v desítkách jednotek. (Kříž, 2012, s. 85)

6.4 Závěr operace „Unified Protector“

Letecké operaci v Libyi pod záštitou NATO se podařilo naplnit své humanitární cíle a minimalizovat vedlejší civilní škody a také náklady. Hlavními důvody byly výhodná geografie Libye, jelikož většinu země pokrývá poušť s malým množstvím civilistů, dále technologický pokrok zbraní, kterými spojenci disponovali, a v neposlední řadě úspěšná diplomatická izolace Kaddáfího režimu. Nicméně ani ty nejpečlivější zaměřovací zbraně a přesné bombardování se nedokáže vyhnout vedlejším škodám. V obecné rovině platilo, že počet civilních obětí musí být pokud možno nízký, protože lidé nebyli chápáni jako nepřítel, ale jako ti, které měla letecká operace v Libyi zachránit. (Pashakhanlou, 2018, s. 40) Letecká operace NATO vystavila Kaddáfího síly opotřebování, narušila jejich zásobování a zničila jejich velitelské a řídicí struktury. Navíc NATO přerušilo Kaddáfího spojení s vnějším světem a zabránilo mu znovu vyzbrojit a zaplatit jeho armádu. Celkově se letecké operaci podařilo zajistit humanitární pomoc a vytvořením a udržením bezletové zóny pomohlo NATO chránit libyjské civilní obyvatelstvo před libyjským režimem. (Pashakhanlou, 2018, s. 48) Kaddáfího armáda nikdy nemohla představovat hrozbu pro NATO, jelikož NATO získalo okamžitě vzdušnou dominanci a mohlo operovat z bezpečné vzdálenosti. Libyjská protivzdušná obrana byla taktéž velmi zastaralá a nemohla účinně zasahovat proti modernímu letectvu. V důsledku toho mohla aliance zahájit účinné letecké útoky proti velkému počtu libyjských sil s malým rizikem. NATO také nehlásilo žádné ztráty personálu kvůli haváriím, jako tomu bylo v Kosovu a v Iráku. Kaddáfímu se rovněž nepodařilo zajmout jediného vojáka NATO. Celkové vojenské ztráty a náklady na válku tak byly mnohem menší, než během války v Iráku, nebo v Kosovu. V rámci koalice NATO provedly Spojené státy téměř 400 různých leteckých útoků, 145 útoků dronů a téměř 8 000 leteckých misí. (Pashakhanlou, 2018, s. 50)

V rezoluci přijaté Radou bezpečnosti byl kladen velký důraz na eliminaci civilních obětí. Aby se předešlo vedlejšímu poškození, byly obvykle použity zbraně s menšími účinky výbuchu. Dalším významným faktorem, který pomohl snížit civilní oběti, byl přechod na přesně naváděné zbraně. Pro srovnání lze uvést, že ve válce v Perském zálivu v roce 1991 bylo použito pouze 8 % přesně naváděné munice. Toto číslo vzrostlo na 68 % v operaci Irácká svoboda v roce 2003. V operaci „Unified Protector“ byly přesně naváděny všechny odpalované zbraně. Vylepšení těchto schopností výrazně pomohlo snížit civilní utrpení libyjské populace. Navíc mnoho leteckých

útoků bylo provedeno schválně v noci, právě aby se minimalizovala pravděpodobnost civilních obětí. (Pashakhanlou, 2018, s. 49) Kromě toho je důležité poznamenat, že počet obětí v Libyi před intervencí NATO činil již 1-2 tisíce. Pokud by aliance nezasáhla, tak je velmi pravděpodobné, že by se tento počet ještě zvýšil. Kvůli následkům bombardování zemřelo v průběhu vojenské kampaně nejméně 72 civilistů, což je výrazně méně, než při zásahu aliance v Kosovu, nebo během války v Iráku. Pro NATO byla intervence úspěšná, účastníci operace se snažili zde získat ekonomický vliv a navázat diplomatické styky s novým libyjským režimem. Úspěšnost intervence je měřitelná i tím, že vedla ke svržení Kaddáfího režimu. Na druhou stranu je třeba také uvést, že režim plukovníka Muammara Kaddáfího, proti kterému intervence směřovala, byl od útoků z 11. září 2001 spojencem Západu ve válce proti islamistickým teroristickým skupinám. Po pádu Kaddáfího režimu došlo v Libyi k opětovné aktivaci teroristické skupiny. (Hauen, 2014, s. 283)

Nemůže být pochyb o tom, že letecká síla rozhodujícím způsobem ovlivnila výsledek občanské války v Libyi v roce 2011. Koalice NATO a partnerských států poskytla leteckou podporu, která znemožnila libyjské armádě její schopnosti vést trvalé ofenzivy, podkopala její bojovou schopnost a poskytla libyjským rebelům čas připravit se na úspěšnou protiofenzivu. Kdyby se koaliční státy rozhodly nejednat, výsledek konfliktu by byl zcela odlišný. (Mueller, 2015, s. 69) Bez mezinárodní vojenské intervence by Kaddáfího armáda pravděpodobně rebely porazila a z konfliktu by vzešel Muammar Kaddáfí jako vítěz.

NATO uspělo v ochraně libyjských civilistů a rebelové by nemohli vyhrát bez zapojení NATO do konfliktu. Dlouhodobým výsledkem intervence v Libyi bylo prokázání západní podpory demokratickému hnutí v celém regionu a výrazné zvýšení budoucích vyhlídek libyjských občanů. Jako prostředek k dosažení těchto cílů fungovala Severoatlantická aliance poměrně dobře. Postupovala relativně rychle, dokonce mnohem rychleji než v minulých intervencích. Aliance byla také efektivní při integraci důležitých partnerů mimo členské státy NATO tím, že se jí podařilo je zapojit do operace, a tím zvýšit celkovou její legitimitu. A to i přesto, že nejvíce vybavení a personálu poskytly Spojené státy. K celé operaci však přispěli značnou měrou i další spojenci, což dokazuje, že NATO má schopnosti, které přesahují možnosti americké armády, a je více než jen „politickou“ aliancí. (Mueller, 2015, s. 41)

6.5 Vztahy Velké Británie a Libye do roku 2011

Arabské jaro představovalo největší zahraniční politickou výzvu pro Spojené království a libyjská krize se ukázala být nejnáročnější ze všech. Operace Unified Protector prokázala flexibilitu a efektivitu letectva jako nástroje zahraniční politiky. (Farer, 2016, 45) Po několik desetiletí se zdálo, že zahraniční politika Spojeného království vůči regionu Severní Afriky a Blízkého Východu upřednostňovala stabilní vojenské diktatury před demokraticky zvolenými vládami. Británie vnímala autoritářské vlády jako „garanty stability“, které potlačovaly povstání radikálních islamistických nebo teroristických skupin, nicméně její pověst byla kvůli mlčení o porušování lidských práv a tiché podpoře zdiskreditovaných vlád ve velké části této oblasti špatná. (Farer, 2016, s. 45)

Vztahy Spojeného království s Libyí byly obzvláště kontroverzní a nekonzistentní. V průběhu 70. a 80. let považovala Británie Libyi za vyvrhelský stát kvůli Kaddáfího sponzorství různých rebelů a teroristických skupin. V roce 1984 Spojené království dokonce přerušilo diplomatické vztahy s Libyí po zabití londýnské policistky během protestů před libyjskou ambasádou v Londýně. Tehdejší odmítnutí libyjské vlády přijmout odpovědnost za vraždu bylo klíčovým faktorem v rozhodnutí premiérky Margaret Thatcherové povolit americkým letadlům létat z britských základen během operace El Dorado Canyon v roce 1986 za účelem provedení leteckých útoků na Kaddáfího režim. Tato operace byla uskutečněna jako pomsta za teroristický čin, který byl spáchán na americké občany v Západním Berlíně 4. dubna 1986 v nočním klubu La Belle. Ten byl známý jako „americké místo Berlína“. Tři lidé, z toho dva američtí vojáci, zemřeli a dalších 229 lidí utrpělo vážná zranění. Tento útok šokoval Spojené státy, byl to vůbec první přímý útok na americké občany. Z Kaddáfího udělal rázem veřejného nepřítele číslo jedna. (Farer, 2016, s. 46-47)

O dva roky později, v prosinci 1988, byl spáchán teroristický útok na let Pan Am 103, který byl ukončen odpálením plastické trhaviny nad skotským městem Lockerbie. Událost byla do 11. září považována za největší teroristický útok na občany USA, kvůli celkovému počtu amerických obětí, který činil 189 z celkového počtu 270 lidí.

Útok spáchali dva libyjsí agenti, Abdelbaset Ali Mohamed al-Megrahi a Lamin Khalifa Fhimah, kteří byli zatčeni a postaveni před soud za umístění bomby na palubu letadla. Atentát měl být odvetou za bombardování Libye během již zmíněné operace EL Dorado Canyon. Odpovědí na tento teroristický čin bylo uvalení tvrdých ekonomických sankcí na Libyi. (Farer, 2016, s. 47)

Od roku 2000 se vláda Spojeného království pustila do společného úsilí o normalizaci vztahů s Libyí, což je považováno za jeden z hlavních faktorů, které přesvědčily Kaddáfího, aby se vzdal podpory terorismu a také zrušil libyjské programy na vývoj zbraní hromadného ničení a balistických raket. Na oplátku za libyjskou spolupráci se Spojené království dohodlo na průřezových dohodách s Kaddáfím, přičemž návštěva premiéra Tonyho Blaira v Libyi v roce 2004 byla označována jako „dohoda v poušti“. Tato „dohoda“ zahrnovala politickou dohodu o vzájemné vojenské pomoci, policejní výcvik, ropné smlouvy a podpis kontroverzní smlouvy o předání vězňů v roce 2008. Ironií je, že velká míra odhodlání a dychtivosti rehabilitovat Libyi, umožnila přesun odsouzených libyjských teroristů a dalších zločinců zpět do Libye.

V letech 2008 až 2011 rostly obavy týkající se porušování lidských práv v Libyi. Bylo zahájeno několik vyšetřování na základě tvrzení o údajném mučení a zneužívání v libyjských věznicích. Dále se ozývaly silnější hlasy volající po opětovném přezkoumání dohody s Libyí uzavřené v roce 2004. Na druhou stranu existovala v britské vládě i skupina politiků a ministrů, kteří chtěli zvýšit vývoz zbraní do Libye a rychleji udělovat licence na různé druhy zbraní. Region Severní Afriky a Blízkého východu byl hlavním trhem pro britský prodej zbraní a představoval více než 50 procent všech mezinárodních prodejů souvisejících s obranou. Za poslední desetiletí zde byla velká snaha normalizovat vztahy s Libyí, aby se usnadnil a zvýšil export do země. (Farer, 2016, s. 48)

Když v polovině února 2011 začaly otevřené protesty proti Kaddáfímu režimu, které poté přerostly v občanskou válku, byla většina politických reprezentantů VB zaskočena. Od rané fáze libyjské krize byl předním obhájcem intervence francouzský prezident Nicolas Sarkozy. Avšak prvním, kdo odsoudil Kaddáfího represe, byl britský premiér David Cameron.

Dne 8. března 2011 Cameron uvedl, že „*Svět nemůže stát stranou a nečinně přihlížet událostem v Libyi*“, dále řekl, že je rozhodnut nenechat Běnhází proměnit v „*další Srebrenici*“. Cameron také přijal první vedoucí roli v globální reakci, a to svoláním mezinárodní konference v Londýně, která se uskutečnila 29. března 2011 s cílem o krizi hlouběji diskutovat. (Farer, 2016, s. 51)

Kontroverzní vojenské intervence podniknuté za vlády britského premiéra Tonyho Blaira, především pak invaze a okupace Iráku, utvrdily nastupujícího premiéra Davida Camerona v tom, že britská zahraniční politika musí v budoucnosti projevit víc trpělivosti a pokory. David Cameron veřejně opakoval, že nemá v úmyslu zasahovat v cizích konfliktech ve stylu „Blaira“. Nový kabinet se raději chtěl zaměřit na předcházení konfliktům, než se konfliktů a válek přímo účastnit, tak jako při intervenci v Kosovu. (Clements, 2013, s. 120)

Jeho názor se výrazně posunul poté, co byla RB OSN schválena rezoluce č. 1973, která legitimizovala použití vojenské síly k zastavení občanské války, ve které hrozila genocida civilního obyvatelstva. David Cameron dal veřejnosti jasně najevo, že zapojení Velké Británie do války v Libyi bylo v národním zájmu a také výrazem dobročinnosti a podpory libyjskému lidu.

6.5.1 Osobnost Muammara Kaddáfího jeho vztahy se Západem

Stejně jako Saddám Husajn v Iráku, byl vnímán Muammar Kaddáfí jako ukázkový příklad arabského padoucha a v západním světě byl považován za personu non grata. Kaddáfí, známý svým neortodoxním chováním a proteroristickými názory, byl kontroverzní a vysoce rozdělující světovou postavou. Kdysi arabský strašák a diktátor Blízkého východu, především během 80. let, kdy podporoval teroristické skupiny po celém světě a financoval libyjský státní terorismus. V 90. letech 20. století došlo k velkému posunu v jeho zahraniční a domácí politice. Odloučil se od terorismu, ukončil své programy na vývoj jaderných zbraní a obnovil diplomatické vztahy se Západem. Na začátku 21. století prezentovala média Libyi jako zemi přijatou zpět do globálního společenství národů. V červenci 2009 vystoupil plukovník Kaddáfí na summitu G8 v italské L'Aquile a setkal se s ostatními vedoucími osobnostmi vyspělých států světa. Na summit byl pozván jako vyjednávací partner a potřásl si rukou i s prezidentem Barackem Obamou. (Cardaras, 2013, s. 200)

Jeho režim však byl stále zkorumpovanější a brutálnější, což vyvolávalo nespokojenost obyvatel, a jak povstání proti němu sílilo, Kaddáfí byl vnímán velkým počtem lidí v Libyi jako utlačovatelský a odporný. Stejnou pověst měl ostatně i na celém Blízkém východě a také mimo něj. Vzhledem k nepotismu a korupci rodiny Kaddáfího, požadovali demonstranti změnu režimu a zbavení moci celé jeho rodiny. (Hauen, 2014, s. 256) Když plukovník Muammar Kaddáfí nařídil v únoru 2011 násilné potlačení protestů, měl mnoho pádných důvodů věřit, že by ho i v nejhorším případě Spojené státy „nebombardovaly ničím smrtelnějším“ než ostrou rétorikou a diplomatickým odsouzením. Koneckonců v roce 2002 se na americké a britské scéně obraz Muammara Kaddáfího významně proměnil, a to z předního autokratického darebáka a diktátora na kajícího se a spolupracujícího komplice v americké válce proti terorismu. Kaddáfího spolupráce se Spojenými státy mu zajistila několikaletou americkou přízeň a zajistila Libyi lepší diplomatické postavení mezi státy západního světa. (Farer, 2016, s. 9)

Od 70. let 20. století až do počátku 21. století byl Kaddáfí tzv. „bête noir“ vlád USA i evropských států. Jinými slovy to byl vůdce, kterého neměly západní mocnosti rády. Navíc to byl jeden z největších sponzorů teroristických skupin po celém světě. Terorismu nebyl pro Kaddáfího pouze politickou záležitostí, ale stal se i jeho věcí osobní. Americké zpravodajské služby jej dokonce považovaly za nejvíc nebezpečného muže na světě. Pro ilustraci, americký prezident Ronald Reagan nazval Muammara Kaddáfího v době svého prezidentování „šilným psem Středního východu, který má za cíl přinést na svět světovou revoluci“. (Mueller, 2015, s. 12)

Po invazi do Iráku však rehabilitoval svůj vztah se Spojenými státy a většinou dalších států Evropské unie. Veřejně odsoudil teroristické útoky z 11. září na Světové obchodní centrum v New Yorku a vyjádřil svou podporu a soustrast jejich obětem. Dále odsoudil Usámu bin Ládina a vydal na něj dokonce zatykač. Zřekl se terorismu a v roce 2006 proběhla rehabilitace jeho státního režimu, dosud považovaného za teroristický, která byla dokončena obnovením formálních diplomatických vztahů se Spojenými státy. Kaddáfí dále podepsal například lukrativní energetické a obranné smlouvy s Itálií, Francií a dalšími evropskými zeměmi. Zároveň se významně zlepšily i vztahy se Spojenými státy. Libye byla vymazána z oficiálního seznamu státních sponzorů terorismu

a byly opět obnoveny vzájemné diplomatické styky. Navíc si obě země vyměnily v roce 2009 velvyslance. (Mueller, 2015, s. 13)

Krátce po teroristických útocích 11. září 2001, poskytl plukovník Muammar Kaddáfí americkým zpravodajským službám legitimní informace o teroristické organizaci Al-Káida a o Libyjcích, kteří patřili k džihádistickým skupinám. Kromě toho již v roce 2002 umožňoval Ústřední zpravodajské službě (CIA) vydávat teroristy k výslechu. . Byl také přijat do tak zvaného „protiteroristického klubu“ spřátelených států USA. Kaddáfí přiznal existenci počínajícího programu vývoje jaderných zbraní, který byl pro něj velmi lákový z hlediska bezpečnosti a prestiže, rozhodl se ho však vzdát. V souvislosti s odhalováním vlastních snah o získání jaderných zbraní pomohl americkým zpravodajským službám objasnit detaily obchodování s jadernými materiály pod vedením hlavního představitele pákistánského jaderného programu Abdula Qadeer Khana. (Farer, 2016, s. 9)

Tyto činy měly velmi pozitivní dopad na libyjsko-americké vztahy. V roce 2004 zrušily Spojené státy omezení obchodních vztahů s Libyí, čímž se uvolnil proud korporátních investic, v nichž měl Kaddáfí společně s jeho syny a dalšími libyjskými vládními představiteli velký podíl. Spříznění těchto dvou států dokazuje i fakt, že americký velvyslanec v Libyi charakterizoval libyjský režim jako „strategický“. Libyi nazval spojencem Spojených států ve světle jejich spolupráce v boji proti terorismu a problémy s jeho šířením. (Farer, 2016, s. 10) Další věcí, kterou si Kaddáfí zajistil větší světovou pozornost, bylo utvoření jeho soukromé ochranky složené pouze z žen. Jednalo se o tzv. Amazonky. Cestoval s nimi po celém světě a navenek to vypadalo, že je velký zastáncem ženských práv a že je někým, kdo bojuje za svobodu arabských žen. Nicméně pravda byla opačná, jelikož většina z těchto žen byla mučena a sexuálně zneužívána.

Prosperující období dobrých vztahů se Západem skončilo, když vypukla arabská krize. Představitelé Spojených států, Británie, Francie, Německa a dalších zemí se ostře postavili proti jeho represím a snažili se ho přimět k jednání a nalezení konsenzu s demonstranty. Do opozice začali přitom hromadně přecházet i představitelé Kaddáfího režimu. Jednalo se o několik libyjských velvyslanců, včetně velvyslance ve Spojených státech, který uprchl ze země 22. února 2011. V době, když začaly protesty, nemohli pozorovatelé, ani sám Kaddáfí předvídat, že ho stihne stejný osud, jako diktátora Saddáma Husajna. (Mueller, 2015, s. 13)

7 Diskurzivní analýza Baracka Obamy a Davida Camerona

7.1 Politický diskurz Baracka Obamy ve vztahu k Libyi

Spojené státy měly své důvody, proč se angažovat v Libyi, a také důvody, proč zůstat stranou. Nicméně hrozba libyjského prezidenta potlačit povstání „bez slitování a soucitu“ se jevila vysoce pravděpodobnou s ohledem na jeho předchozí násilné potlačování disentu. Američtí političtí představitelé si byli vědomi toho, k jakým humanitárních katastrofám došlo v důsledku zpožděné reakce Západu na místech, jako Rwanda (1994) a Bosna (1995), a mnoho členů vlád USA nevidělo žádnou jinou alternativu, než provést rychlou intervenci, která by zabránila dalším masovým zvěrstvům. Bylo to také Kaddáfího dlouhé sponzorování mezinárodního terorismu, které posílilo americký impuls k zapojení se do konfliktu. Navzdory obezřetné a pečlivé rétorice byla ochota prezidenta Obamy a dalších evropských spojenců pomoci se svržením Kaddáfího jasná a zřejmá, a to dlouho před Obamovým projevem z 18. března. (Mueller, 2015, s. 70)

18. března, den před začátkem letecké kampaně v Libyi, přednesl Barack Obama devítiminutový projev, v němž tvrdil, že Kaddáfí musí zastavit útoky na východní město Benghází a stáhnout své síly z měst Abjdabiya, Misurata a Zawiyah. Obama dodal: „*Dovolte, abych to ujasnil, o těchto podmínkách se nedá smlouvat, ani nejsou předmětem vyjednávání. Pokud Kaddáfí nebude dodržovat rezoluci, mezinárodní komunita vyvodí důsledky, které budou vynuceny vojenskou intervencí.*“ Obama se také jasně vymezil proti dřívější vojenské doktríně Bushe a Cheneyho, když prohlásil: „*Také chci mít jasno v tom, co nebudeme dělat: Spojené státy se v Libyi nechystají rozmístit pozemní jednotky, a nehodláme použít větší sílu, než která je nezbytná k ochraně civilistů v Libyi. V nadcházejících týdnech budeme pokračovat v pomoci libyjskému lidu, a to především s humanitární a ekonomickou pomocí, aby mohli civilisté žít pokojně v míru.*“ (Hauen, 2014, s. 267)

V den začátku vojenské intervence v Libyi, 19. března 2011, poznamenal prezident Obama ve svém veřejném projevu, že byly podniknuty veškeré nezbytné kroky USA k prosazení rezoluce RB OSN č. 1973. Obama dodal: „*Jednal jsem po konzultaci s mým národním bezpečnostním týmem a republikánskými a demokratickými představiteli Kongresu. Jednal jsem podle ústavy jako vrchní velitel ozbrojených sil a v souladu s ústavním zmocněním řídit*

zahraniční vztahy.“ (Hendrickson, 2015, s. 56) Prezident Barack Obama, podobně jako předchozí američtí prezidenti, včetně Billa Clintona a George W. Bushe, pokračoval v prosazování širokých ústavních pravomocí vrchního velitele a učinit důležitá rozhodnutí, kdy a zda Spojené státy použijí sílu v zahraničí. (Hendrickson, 2015, s. 66)

Již na začátku vojenské operace 19. března 2011 zdůraznil Obama omezenou povahu zapojení USA do konfliktu: *„Jsem si hluboce vědom rizik jakékoli vojenské intervence, nezáleží na tom, jaké limity na to klademe... Chci, aby americký lid věděl, že použití síly není naší první volbou, a není to volba, kterou беру na lehkou váhu. Ale nemůžeme stát nečinně, když tyran řekne svému lidu, že s ním nebude mít žádný soucit.“* (Hauen, 2014, s. 269)

Pro prezidenta Baracka Obamu byla pro uskutečnění zásahu rozhodující humanitární katastrofa a morální imperativ. Vysoký úředník Bílého domu řekl: *„Prezident byl znepokojen z toho, co se stane lidem v Bengházi a Tobruku. Byly k tomu zásadní bezpečnostní důvody a důvody národního zájmu, nicméně co přimělo prezidenta jednat tak rychle, byla bezprostřední vyhlídka na obrovské množství a škálu zvěrstev spáchaných vůči lidem v Bengházi a na východě Libye. Dobře si uvědomoval rizika vojenské intervence, ale také se bál důsledků nečinnosti.“* (Hauen, 2014, s. 271) 28. března promluvil Barack Obama k národu a oznámil očekávaný pád Kaddáfího následujícími slovy: *„Zůstáváme oddáni širšímu cíli, a to je záchrana Libye, která nepatří diktátorovi, ale libyjskému lidu.“* Dále řekl: *„Spojené státy a svět stály před volbou. Kaddáfí prohlásil, že neprojeví ‚žádné slitování‘ se svým vlastním lidem. Přirovnal je ke krysám a vyhrožoval, že bude chodit od dveří ke dveřím, aby je potrestal. V minulosti jsme ho viděli pověsit civilisty na ulicích a zabít přes tisíc lidí za jediný den. Věděli jsme, že pokud počkáme, pokud počkáme ještě jeden den, Bengházi, město téměř o velikosti Charlotte, by mohlo utrpět masakr, který by zasáhl celý region a poskvřnil by svědomí světa. Nebylo v našem národním zájmu, aby se to stalo. To jsem odmítl dopustit. A tak jsem před devíti dny, po konzultaci s vedením obou stran Kongresu, povolil vojenskou akci s cílem zastavit zabíjení a prosadit rezoluci Rady bezpečnosti OSN 1973. Nemůžeme stát stranou a přihlížet masakru na civilním obyvatelstvu“* (Barack Obama, 28. března, 2011) S těmito slovy se Spojené státy zapojily do třetího vojenského konfliktu za pouhých jedenáct let. Libyjská válka se nebezpečně podobala jinému pro Ameriku velmi známému konfliktu, a to nešťastné válce v Iráku, ve které USA bojovaly proti podobnému diktátorovi, který také svého času napadl a vraždil své vlastní lidi

a ohrožoval americké zájmy. Některé důvody, které vedly k válce v Iráku, jsou přítomné i v případě války v Libyi. Jedná se například o nejednotný federální Kongres Spojených států amerických, zpochybnující rozhodnutí prezidenta, dále o blížící se prezidentské volby a v neposlední řadě také o způsob informování veřejnosti médii, která se mohla stavět kriticky k zatažení Ameriky do třetí války v tak krátkém čase (Cardaras, 2013, s. 197)

O pár týdnů později Barack Obama, David Cameron a francouzský prezident Nicolas Sarkozy společně prohlásili, že podporují intervenci a požadují odstranění Muammara Kaddáfího z úřadu: „*Je nemyslitelné, aby někdo, kdo se pokusil zmasakrovat svůj vlastní lid, hrál nějakou byt i sebemenší roli v budoucí libyjské vládě.*“ (Mueller, 2015, s. 75) Obamova administrativa měla za cíl rozvinout multilaterální koalice a humanitární intervence, aby nahradila Bushovu doktrínu, která předpokládala, že USA by z pozice největší vojenské velmoci na světě měly použít svou vojenskou sílu k prosazování amerických zájmů kdykoliv a kdekoliv, pokud by to bylo považováno za nutné. Americké intervence v Iráku a v Afghánistánu ukázaly, že zatímco Spojené státy mohly použít svou armádu a vojenskou sílu, aby silou změnily politický režim dané země, kontrolovat poté politickou reprezentaci a směřování těchto zmíněných států již nebyly schopny. Imperiální touhy George W. Bushe a viceprezidenta Dicka Cheneyho, kteří věřili, že vojenská převaha USA vytvořila základ pro nové americké impérium hegemonie, se zhroutily na neúspěšné intervenci v Afghánistánu. Vůdci Talibánu a Al-Káidy utekli a pokračovali v útocích na Amerikou podporovaný afghánský režim. V Iráku se zase země v důsledku americké intervence propadla do chaosu. Bushova doktrína se proto zdála chybná a zastaralá. V nové éře byl kladen důraz na rozvinutí pragmatičtějšího a méně doktrinářského přístupu k zahraniční politice a nasazení americké armády. Doktrína humanitární intervence spočívala na ideologickém základu a byla formulována jako „odpovědnost chránit“ (běžně známo jako koncept „Responsibility to protect“ R2P), která byla oficiálně uznána na světovém summitu OSN v roce 2005. Doktrína tvrdí, že mezinárodní společenství má odpovědnost chránit obyvatelstvo před hrubým porušováním lidských práv. (Hauen, 2014, s. 271-272)

V pondělí 28. března 2011 pronesl Barack Obama svůj projev. Z něj bylo zřejmé, že neměl v úmyslu zapojit USA do vleklé vojenské operace v Libyi. Barack Obama spíše viděl roli USA jako součást omezené společné mezinárodní vojenské koalice. Ve svém projevu nastínil rozdíly oproti Bushově doktríně, která tvrdila, že USA mohou jít do války a použít svoji vojenskou sílu

kdykoliv to bylo uznáno za vhodné. Obama naopak tvrdil, že účast USA ve vojenské operaci proti Kaddáfimu byla posvěcena Arabskou ligu, OSN a Severoatlantickou aliancí, která převzala vojenské velení nad celou operací. Obama rovněž odlišil libyjskou intervenci od irácké intervence v době vládnutí prezidenta George W. Bushe, která znamenala nasazení stovky tisíc amerických vojáků, tisíce mrtvých Iráčanů a Američanů a pro Ameriku celkové náklady ve výši více než bilion dolarů. Celá válka pak trvala osm let. (Hauen, 2014, s. 274)

Dne 29. března 2011 prohlásil prezident Obama, že je v národním zájmu zastavit další potenciální masakry, které by „poskvřily svědomí světa“. Řekl, že mezinárodní intervence je nezbytná k ukončení utrpení a genocidy, páchané na libyjském civilním obyvatelstvu. Spojené státy se musí postavit na stranu nevinných civilistů, když jsou jejich základní práva v ohrožení. S Obamovou podporou a dost možná naléháním, na konci března NATO převzalo formální vedení letecké kampaně. (Farer, 2016, s. 15)

Ve svém projevu Barack Obama jasně a výstižně popsal, co jeho administrativa podnikla, aby zastavila vraždění civilistů a odstranila plukovníka Muammara Kaddáfího z jeho funkce. Kroky Obamovy administrativy zahrnovaly výzvy na adresu Kaddáfího, aby odstoupil a rezignoval na svůj post, dále uvalení embarga na Libyi, zmocnění se libyjských finančních aktiv ve výši 300 miliard dolarů a v neposlední řadě se Barack Obama podílel na vytvoření mezinárodní koalice států, které Kaddáfího činy odsoudily a přijaly nezbytné rezoluce na půdě OSN. Obama zdůraznil, že nařídil vojenskou intervenci proti Kaddáfimu těsně předtím, než zmasakroval více než 700 000 civilistů ve městě Běnghází. Obama tvrdil, že musel zasáhnout, aby ochránil civilní obyvatelstvo ve městě a předešel krvavému masakru. Obama navíc trval na tom, že nepodniknutí žádné akce by vyslalo jasnou zprávu všem autoritářským režimům, že diktátoři mohou beztrestně použít sílu proti vlastnímu lidu. (Hauen, 2014, s. 274-275)

Obamova administrativa zastávala názor, že rozhodnutí o použití vojenské síly v zahraničí je výhradní kompetencí prezidenta. Obama tvrdil, že toto použití síly nepředstavuje válku nebo „nepřátelství“, a proto nespadá do jurisdikce Kongresu, která by prezidenta omezovala. Obamova administrativa se tudíž považovala za hlavního činitele americké vojenské intervence v Libyi s rozhodovací pravomocí. (Hendrickson, 2015, s. 67-68) Obama byl ve skutečnosti pragmatik, který se rozhodoval podle konkrétních situací. Spíše než aby formuloval svoji „Obamovu doktrínu“, jak to učinil jeho předchůdce George W. Bush, ospravedlňoval vojenskou

intervenci USA z hlediska „amerických hodnot a zájmů“, což podle Obamy znamenalo prosazování demokracie a svobody, jakož i předcházení zabíjení civilistů jejich vlastní vládou. Dále vyzdvihoval rychlost, se kterou mezinárodní společenství zasáhlo. Trvalo pouze 31 dní, než padlo rozhodnutí k zahájení letecké kampaně proti Kaddáfího jednotkám. Pro srovnání – rozhodnutí o mezinárodní intervenci v případě války v Bosně si vyžádalo více než rok. (Hauen, 2014, s. 275)

7.1.1 Diskurzivní analýza výroků Baracka Obamy a tvoření obrazu nepřítele ve vztahu k Muammaru Kaddáfím

Analyzoval jsem každý významný projev prezidenta Baracka Obamy v průběhu let 2010 - 2011. V diskurzu jsem se zaměřil na povahu řečového aktu a vytváření obrazu nepřítele pomocí spojení, metafor a slovních frází použitých ve vztahu k vůdci Libye plukovníkovi Muammaru Kaddáfím, o kterém mluvil jako o nepříteli a snažil se pomocí svého diskurzu zformulovat patřičný negativní obraz hrozby ztělesněné v jeho osobě.

„Násilí se musí zastavit; Muammar Kaddáfí ztratil legitimitu vést zemi a musí odejít. Ti, kdo páchají násilí na libyjském lidu, budou pohnáni k odpovědnosti a touha libyjského lidu po svobodě, demokracii a důstojnosti musí být naplněna.“ (Obama, 03. 03. 2011) *„Dnes jsem zmocnil ozbrojené síly Spojených států k zahájení omezené vojenské akce v Libyi na ochranu libyjských civilistů. Plukovník Muammar Kaddáfí promarnil příležitost vyřešit věci pokojně a pokračuje v útocích na svůj vlastní lid. Nebezpečí, kterému čelí libyjský lid, vzrostlo. Nemůžeme stát stranou, když tyran říká svým vlastním lidem, že s nimi bude krutě zacházeno a že neprojeví žádné milosrdenství. Nevinní muži a ženy čelí brutalitě a smrti pod rukama vlastní vlády. Cílem je chránit nevinné libyjské civilisty.“* (Obama, 19. 03. 2011)

Reakce plukovníka Muammara Kaddáfího na vypuknutí politických nepokojů ve městě Benghází dne 16. února 2011 znamenala pro Spojené státy morální imperativ zasáhnout a příležitost zbavit se dlouhodobého diktátora, který v minulosti podporoval teroristické útoky proti Spojeným státům a tyranizoval své obyvatelstvo. Důvodem, proč Spojené státy zasáhly v Libyi, bylo chránit místní obyvatele a poskytnout jim prostor, který potřebovali, aby provedli změnu směrem k demokracii. Prezident Barack Obama to několikrát ve svých projevech

zdůrazňuje a dále nazývá Muammara Kaddáfího tyranem, který krutě potlačuje protesty proti jeho režimu ve své zemi a musí za každou cenu odejít.

„Po více než čtyři desetiletí vládne libyjskému lidu tyran jménem Muammar Kaddáfí. Odepřel svým lidem svobodu, vykořisťoval jejich bohatství, vraždil odpůrce doma i v zahraničí. Terorizoval také nevinné lidi po celém světě, včetně Američanů, kteří byli zabiti libyjskými agenty. Obyčejní libyjské civilisté vyšli do ulic domáhat se svých základních lidských práv. Byla naděje, že noční můra trvající 40 let brzy skončí. Tváří v tvář opozici začal Kaddáfí útočit na svůj lid. Zabíjel nevinné lidi. Byly napadeny nemocnice a sanitky, stejně jako všechna libyjská města, která byla ostřelována Kaddáfího silami. Kaddáfí prohlásil, že se svým vlastním lidem nebude mít žádné slitování. Přirovnal je ke krysám a vyhrožoval, že půjde od dveří ke dveřím, aby je potrestal. V minulosti jsme ho viděli, jak věšel civilisty na ulicích a zabíjel přes tisíce lidí za jediný den. Dnes večer mohu oznámit, že jsme zastavili Kaddáfího postup.“ ... „Naše vojenská mise je zaměřena na záchranu životů, nadále sledujeme širší cíl prospěchu Libye, která nepatří diktátorovi, ale jejímu lidu. Nepodniknout žádné kroky by bylo zradou základních amerických hodnot a norem. USA nebudou zavírat oči před zvěrstvy spáchanými diktátory v jiných zemích. Jako prezident Spojených států odmítám čekat na obrázky mrtvých civilistů a masových hrobů. Jsem přesvědčen, že nečinnost v Libyi by znamenala mnohem vyšší cenu pro Spojené státy. Není pochyb o tom, že Libyi by bez Kaddáfího bylo lépe.“ (Obama, 28. 03. 2011)

Týden po zahájení vojenské operace používá Barack Obama velmi ostrý diskurz ve vztahu k plukovníkovi Muammaru Kaddáfim. Stejně jako britský premiér David Cameron ho označuje za tyrana, který vykořisťuje vlastní obyvatelstvo a terorizuje nevinné lidi po celém světě. Dále jej Barack Obama nazývá noční můrou a tím, který se nestydí zabíjet a vraždit vlastní lid a přirovnávat jej ke krysám. Konstruuje hrozbu nepříteli a klade důraz na jeho bezcitnost a krutost, kterou tento diktátor projevuje vůči civilnímu obyvatelstvu. Chce, aby americké, ale i jiné zahraniční publikum chápalo Kaddáfího činy jako bezprostřední hrozbu, kterou je zapotřebí co nejdříve potlačit.

Barack Obama označuje vraždění nevinných civilistů za bezpečnostní hrozbu a pomocí správně zvoleného diskurzu se snaží získat kompetence a legitimitu k použití a nasazení vojenské síly před domácím publikem, které přijímá sekuritizaci Kaddáfího brutálního jednání a schvaluje veškeré podniknuté akce na ochranu referenčního objektu (libyjského obyvatelstva).

„Kaddáfího režim se chýlí ke konci a budoucnost Libye je v rukou jejího lidu. Za pouhých šest měsíců skončila 42letá vláda Muammara Kaddáfího. Vše začalo protesty a demonstracemi po celé zemi. Nato diktátor Kaddáfí reagoval brutálními represemi. Civilisté byli vražděni na ulicích a byla zahájena násilná kampaň proti libyjskému lidu. Kaddáfí vyhrožoval, že bude pokojné demonstranty lovit jako krysy. Jak jeho síly postupovaly po celé zemi, existovala zde reálná možnost masakru nevinných civilistů. Spojené státy musely jednat a odříznout Kaddáfího od zbraní a finančních prostředků. Nyní se situace v Libyi obrací ve prospěch rebelů bojujících proti Kaddáfímu. Po desetiletí žil libyjský lid pod vládou tyрана, který jim upíral ta nejzákladnější lidská práva. Přestože je jasné, že Kaddáfího režim je na pokraji zhroucení, stále má moc a sílu způsobit další krveprolití a zvěrstva. Pro Američany mají současné události v Libyi zvláštní význam. Kaddáfího režim v minulosti zavraždil velké množství amerických občanů během několika teroristických útoků. Dnes si připomínáme ty, jejichž životy vyhasly při teroristických činech. Intervence v Libyi dokazuje, čeho je schopna dosáhnout koalice demokratických států, které stojí při sobě.“ (Obama, 22. 08. 2011)

V srpnu roku 2011 prezident Obama pokračuje v konstrukci hrozby nepřítele, chce, aby americké publikum přijalo obraz nepřítele Muammara Kaddáfího jako tyрана, který upírá libyjskému obyvatelstvu nejzákladnější lidská práva a působí krveprolití a zvěrstva na svém vlastním lidu. Opakuje, že docházelo k brutálnímu vraždění civilistů na ulicích měst a znovu zdůrazňuje fakt, pokud by Spojené státy nepodnikly žádné kroky k jeho odstranění, došlo by k masakru nevinných civilistů a to nemůže dovolit.

„Libyjská vláda dnes oznámila smrt Muammara Kaddáfího. Pro libyjský lid, který má nyní možnost určovat svůj vlastní osud, je to dlouhá a bolestivá kapitola. Po čtyři desetiletí vládl Kaddáfího režim libyjskému lidu železnou pěstí. Základní lidská práva byla upírána, nevinní civilisté byli zadržováni, biti a zabíjeni. Jako politická zbraň byl použit teror. Jeden z nejdéle sloužících diktátorů na světě už není.“

Na začátku povstání plundrovaly Kaddáfího síly město po městě a brutalizovaly muže, ženy a děti. Tváří v tvář potenciálu masových zvěrstev Spojené státy a naši přátelé a spojenci zastavili Kaddáfího síly. Udělali jsme to, abychom ochránili civilisty.“ (Obama, 20. 10. 2011)

Poslední analyzovaný projev Baracka Obamy z října 2011 byl pronesen v den, kdy byla oznámena smrt diktátora Muammara Kaddáfího. Obama opakuje fakt, že v Libyi skončil krutý diktátorský režim, který terorizoval libyjské obyvatelstvo. Zmiňuje, že díky vojenskému zásahu Spojených států a dalších členů Severoatlantické aliance se podařilo předejít neslýchanému masakru civilistů a zajistila se tak potřebná ochrana libyjských občanů. Vykonstruovaný obraz nepřítele již Barack Obama dále nestupňuje, jelikož sekuritizační rétoriku americké publikum přijalo a také proto, že byl diktátor Muammar Kaddáfí zabit.

7.2 Politický diskurz Davida Camerona ve vztahu k Libyi a Muammaru Kaddáfím

Vláda Davida Camerona viděla arabské jaro a konkrétně libyjskou krizi jako příležitost ukázat status velmoci Spojeného království a potrestat diktátora Muammara Kaddáfího za to, že způsobil ponižující a bolestivé teroristické násilí. Političtí vůdci se rozhodli, že Británie by měla využít příležitosti a podpořit Libyjce demonstrovat a bojovat za politické změny, dokud nebude Kaddáfí zbaven moci. Když odmítl rezignovat, britská „diplomacie hněvu“ prudce a rychle eskalovala až k vojenské intervenci. (Dawson, 2021, s. 1-2) Důležitým počátečním faktorem Cameronovy vlády bylo přesvědčení britského publika, že dochází k hrubému porušování lidských práv Kaddáfího režimem. Cameronovo rozhodnutí bylo z velké části ovlivněno tím, že Západ nedokázal zabránit vyvraždění 8000 civilistů ve Srebrenici v roce 1995. (Davidson, 2013, s. 321)

V hlavním projevu v Dolní sněmovně dne 28. února 2011 Cameron odsoudil Kaddáfího „vražedný režim“ (zločinný, ne-li zlý), prohlašoval, že libyjský „současný vůdce“ by měl „čelit spravedlnosti, kterou si zaslouží“. David Cameron podpořil výzvu francouzského prezidenta Nicholase Sarkozyho k vytvoření bezletové zóny nad libyjským vzdušným prostorem. Řekl, že Británie musí „odříznout režimu kyslík“. Kaddáfí musí „ted' odejít“ (Dawson, 2021, s. 11)

Cameronova zahraniční politika prosazovala obrácení se proti Kaddáfímu, s nímž Tony Blair mezi lety 1997-2007 obnovil omezené obchodní, diplomatické a bezpečnostní styky. Přesto

Kaddáfí stále zůstal v Británii vnímáný jako nemilovaný „*darebácký vůdce*“. Byl obviňován z terorismu a Cameron ho vnitřně nesnášel. Kdyby Kaddáfí zůstal u moci, mohl být hrozbou. Britští vládní představitelé se také obávali Kaddáfího pomsty. David Cameron rovněž poznamenal, že Kaddáfího Libye by mohla být „*potenciálním zdrojem terorismu v budoucnosti*“ (Dawson, 2021, s. 12) V roce 2019 napsal David Cameron ve svých pamětech. „*Pro nás, vychované v 80. letech, to byl ‚šílený pes‘, Kaddáfí je strašná postava v moderní historii, která prodala Semtex IRA, nařídila sestřelení let Pan Am 103 nad Lockerbie ve Skotsku a přiznala se k odpovědnosti za vraždu PC Yvonne Fletcherové v Londýně. Věděli jsme, čeho je schopen*“ (Dawson, 2021, s. 14)

7.2.1 Diskurzivní analýza Davida Camerona a tvořejní obrazu nepřítele ve vztahu k Muammaru Kaddáfím

Analyzoval jsem každý významný projev prezidenta Davida Camerona v průběhu let 2010 - 2011. V diskurzu jsem se zaměřil na povahu řečového aktu a vytváření obrazu nepřítele pomocí spojení, metafor a slovních frází použitých ve vztahu k plukovníkovi a vůdci Libye Muammaru Kaddáfím, o kterém se vyjadřoval jako o nepříteli, a podobně jako Barack Obama se snažil pomocí svého diskurzu zformulovat patřičný negativní obraz hrozby ztělesněné v osobě Muammara Kaddáfího.

„*Zpráva je velmi jasná. Násilí spáchané Kaddáfího silami je otřesné a nepřijatelné. A mám toto velmi jasné poselství pro tyrana Kaddáfího a jeho příznivce. Svět vás sleduje a svět vás bude volat k odpovědnosti. Každý bude hnán k odpovědnosti za to, co udělal.*“ (Cameron, 25. 02. 2011) „*Náš vzkaz plukovníku Kaddáfímu je jasný. Odejděte a odejděte, protože v této zemi nemáte žádnou budoucnost. Tito lidé, vaši občané v Libyi vás už nechťejí. Viděli vás brutalizovat lidi a vraždit lidi v Bengházi, v Misurátě a je čas, abyste odešel. Toto není Irák, není to invaze ani okupace. To není to, co chceme dělat, to není to, co budeme dělat. Chceme zastavit Kaddáfího vraždění vlastních lidí. Nejde o kontrolu Libye, nejde o libyjskou ropu. Jde pouze o to, aby krvelačný diktátor zastavil zabíjení svých lidí.*“ (Cameron, 29. 03. 2011)

Před zahájením vojenské intervence v Libyi a na jejím začátku nazývá britský premiér David Cameron Muammara Kaddáfího tyranem a krvelačným diktátorem, který brutalizuje a masakruje své vlastní obyvatelstvo a vyzývá ho, aby odešel a rezignoval na svoji funkci.

Pomocí pečlivě zvoleného politického diskurzu tak vytváří a konstruuje obraz nepřítele pro široké publikum a snaží se poukázat na to, že Muammar Kaddáfí je ztělesněním zla a brutality a že ho je nutno chápat jako nepřítele představující vážnou hrozbu nejenom pro libyjský lid, ale i pro britské občany.

Libyjský lid se postavil tyranovi, který ještě dnes zabíjí nevinné lidi v Libyi. (Cameron 12. 05. 2011.) „Proto mobilizujeme mezinárodní společenství k ochraně libyjského lidu před režimem plukovníka Kaddáfího. Je vyvíjený velký tlak na jeho režim a není možné si představit budoucnost Libye s Kaddáfím stále u moci. Musí jít a odstoupit. Potřebujeme prosadit rezoluci OSN číslo 1973 a ujistit se, že libyjský lid bude mít šanci rozhodnout o své vlastní budoucnosti. Aby bylo možné rezoluci OSN naplnit, musí Kaddáfí odejít a opustit Libyi.“ (Cameron, 25. 05. 2011) „Kaddáfího režim se rozpadá. Musí přestat bojovat bez podmínek a přijmout, že nemá jakoukoli naději ovládnout Libyi. Bylo nutné jednat, protože Kaddáfí se chystal vyvraždit své vlastní lidi a masakru nevinných lidí tak bylo zabráněno. Zásah byl legální, protože jsme naplnili rezoluci Organizace spojených národů a byl správný, protože libyjský lid si zaslouží utvářet si sám svou vlastní budoucnost, stejně jako to nyní dělají lidé v Egyptě a Tunisku.“ (Cameron, 28. 08. 2011)

Mezi měsíci květen až srpen 2011 se politický diskurz Davida Camerona v zásadě nezměnil. Ve své rétorice dál vykresloval Muammara Kaddáfího jako krutého protivníka a opakoval slova o tyranovi a nezlítošném diktátorovi, který měl v úmyslu vyvraždit své vlastní lidi a který musí okamžitě odejít. Nicméně velkou část svého projevu věnoval i vysvětlení, že se tomuto masakru úspěšně předešlo díky včasné reakci západních mocností, které se pod vedením NATO sjednotili a zahájili leteckou kampaň proti Kaddáfímu a jeho jednotkám. Premiér Cameron rovněž kladl důraz na legitimitu a správnost zásahu, který dal lidem Libye naději na změnu.

„Jak zde stojíme, svobodné libyjské síly osvobodily Tripolis a ovládají klíčová libyjská města. Dokud Kaddáfí zůstane u moci, bezpečnost a bezpečnost libyjského lidu zůstává ohrožena. Dovolte mi tedy ujasnit si, že nepolevíme, dokud nebude práce hotová. Hovoříme o muži, který je hledaný mezinárodním trestním soudem a jehož zločiny jsou každým dnem zjevnější. Nesmí se skrývat před spravedlností a musí čelit následkům svého jednání podle mezinárodního a libyjského práva.“ (Cameron, 05. 09. 2011) „Libyjský lid byl neuvěřitelně statečný při odstraňování strašlivé diktatury Kaddáfího. Pomůžeme vám najít Kaddáfího a postavit ho před

soud.“ (Cameron, 15. 09. 2011) „Plukovník Kaddáfí je mrtvý. Dnes bychom si měli připomenout všechny, kteří zemřeli rukou tohoto brutálního diktátora a jeho režimu.“ (20. 10. 2011)

V projevech premiéra Davida Camerona v Dolní sněmovně ze září 2011 již nedochází k velkému utváření hrozby a obrazu nepřítele. Cameron zmiňuje Kaddáfího zločiny a říká, že dokud bude u moci, tak bezpečnost libyjského lidu nebude garantována. Dále dává jasný slib libyjskému lidu, že Kaddáfí bude dopadem a postaven před soud. Stejně jako Barack Obama, svoji rétoriku adresovanou Muammaru Kaddáfimu již nestupňuje, jelikož sekuritizační rétoriku britské publikum přijalo a se smrtí diktátora odpadla potřeba obraz nepřítele dál vyostřovat.

Závěr

Diplomová práce zkoumá diskurz jednotlivých politických aktérů v souvislosti s konceptem tvorby obrazu nepřítele ve vztahu k Saddámu Husajnovi a Muammaru Kaddáfim. Použitím sekuritizační rétoriky a speciálních diskurzivních mechanismů a nástrojů, včetně metafor, personifikací a přirovnání, chtěli jednotliví aktéři konstruovat obraz nepřítele, který ohrožuje vlastní obyvatelstvo, ale je zároveň i hrozbou pro americký a britský národ. Sekuritizace tak zafungovala jako předobraz „ošklivého“ „zlého“ diktátora/nepřítele.

Jak v případě Iráku, tak v případě Libye, se jednalo o dva diktátorské režimy a v obou zemích docházelo k hrubému porušování lidských práv. Jednalo se tedy o hrozby proti základním lidským hodnotám. V případě Iráku navíc byla předmětem sekuritizace i vojenská oblast, v tvrzeních George W. Bushe a Tonyho Blaira se objevilo, že Saddámův režim vlastní zbraně hromadného ničení společně s chemickými a biologickými zbraněmi a že hrozí jejich použitím, či poskytnutím teroristickým organizacím.

Po druhé válce v Zálivu představoval Saddám Husajn vážnou hrozbu pro mezinárodní mír a bezpečnost na Blízkém východě, ale i v celém světě. Bushova a Blairova administrativa chtěla navodit atmosféru strachu a pomocí diskurzu tvořila obraz nepřítele, kterým byl irácký prezident Saddám Husajn. Cílem bylo zmobilizovat veřejný souhlas pro válečnou zahraniční politiku a získat podporu pro invazi do Iráku. Vnímání USA jako síly dobra, prosazující demokratické hodnoty a mír ve světě, se stalo hlavním tématem Bushovy administrativy. Ve Velké Británii představoval irácký prezident Saddáma Husajna zosobnění diktátora, který nebere na nic ani nejmenší ohledy a je zdrojem trvalé bezpečnostní hrozby, a to již před útoky z 11. září 2001. Saddám Husajn byl také často pojmenován britskými vládními představiteli jako zlotřilý diktátor. Již chvíli po 11. září britský předseda vlády Tony Blair apeloval na posílení mezinárodního tlaku na Irák, a to hlavně kvůli údajnému vlastnictví zbraní hromadného ničení a také kvůli potlačování základních lidských práv iráckým režimem.

V případě libyjské intervence si Barack Obama společně s Davidem Cameronem byli vědomi toho, k jakým humanitárním katastrofám došlo ve 20. století v Rwandě, nebo v Bosně v důsledku zpožděné reakce Západu. Z tohoto důvodu neviděli žádnou jinou alternativu, než podniknout rychlou vojenskou intervenci, která by zabránila dalším masovým zvěrstvům

na libyjském obyvatelstvu. Dalším důvodem zasáhnout a zbavit se Kaddáfího bylo jeho dlouholeté sponzorování mezinárodního terorismu, které ještě víc posílilo záměr zapojit se do konfliktu. Obama dále tvrdil, že účast USA ve vojenské operaci proti Kaddáfímu byla posvěcena Arabskou ligu, OSN a Severoatlantickou aliancí, která převzala vojenské velení nad celou operací. Obama ve svých projevech neustále opakoval, že je v národním zájmu zastavit další potenciální masakry, které by „poskvrnily svědomí světa“. Řekl, že mezinárodní intervence je nezbytná k ukončení utrpení a genocidy, páchané na libyjském civilním obyvatelstvu.

Vláda Davida Camerona viděla arabské jaro a konkrétně libyjskou krizi jako příležitost ukázat status velmoci Spojeného království a potrestat diktátora Muammara Kaddáfího za to, že způsobil brutální teroristické násilí. Na počátku bylo důležitým úmyslem Cameronovy vlády přesvědčit britské publikum, že dochází k hrubému porušování lidských práv Kaddáfího režimem. Podobně jako u Baracka Obamy, bylo Cameronovo rozhodnutí z velké části ovlivněno tím, že Západ nedokázal zabránit vyvraždění 8000 civilistů ve Srebrenici v roce 1995. Hlavním cílem práce bylo nalézt odpověď na výzkumnou otázku: Jaký panoval diskurz amerických prezidentů a britských premiérů ke vztahu k Saddámu Husajnovi a Muammaru Kaddáfim a zda panovaly nějaké rozdíly v použitém diskurzu a tvoření obrazu nepřítele ve vztahu k těmto dvou osobnostem?

Barack Obama uplatňuje velmi ostrý diskurz ve vztahu k plukovníkovi Muammaru Kaddáfímu. Stejně jako britský premiér David Cameron ho označuje za tyrana, který vykořisťuje vlastní obyvatelstvo a terorizuje nevinné lidi po celém světě. Dále jej Barack Obama nazývá noční můrou, tím, který se nestydí zabíjet a vraždit vlastní lid. Konstruuje hrozbu nepřítele a klade důraz na jeho bezcitnost a krutost, kterou tento diktátor projevuje vůči civilnímu obyvatelstvu. Chce, aby americké, ale i světové publikum chápalo Kaddáfího činy jako bezprostřední hrozbu, kterou je zapotřebí co nejdříve ukončit. Barack Obama označuje vraždění nevinných civilistů za bezpečnostní hrozbu a pomocí správně zvoleného diskurzu se snaží získat kompetence a legitimitu k použití a nasazení vojenské síly před domácím publikem, které přijímá sekuritizaci Kaddáfího brutálního jednání a schvaluje veškeré podniknuté akce na ochranu referenčního objektu (libyjského obyvatelstva).

V diskurzu premiéra Davida Camerona dochází k velmi podobné rétorice. Již před zahájením vojenské intervence v Libyi a na jejím začátku nazývá britský premiér David Cameron Muammara Kaddáfího tyranem a krvelačným diktátorem, který brutalizuje a masakruje své vlastní obyvatelstvo. Stejně jako Barack Obama vytváří a konstruuje David Cameron obraz nepřítele pro široké publikum a snaží se poukázat na to, že Muammar Kaddáfí je ztělesněním zla a brutality a že ho je nutno chápat jako nepřítele představujícího vážnou hrozbu nejenom pro libyjský lid, ale i pro britské občany. Ve svých vyjádřeních dále vykresloval Muammara Kaddáfího jako krutého protivníka a opakoval slova o tyranovi a nelítostném diktátorovi, který měl v úmyslu vyvraždit své vlastní lidi a který musí okamžitě odejít. Jak pro Baracka Obamu, tak pro Davida Camerona tedy hrál velkou roli morální imperativ podniknout záchrannou vojenskou akci na ochranu libyjských civilistů. V jejich projevech velmi často zaznívá humanitární argument zasáhnout, který je spojený s konceptem Responsibility to Protect (R2P), který zavádí odpovědnost států a mezinárodního společenství za ochranu populace před zločiny, jakými jsou porušování lidských práv, genocida, etnické čistky a jiné závažné zločiny.

V případě Iráku a Saddáma Husajna byl konstruovaný obraz podobně tematizovaný jako u Muammara Kaddáfího, nicméně, jak u George W. Bushe, tak u Tonyho Blaira docházelo k ostřejší rétorice ve vztahu k iráckému prezidentovi a také k neustálému tvrzení, že Saddám Husajn vlastní a vyvíjí zbraně hromadného ničení, které může přímo použít proti Spojeným státům a Velké Británii, nebo je předat teroristickým organizacím, se kterými spolupracuje. Pomocí pečlivě zvoleného diskurzu utvářel George W. Bush obraz nepřítele, kterého mělo americké publikum chápat jako vážnou hrozbu, která ohrožuje bezpečnost pro země v regionu, ale i amerického lidu například tím, že vlastní zbraně hromadného ničení, které může poskytnout teroristickým organizacím, například Al-Káidě. Docházelo tak ke značné sekuritizaci Saddáma Husajna a iráckého režimu, který mu podléhal. Podle Bushova nepřátelského diskurzu představoval Saddám a jeho režim hrozbu opětovného útoku na území Spojených států. Pro George W. Bushe byl Saddám Husajn brutální a krvavý diktátor, který byl schopný zlých a ohavných zvěrstev vůči jiným lidským bytostem. Považoval jej za brutálního tyrana, který měl schopnost zla a páchal ohavná zvěrstva vůči jiným lidským bytostem. Bush ve svých projevech také neustále opakuje, že režim Saddáma Husajna v minulosti použil

chemické a jiné ničivé zbraně i proti vlastnímu lidu a pokud zůstane u moci, tak bude představovat hrozbu nejenom pro irácké civilisty, ale i pro americký národ.

Podobně jako George W. Bush klade Tony Blair důraz na to, že Saddám Husajn je hrozbou a má v plánu vyvinout zbraně hromadného ničení, které pak může proti Západu použít. Před začátkem války v Iráku již Tony Blair tvrdil, že Saddám je tyran, který nechá umírat své lidi jenom proto, že nesouhlasí s jeho režimem. Dále konstatuje, že Saddámův režim je vyzbrojen zbraněmi hromadného ničení, které představují veliké nebezpečí. Ze strany Blaira dochází k sekuritizační rétorice a k sekuritizaci samotné vůči iráckému režimu a především vůči osobě Saddáma Husajna. Pomocí diskurzu a negativních konotací vůči Saddámově osobě tvoří obraz nepřítele a snaží se ho vykreslit jako existenciální hrozbu pro celý svět.

Součástí hlavní otázky byla i další podotázka, a sice zdali docházelo pomocí řečových aktů ze strany politických představitelů USA a VB před a během válek v Iráku a v Libyi k sekuritizaci diktátorských režimů Iráku a Libye.

Práce dospěla k závěru, že docházelo k sekuritizační rétorice ze strany představitelů USA a VB, jak v případě režimu a osoby Saddáma Husajna, tak i režimu a osoby Muammara Kaddáfího. V případě intervence v Libyi došlo v únoru a březnu 2011 k sekuritizační rétorice vůči jednání Kaddáfího a stoupenců jeho režimu, který představovalo hrozbu pro referenční objekt (tedy libyjské civilisty a povstalce) a ohrožoval americké zájmy. Baracka Obama a David Cameron se snažili přesvědčit ostatní aktéry „především pak americké a britské publikum“, že mají Spojené Státy a Velká Británie právo podniknout akci na jeho záchranu. Důležitý byl humanitární argument a morální povinnost zasáhnout a předejít masakru ohrožených civilistů. V případě invaze do Iráku docházelo rovněž k sekuritizaci režimu a osoby Saddáma Husajna. Administrativy George W. Bushe a Tonyho Blaira se pokoušely přesvědčit mezinárodní společnost a americkou a britskou veřejnost o tom, že Saddám Husajn vlastní zbraně hromadného ničení a je ochoten je použít, a to i proti Američanům. Zde byl důležitý argument bezprostřední bezpečnostní hrozby pro USA a Velkou Británii. Bush nesčetněkrát opakoval, že je ohrožena bezpečnost Spojených států a že touto hrozbou je právě Saddám Husajn, který spolupracuje s teroristy a vyvíjí zbraně hromadného ničení.

Použitá literatura

Knižní zdroje

BANNELIER-CHRISTAKIS, K., 2016. Military Interventions against ISIL in Iraq, Syria and Libya, and the Legal Basis of Consent. *Leiden journal of international law* [online]. Vol. 29, No. 3, Pp. 743–775 [cit. 2022-06-16]. ISSN 0922-1565. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/S0922156516000303>

BENEŠ, V., 2010. Teorie rolí: Diskurzivní analýza. *Mezinárodní vztahy*. Roč. 54, č. 1, s. 92–124. ISSN 0323-1844.

BUZAN, Barry; WÆVER, Ole; WILDE, Jaap de. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. 272 s. [ISBN 80-903333-6-2](#).

CARDARAS, M., 2013. *Fear, Power, and Politics: The Recipe for War in Iraq after 9/11*. Lanham: Lexington Books. ISBN 0-7391-7995-0.

DRULÁK, P. et al., 2008. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-385-7.

FARER, T. J. US Intervention in the Libyan Civil War. In: HENRIKSEN, D. a A. K.

GAUFMAN, Elizaveta. *Security Threats and Public Perception Digital Russia and the Ukraine Crisis*. Cham: Springer International Publishing, 2017, 1 online resource (XI, 222 p. 22 illus. in color.). ISBN 3-319-43201-X. Dostupné z: [doi:10.1007/978-3-319-43201-4](https://doi.org/10.1007/978-3-319-43201-4)

LARSEN, 2016. *Political Rationale and International Consequences of the War in Libya* [online]. Oxford: Oxford University Press, [cit. 2022-04-10]. ISBN 9780198767480. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198767480.003.0001>

HENDRICKSON, R. C., 2015. *Obama at War: Congress and the Imperial Presidency*. Kentucky: The University Press of Kentucky. ISBN 9780813160948.

HENRIKSEN, D. a A. K. LARSEN, 2016. *Political rationale and international consequences of the war in Libya*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 9780198767480.

HOLLOWAY, D., 2008. *9/11 and the War on Terror*. Edinburgh: Edinburgh University Press. ISBN 9780748633807.

HOUEN, A., 2014. *States of War since 9/11: Terrorism, Sovereignty and the War on Terror* [online]. London: Routledge [cit. 2022-04-10]. ISBN 9781138951907. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9780203071632>

KEEN, D., 2006. *Endless war?* London: Pluto Press. ISBN 1-84964-277-X.

KIELY, P. a D. RYAN, 2009. *America and Iraq: Policy-making, intervention and regional politics*. London: Routledge. ISBN 1-134-03672-8.

KŘÍŽ, Z., 2012. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů. Komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6145-3.

MUELLER, K. P., 2015. *Precision and Purpose: Airpower in the Libyan Civil War* [online]. Santa Monica: RAND Corporation [cit. 2022-04-10]. ISBN 9780833087935. Dostupné z: <https://doi.org/10.7249/j.ctt16f8d7x>

RECCHIA, S., 2015. *Reassuring the reluctant warriors: U.S. civil-military relations and multilateral intervention* [online]. New York: Cornell University Press [cit. 2022-04-10]. ISBN 9780801452918. Dostupné z: <https://doi.org/10.7591/9781501701559>

VÁŠKA, J., 2018. *New Labour, Británie a svět: ideový rámec britské zahraniční politiky za vlády Tonyho Blaira a Gordona Browna*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3744-0.

WAISOVÁ, Š., 2004. Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti: Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu. *Mezinárodní vztahy*. Roč. 39, č. 3, s. 66–86. ISSN 0323-1844.

..

Časopisné zdroje

BRZEZINSKI, Z., 2007. Terrorized by 'War on Terror'. In: *Aldeilis.net* [online]. 25. 3. 2007 [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: <http://www.aldeilis.net/terror/1393.pdf>

BUSH, G. W., 2001. Global War on Terror. In: *Georgewbushlibrary.gov* [online]. 11. 10. 2001 [cit. 2022-01-06]. Dostupné z: <https://www.georgewbushlibrary.gov/research/topic-guides/global-war-terror>

CLEMENTS, B., 2013. Public Opinion and Military Intervention: Afghanistan, Iraq and Libya. *The Political quarterly* [online]. Vol. 84, No. 1, Pp. 119–131 [cit. 2022-04-03]. ISSN 0032-3179. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1467-923X.2013.02427.x>

DAVIDSON, J. W., 2013. France, Britain and the intervention in Libya: an integrated analysis. *Cambridge review of international affairs* [online]. Vol. 26, No. 2, Pp. 310–329 [cit. 2022-06-06]. ISSN 0955-7571. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09557571.2013.784573>

DAWSON, G., 2021. “No future for Libya with Gaddafi”: Classical realism, status and revenge in the UK intervention in Libya. *Cambridge review of international affairs* [online]. Vol. 34, No. 2, Pp. 1–18 [cit. 2022-06-06]. ISSN 0955-7571. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09557571.2021.1888879>

FILIMON, L., 2013. The Discourse of Insecurity. Terrorism, September 11 and the War on Terror. *Political science series*. Vol. 2, No. 1, Pp. 197–220. ISSN 2286-315X.

HOLLAND, J., 2012. Blair's War on Terror: Selling Intervention to Middle England. *British journal of politics & international relations* [online]. Vol. 14, No. 1, Pp. 74–95 [cit. 2022-06-03]. ISSN 1369-1481. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1467-856X.2011.00469.x>

JERVIS, R., 2003. Understanding the Bush Doctrine. *Political science quarterly* [online]. Vol. 118, No. 3, Pp. 365–388 [cit. 2022-06-08]. ISSN 0032-3195. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/j.1538-165X.2003.tb00398.x>

KELLNER, D., 2007. Bushspeak and the Politics of Lying: Presidential Rhetoric in the "War on Terror". *Presidential studies quarterly* [online]. Vol. 37, No. 4, Pp. 622–645 [cit. 2022-06-03]. ISSN 0360-4918. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1741-5705.2007.02617.x>

LEE, M. J., 2017. Us, them, and the war on terror: reassessing George W. Bush's rhetorical legacy. *Communication and critical/cultural studies* [online]. Vol. 14, No. 1, Pp 3–30 [cit. 2022-06-16]. ISSN 1479-1420. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/14791420.2016.1257817>

MCWHINNEY, Edward. The US/British Invasion of Iraq and the United Nations Charter Prohibition of the Use of Force: the Paradox of Unintended Consequences. *Chinese journal of international law (Boulder, Colo.)* [online]. Oxford University Press, 2003, 2(2), 571-585 [cit. 2022-07-25]. ISSN 1540-1650. Dostupné z: doi:10.1093/oxfordjournals.cjilaw.a000489

OFFICE OF THE PRESS SECRETARY, 2002. President Bush Discusses Iraq with Congressional Leaders. In: *Whitehouse.gov* [online]. 26. 9. 2002 [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: www.whitehouse.gov/news/releases/2002/09/20020926-7.html

OPPENHEIMER, L., 2006. The Development of Enemy Images. *Peace and conflict* [online]. Vol. 12, No. 3, Pp. 269–292 [cit. 2022-04-25]. ISSN 1078-1919. Dostupné z: https://doi.org/10.1207/s15327949pac1203_4

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, 2003. Opatření související se situací týkající se Irácké republiky. In: *XXX* [online]. © 2003 [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: Dostupné z: file:///C:/Users/I505139/Downloads/t017300%20(1).pdf -

PASHAKHANLOU, A. H., 2018. Air power in humanitarian intervention: Kosovo and Libya in comparative perspective. *Defence studies* [online]. Vol. 18, No. 1, Pp. 39–57 [cit. 2022-04-03]. ISSN 1470-2436. Dostupné z: https://doi.org/10.1080/14702436.2017.1420420

PFIFFNER, J. P., 2004. Did President Bush Mislead the Country in His Arguments for War with Iraq? *Presidential studies quarterly* [online]. Vol. 34, No. 1, Pp. 25–46 [cit. 2022-06-13]. ISSN 0360-4918. Dostupné z: https://doi.org/10.1111/j.1741-5705.2004.00032.x

TEIMOURI, H. a S. P. SUBEDI, 2018. Responsibility to Protect and the International Military Intervention in Libya in International Law: What Went Wrong and What Lessons Could Be Learnt from It? *Journal of conflict & security law* [online]. Vol. 23, No. 1, Pp. 3–32 [cit. 2022-04-03]. ISSN 1467-7954. Dostupné z: https://doi.org/10.1093/jcsl/kry004

THE WHITE HOUSE, 2022. Briefing Room. *Whitehouse.gov* [online]. © 2022 [cit. 2022-06-06]. Dostupné z: http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/09/20010911-16.html

Internetové zdroje

AL JAZEERA ENGLISH, 2011. Gaddafi must go: Cameron. In: *Youtube.com* [online]. 29. 3. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=MqjA3oedANw>

AMERICANRHETORIC.COM, 2009a. Bush-Blair: To the Peoples of Iraq. In: *Youtube.com* [online]. 14. 3. 2009 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=T0xGWaDb2Yg>

AMERICANRHETORIC.COM, 2009b. George W. Bush - Saddam Captured. In: *Youtube.com* [online]. 21. 3. 2009 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=aKajq6vBFgc>

AMERICANRHETORIC.COM, 2011a. George W. Bush - Speech Marking End of Major Combat Ops In Iraq. In: *Youtube.com* [online]. 18. 4. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=5yCsmwoMecU>

AMERICANRHETORIC.COM, 2011b. George W. Bush - Ultimatum to Saddam Hussein. In: *Youtube.com* [online]. 20. 6. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=vr7OKqqTb_o

AP ARCHIVE, 2017. George W. Bush Making His Speech About Saddam Hussein. In: *Youtube.com* [online]. 3. 7. 2017 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=NB76bhf2E80&t=7s>

ARENATEAM, 2014. Prime Minister Tony Blair's speech to Congress - Jul. 17, 2003. In: *Youtube.com* [online]. 19. 1. 2014 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=768S4-W5Z6M&t=6s>

BLAIR, Tony. For Immediate Release Office of the Press Secretary March 17, 2003 March 16, 2003 Press Availability with President Bush, Prime Minister Blair, President Aznar, and Prime

ITV NEWS, 2011. Colonel Gaddafi dead - David Cameron statement. In: *Youtube.com* [online]. 20. 10. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=vglb1FLnkAE>

KELLYWURX, 2013. President Bush Axis of Evil Speech. In: *Youtube.com* [online]. 3. 4. 2013 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=btkJhAM7hZw>

OFFICE OF THE PRESS SECRETARY, 2002. President Discusses Growing Danger posed by Saddam Hussein's Regime. In: *Georgewbush-whitehouse.archives.gov* [online]. 14. 9. 2002 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2002/09/20020914.html>

OFFICE OF THE PRESS SECRETARY, 2003a. March 16, 2003 Press Availability with President Bush, Prime Minister Blair, President Aznar, and Prime Minister Barroso In: *Georgewbush-whitehouse.archives.gov* [online]. 17. 3. 2004 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030317-4.html>

OFFICE OF THE PRESS SECRETARY, 2003b. President Delivers "State of the Union". In: *Georgewbush-whitehouse.archives.gov* [online]. 28. 1. 2003 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/01/20030128-19.html>

OFFICE OF THE PRESS SECRETARY, 2003c. President Updates America on Operations Liberty Shield and Iraqi Freedom. In: *Georgewbush-whitehouse.archives.gov* [online]. 31. 3. 2003 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/03/20030331-4.html>

OFFICE OF THE PRESS SECRETARY, 2003d. Press Conference of President Bush and British Prime Minister Tony Blair. In: *Georgewbush-whitehouse.archives.gov* [online]. 17. 7. 2003 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/07/20030717-10.html>

OFFICE OF THE PRESS SECRETARY, 2004a. Bush, Blair Discuss Sharon Plan; Future of Iraq in Press Conference. In: *Georgewbush-whitehouse.archives.gov* [online]. 16. 4. 2004 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2004/04/20040416-4.html>

OFFICE OF THE PRESS SECRETARY, 2004b. President Bush: Information Sharing, Patriot Act Vital to Homeland Security. In: *Georgewbush-whitehouse.archives.gov* [online].

20. 4. 2004 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2004/04/20040420-2.html>

ON DEMAND NEWS, 2011. David Cameron: 'Colonel Gaddafi must face the law'. In: *Youtube.com* [online]. 5. 9. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=f2eWxx-nUNI>

ON DEMAND NEWS, 2016. Tony Blair on Iraq over the years: From WMDs to removing Saddam Hussein. In: *Youtube.com* [online]. 6. 7. 2016 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=T0xGWaDb2Yg>

SKY NEWS, 2011. Libya: Cameron's Warning For Gaddafi. In: *Youtube.com* [online]. 25. 2. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ds5NKsXU3HU>

THE OBAMA WHITE HOUSE, 2011a. President Obama on the death of Muammar Qaddafi. In: *Youtube.com* [online]. 20. 10. 2011 [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=IzX-FWgxEpE>

THE OBAMA WHITE HOUSE, 2011b. President Obama's Speech on Libya. In: *Obamawhitehouse.archives.gov* [online]. 28. 3. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: https://obamawhitehouse.archives.gov/videos/2011/March/032811_SpeechonLibya.mp4

THE TELEGRAPH, 2011a. David Cameron in Libya: 'this isn't over'. In: *Youtube.com* [online]. 15. 9. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=2-h1Rgfk6zA>

THE TELEGRAPH, 2011b. UK Prime Minister David Cameron announces new aid for rebels in Libya. In: *Youtube.com* [online]. 12. 5. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=LXr0TpClcKk>

THE WHITE HOUSE, 2011a. President Obama & Prime Minister Cameron Joint Press Availability. In: *Obamawhitehouse.archives.gov* [online]. 25. 5. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/photos-and-video/video/2011/05/25/president-obama-prime-minister-cameron-joint-press-availability>

THE WHITE HOUSE, 2011b. President Obama Authorizes Limited Military Action in Libya. In: *Obamawhitehouse.archives.gov* [online]. 19. 3. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: https://obamawhitehouse.archives.gov/videos/2011/March/031911_MilitaryActionLibya.mp4

THE WHITE HOUSE, 2011c. President Obama Delivers a Statement on Libya. In: *Obamawhitehouse.archives.gov* [online]. 22. 8. 2011 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/photos-and-video/video/2011/08/22/president-obama-delivers-statement-libya>

WALL STREET JOURNAL, 2003. The Iraq War: Tony Blair's Speech 10 Years Later. In: *Youtube.com* [online]. 19. 3. 2003 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=Pg9aEV9bcxs>

WALL STREET JOURNAL, 2013. The Iraq War: George W. Bush's Speech 10 Years Later. In: *Youtube.com* [online]. 19. 3. 2013 [cit. 2022-05-01]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=WejYdT3Lof8&t=186s>

Teze diplomové práce

Vymezení tématu:

Diplomová práce „Obraz nepřítele v současných vojenských operacích: komparace zásahů v Iráku a Libyi" se bude zabývat komparací války proti terorismu v Iráku a vojenským zásahem NATO v Libyi. Práce se bude skládat ze dvou částí – teoretické a praktické.

V teoretické části popíše příčiny, průběh a výsledek války v Iráku a občanské války v Libyi. Intervence v Iráku byla výsledkem deklarovaného boje proti terorismu na druhou stranu válka v Libyi, vedena silami NATO probíhala ve znamení humanitární intervence. V praktické části práce se zaměřím na personalizaci „protivníka“ z pohledu amerických a britských prezidentů a premiérů. Personalizace protivníka se bude vztahovat na prezidenta Iráku Saddáma Hussaina a vládce Libye Muammara Kaddáfího.

Válka v Iráku má své kořeny již v 90. letech 20. století. Rezoluce Rady bezpečnosti číslo 678 z roku 1991 požadovala, aby Irák zničil všechny své zásoby zbraní hromadného ničení a zavázal se, že takové zbraně nikdy v budoucnu nebude vyvíjet. Poté přijala Rada bezpečnosti dalších deset rezolucí, podle nichž Irák zásadním způsobem porušuje své povinnosti. (Rezoluce RB OSN z roku 1991)

V listopadu 2002 Rada bezpečnosti schválila rezoluci číslo 1441, ve které bylo vyjádřeno politování nad Iráckým nedodržením domluvených dohod, a usnesla se, že Irák neustále porušuje obsah svých závazků. Invaze do Iráku byla vyústěním eskalace dlouhodobé krize. Útoky na světové obchodní centrum způsobily to, že americká administrativa dostala záminku k tomu, aby oficiálně vyhlásila válku Iráku. Ne z důvodu, že by Saddám Hussain byl napojen na al-Kajdu a tak byl teoretickým nepřítelem USA v celosvětové válce proti terorismu, ale z toho důvodu, že dlouhodobě překážel zájmům USA. Hlavním odůvodněním války bylo tvrzení USA, že Irák disponuje zbraněmi hromadného ničení a těmito zbraněmi by pak mohl zásobovat teroristické organizace. (Sedlák, 2010, s. 69-70)

První tři důvody pro válku s Irákem tedy byly: Zaprvé, že Saddám Husajn má zbraně hromadného ničení a porušuje tím rezoluce OSN, zadruhé že Irák ohrožuje region Blízkého východu a zatřetí, Irák má napojení na teroristickou organizaci al-Kajda. Saddámův režim

rovněž čelil kritice v oblasti dlouhodobého porušování lidských práv. Dalším cílem války byla obnova Iráku jakožto stabilního demokratického státu.

Invaze do Iráku byla výsledkem eskalace dlouhodobé krize zapříčiněné nerespektováním požadavků Rady bezpečnosti OSN režime prezidenta Saddáma Husajna, který byl podezřelý z přechovávání zbraní proti hromadnému ničení. Teroristické útoky z 11. září znamenaly podstatný posun americké diplomacie a válečné strategie vůči Iráku od zadržování ke změně režimu. (Váska, s. 2009, 2018)

Na druhou stranu, ozbrojený konflikt v Libyi je součástí širšího procesu, který je známý také jako arabské jaro. Arabské jaro vzniklo jako výsledek sociálních, ekonomických a demografických přeměn. Nepokoje začaly v Tunisku a postupem času se rozšířily do dalších arabských zemí včetně Libye. První protesty proti Kaddáfího režimu začaly 16. 02. 2011. Nutno podotknout, že krize v Libyi přišla v době, kdy mezinárodní společenství přijalo koncept Responsibility to Protect (R2P), který zavádí odpovědnost států za ochranu populace před zločiny, jakými jsou genocida, etnické čistky a jiné závažné zločiny. Muammar Kaddafi si byl vědom důležitosti tohoto konceptu, přesto uvrhl zemi do občanské války. Se stále silnějšími výhrůzkami o odplatě a prostředky, kterými potlačoval povstání, poskytl Kaddáfí západním mocnostem oprávněné zdůvodnění pro vojenskou intervenci. (Kříž, 2012, s. 59)

Americký postoj ke krizi v Libyi se vyvíjel pozvolna. Americký prezident Barack Obama deklaroval na konci února 2011, že by se Kaddáfí měl vzdát své moci. USA uvalily na zemi sankce a pracovali se spojenci na vytvoření mezinárodní koalice, která by dostala libyjský režim pod tlak. Přestože byl ze začátku postoj amerického prezidenta Baracka Obamy k možné vojenské intervenci rezervovaný a zdrženlivý, později se Spojené státy přidaly ke svým spojencům a do intervence se zapojily, i když s omezeným vojenským prostředky a bez nasazení pozemních sil. (Kříž, 2012, s. 61) NATO bylo zpočátku k zdrženlivé zasáhnout, jelikož nepovažovalo situaci v Libyi za přímou hrozbu bezpečnosti členských států. Později se politika aliance změnila a NATO se začalo vyslovovat pro zásah. OSN schválilo mandát k vojenské intervenci Rezolucí 1973. C Rezoluce podpořila letecké útoky, které měly ochránit civilisty před útoky Kaddáfího jednotek. Úspěšná kampaň pod vedením NATO v Libyi trvala přibližně sedm měsíců, než to bylo oficiálně prohlášeno, že skončila 31. října 2011. (Clemens, 2013, s. 121)

Výzkumný cíl a formulace výzkumné otázky

Cílem práce bude porovnat vojenskou intervenci USA a Velké Británie v Iráku s vojenským zásahem NATO v Libyi. V teoretické části diplomové práce bude předmětem komparace obou dvou vojenských kampaní. Zaměřím se na to, jak se od sebe lišily a v čem byly stejné. Popíšu příčiny, které vedly k rozpoutání obou konfliktů, a shrnu jejich důsledky.

V praktické části se mimo jiné zaměřím na celkové zobrazení nepřítele. Porovnáám postavy iráckého prezidenta Saddáma Husajna a vládce Libye Muammara Kaddáfího. Budu zkoumat použití metafor, analogií a přirovnání, které byly použity ve vztahu k jejich osobnostem. Budu hledat rozdíly a podobnosti v mluveném i psaném diskurzu prezidentů USA a premiérů VB. Cílem diplomové práce bude dokázat a ověřit zjevné rozdíly v oblasti personalizace protivníka a to včetně diskurzivních obalů. Dále se pokusím najít odpověď na otázku, jak se Muammar Kaddáfí dopracoval do role „oblíbence“ a proč byl Saddám Husajn od samého začátku vnímán jako zlý diktátor? Pokusím se zjistit, jaké panovaly rozdíly mezi těmito dvěma osobnostmi.

Postava iráckého prezidenta Saddáma Husajna hrála v zahraničně politickém diskurzu britské a americké vlády roli bezohledného diktátora a jako zdroj trvalé bezpečnostní hrozby a to již před útoky z 11. září 2001. Saddám Husajn bývá velmi často označován v politickém diskurzu jako „nebývalá bezpečnostní hrozba“, nebo jako „zlotřilý diktátor“. (Váška, 2019, s. 211) Například pro Blairův diskurz z tohoto období je charakteristické striktní rozlišování mezi Saddámem (a jeho režimem) a iráckou populací. (Váška, 2019, s. 212) Dá se předpokládat, že metafory objevující se v politickém diskurzu amerických a britských představitelů ke vztahu k jeho osobě mají převažující negativní konotaci.

V případě Libye a jejího vůdce Muammara Kaddáfího se jednalo o jiný obraz. Kaddáfí byl Spojeným státům a západním spojencům velmi nápomocný při válce proti teroru. Krátce po teroristických útocích ze dne 11. 09. 2001 na Spojené státy, poskytl Kaddáfí americkým zpravodajským službám informace o Libyjcích, kteří patřili k džihádistickým skupinám. Kromě toho již v roce 2002 Kaddáfí poskytl místo, na které byl Centrální zpravodajská agentura (CIA) by mohla podezřelé teroristy vydávat k výslechu.

Kaddáfí se chtěl stát členem „protiteroristického klubu“. Aby toho docílil, odhalil a zřekl se začínajícího programu na výrobu atomových zbraní, který se mu jevil nezbytně nákladný na to, aby mu zajistil nějakou prestiž. V roce 2004 odstranily Spojené státy obchodní omezení mezi dvěma zeměmi, což zapříčinilo proud podnikových investic do země. V roce 2006 byla rehabilitace bývalého „státního teroristického“ režimu dokončena obnovením formálních diplomatických styků se Spojenými státy a režim se dokonce stal strategickým spojencem Spojených států. (Farer, 2016, 10). Americký velvyslanec v Libyi dokonce charakterizoval režim Libye jako strategického spojence. Vzhledem k tomu, že vztahy se Západem se Kaddáfímu úspěšně dařilo budovat od roku 2002, ani Kaddáfí ani jiní další pozorovatelé nemohli předvídat, že protirežimní protesty potlačené libyjskou armádou vyústí k zahájení intervence mezinárodní koalice s cílem odstranit Muamara Kaddáfího a ochránit civilní obyvatelstvo. (Farer, 2016, s. 12).

Výzkumná otázka č. 1

Byla válka v Iráku navzdory různorodosti intervencí podobně, nebo stejné tematizovaná, jaká válka v Libyi? Jakým způsobem byla podávána? Existovala mezi konflikty nějaká analogie?

Výzkumná otázka č. 2

Role personalizace protivníka Saddáma Hussaina v Iráku versus role Murammara Kaddafího v Libyi.

Jaký panoval diskurz nejvyšších amerických prezidentů a britských premiérů ke vztahu k Sadaimu Hussainovi a Muammaru Kaddáfim? Panovaly nějaké rozdíly v použitém diskurzu ve vztahu k těmto dvou osobnostem?

Výzkumná otázka č. 3

Jaké nástroje dominovaly v diskurzu politických představitelů (prezidentů USA a premiérů Velké Británie) při intervenci NATO v Libyi a válce v Iráku? Jak významnou roli hrála podpora intervence u americké a britské veřejnosti?

Výzkumná otázka č. 4

Docházelo pomocí řečových aktů ze strany politických představitelů USA a VB před a během válek v Iráku a v Libyi k sekuritizaci diktátorských režimů Iráku a Libye?

Koncepční a teoretický rámec

Konstruktivismus:

Jako obecný přístup zahrnuje konstruktivismus jak ontologické, tak i epistemologické předpoklady. V ontologické rovině se konstruktivismus vyznačuje především důrazem na roli sdílených idejí. Sdílené ideje mohou existovat například v podobě diskurzu, identit nebo norem. Dále konstruktivisté tvrdí, že zájmy a identita státu nejsou trvalé a předem dané, ale jsou určovány ideovými strukturami, v nichž státy existují. (Karlas, 2007, s. 75) Konstruktivismus má tři hlavní myšlenkové proudy, tedy konstruktivismus konvenční (naturalistický, modernistický), kritický (neoklasickým, lingvistickým modernistickým a postmoderní (radikální).

Konstruktivisté věnují velkou pozornost vlivu institucí, než jejich vzniku a to patří k hlavním myšlenkám celého konstruktivismu. Jeden z klíčových rysů konstruktivismu spočívá totiž v tom, že tento přístup přisuzuje institucím konstitutivní funkci. Podle tohoto pojetí instituce ustanovují samotné identity a zájmy států. Z toho plyne, že instituce nepředstavují důsledky zájmů aktérů, ale nutnou podmínku pro existence těchto zájmů i identit. Vliv je obousměrný, proto se instituce a identity aktérů vzájemně konstituují. (Karlas, 2007, s. 76)

Přístup komunikativní akce

Přístup komunikativní akce vychází z kritického konstruktivismu a mezi jeho hlavní představitele patří Friedrich Kratochwil. Podle tohoto přístupu jsou sociální struktury ustanoveny jazykovými strukturami a vědomí může být tedy studováno pouze prostřednictvím analýzy jazyka. Neodmyslitelnou součástí režimů dále vytváří komunikace příslušných aktérů. Dodržování závazků spojených s režimy a do značné míry tedy i přetrvání režimů pak závisí na komunikativním jednání. V oblasti komunikativního jednání se aktéři snaží o vzájemné porozumění prostřednictvím přesvědčivé argumentace a koordinace sociálního jednání.

Existence režimů tak závisí na praktickém diskurzu aktérů. Pod praktickým diskurzem rozumíme diskuzi aktérů určitého společenství osob, usilující o vytváření a obnovování shodu

názorů ohledně společných norem jednání, jakož i o interpretaci a správnou aplikaci uvedených norem v konkrétních situacích. Selhání praktického diskurzu má pak za následek i v selhání příslušných režimů. Režimy jsou v tomto pojetí trvalým předmětem diskurzivních „střetů“ mezi aktéry, v nichž „vítězí“ argumenty, které výraznějším způsobem korespondují s hlubšími souborem pravidel chování, v jejichž rámci dané režimy existují. (Karlas,2007, s. 77)

Koncept sekuritizace:

Sekuritizace je dynamickým procesem sociálního konstruování hrozeb a rizik, kdy se určité téma stává tématem bezpečnostním nikoli na základě skutečně existující hrozby, ale protože je jako hrozba prezentováno a tato prezentace je přijata. Ve druhé polovině 90. let se kodaňská skupina pod Waevrovým vlivem přiklonila ke konstruktivistickým přístupům. Nejvýznamnějším „produktem“ spojení Buzanova realismu a Waevrova konstruktivismu se stala teorie sekuritizace.

V procesu sekuritizace označujeme nějakou entitu jako referenční objekt a snažíme se přesvědčit ostatní aktéry, aby jej akceptovali; přijme-li „publikum“ sekuritizaci referenčního objektu, máme právo podniknout akci na jeho záchranu a publikum musí naši činnost tolerovat. Tím, že publikum přijímá sekuritizaci, přijímá také případné budoucí akce na ochranu referenčního objektu. O tom, zda byla sekuritizace úspěšná, nerozhoduje sekuritizující aktér, ale fakt, zda ostatní aktéři akceptovali sekuritizované téma jako existenční hrozbu, tj. zda přijali možnost omezení jiných společenských hodnot ve prospěch sekuritizovaných témat. Kodaňská skupina poukazuje na nebezpečí ukrývající se v možnosti sekuritizovat určité téma. Sekuritizující aktéři (např. představitelé státu) vytvářejí v procesu sekuritizace určitou skutečnost, která jim dává možnost ospravedlnit využití mimořádných prostředků. (Waisová, 2004, s. 78-79)

Dalším krokem je využití jazykové teorie. Buzan, Waever a de Wilde chápou bezpečnost jako řečový akt. Teorie řečového aktu, jejímž autorem je John L. Austin, navazuje na Wittgensteinovy „jazykové hry“ a filozofii jazyka a na Habermasovu teorii komunikativního jednání. Řečový akt není pouze lingvistickým útvarem, řečový akt je sociálním produktem a

závisí na společenském postavení řečníka Sekuritizující aktér je někdo, kdo „vykonává“ bezpečnostní řečový akt.

Při rozšiřování konceptu bezpečnosti se kodaňská skupina pohybuje po dvou osách, po ose vertikální (po ose referenčních objektů) a po ose horizontální (po ose zdrojů hrozeb). Vertikální osa vyjadřuje kvalitativní proměnu v oblasti referenčních objektů. Referenčním objektem ve vertikální rovině mohou být nejrůznější entity například jedinec, rodina, národ, lidstvo, státy a mezinárodní systém. Horizontální rovina vyjadřuje kvalitativní odlišnost zdrojů hrozeb a nejistoty. Zdroje hrozeb kodaňská škola lokalizuje do pěti sektorů – politického, vojenského, ekonomického, environmentálního a sociálně-kulturního. Kombinace úrovní a sektorů nám poskytuje ucelený přehled o referenčních objektech i o zdrojích ohrožení. (Waisová, 2004, s. 72)

Ve své práci aplikuji koncept sekuritizace se zaměřením na politický sektor. Politický sektor sekuritizace se primárně zabývá otázkou zabezpečení organizační stability společnosti. Zabývá se nevojenskými hrozbami pocházejícími od jiných politických subjektů, než jsou státy. Díky tomu, že se tímto způsobem dají sekuritizovat již konkrétní osoby. Příklady toho sektoru jsou terorismus, diktátorské režimy, či porušování lidských práv. (Buzan, Waver, 2005, s. 272) Výše popsanou bezpečnostní teorii Kodaňské školy a také koncept sekuritizace, aplikuji na případu války proti terorismu v Iráku a válce v Libyi.

Dále aplikuji koncept sekuritizace na válku v Iráku a v Libyi. Budu zkoumat zdali a jakými prostředky političtí lídři USA a VB označovali pomocí řečového aktu danou entitu za existenčně ohroženou, aby se stala předmětem sekuritizace.

Jak v případě Iráku, tak v případě Libye se jednalo o dva diktátorské režimy a v obou zemích docházelo k porušování lidských práv. Jednalo se tedy o hrozby proti základním lidským hodnotám. V případě Iráku navíc byla předmětem sekuritizace i vojenská oblast a to vlastnění zbraní hromadného ničení Saddámovým režimem.

Metodologie

Metodologií, kterou se bude má práce zabývat, je diskurzivní analýza politických představitelů USA a Velké Británie. V případě americké a britské intervence v Iráku v roce 2003 se zaměřím

na výroky amerického prezidenta George W. Bushe a britského premiéra Tonyho Blaira. V případě intervence spojenců v Libyi v roce 2011 budu zkoumat diskurz amerického prezidenta Baracka Obamy a britského premiéra Davida Camerona. Předmět zkoumání budou jejich výroky ke vztahu k válečným konfliktům a k osobě Saddáma Hussaina a Muammara Kaddáfího.

Diskurzivní analýza bývá tradičně definována jako sada metod a teorií pro zkoumání používaného jazyka v sociálním kontextu. Diskurzivní analýza zkoumá, jakým způsobem lidé lidé skrze text či soubor textů konstruují smysl a význam objektů a aktivit sociálního světa.

Diskurzivní analýza ve všech svých formách pojímá realitu jako sociálně konstruovanou. Vzhledem k množství ostatních rozdílů se diskurzivní analýza dělí na 3 základní typy. Na sociálně psychologickou analýzu, kritickou diskurzivní analýzu a na Faucaltovskou historickou analýzu.

Diskurzivní analýza je kvalitativní metodou, která byla rozvinuta sociálním konstruktivismem. Diskurzivní analýza bývá tradičně definována jako sada metod a teorií pro zkoumání běžně používaného jazyka v sociálním kontextu. Text (jazyk) je nedílnou součástí politicko-sociální reality, dokonce jednou z jejích základních konstitutivních složek, nikoliv pouze nástroj k popsání reality. Je nutné podotknout, že diskurzivní analýza zkoumá jakým způsobem lidé skrze text či soubor textů konstruují smysl a význam objektů a aktivit sociálního světa. (Beneš, 2019, s. 92-93)

Diskurzivní analýza ve všech svých formách pojímá realitu jako sociálně konstruovanou. Jedním z cílů diskurzivní analýzy je uchopit způsob, jakým je realita sociálně konstruovaná skrze jazyk a významotvorné praktiky. Ke zkoumání diskurzu jako promluvy tj. jednání konkrétních aktérů, má nejbližší sociálně-psychologická diskurzivní analýza, kterou rovněž využiji v mé diplomové práci. (Beneš, 2019, s. 95)

Sociálněpsychologická diskurzivní analýza

Ke zkoumání diskurzu jako promluvy má nejbližší sociálněpsychologická diskurzivní analýza. Její vznik je spojen se jmény Margret Werterellové a Jonnathana Pottera. Sociálněpsychologická

analýza je prototypem „lingvistické“ diskurzivní analýzy, jež se zaměřuje na zkoumání lingvistické, rétorické a argumentační struktury jednotlivých projevů a textů. Sociálněpsychologická diskurzivní analýza se zajímá o společenské praktiky, o rétorickou a argumentační organizaci a textu. (Beneš, 2019, s.99)

Sociálněpsychologická diskurzivní analýza se zajímá o společenské praktiky o rétoriku a argumentační organizaci řeči a textu. Naplno se v ní projevil vliv teorie řečových aktů.

Důležitým znakem diskurzivní analýzy je chápání diskurzu jako konstrukce. Tento aspekt je zkoumán na dvou úrovních. První se zabývá způsobem, jakým je diskurz konstruován pomocí slov, ustálených spojení či rétorických prostředků. Druhá rovina se zabývá konstrukcí a stabilizací určité verze světa pomocí diskurzu.

Sociálně-psychologická diskurzivní analýza věnuje velkou pozornost i způsobu, jakým mluvčí ve svém projevu vykresluje svoji vlastní pozici vůči jednání jiných i svým vlastním činům. V neposlední řadě zkoumá diskurzivní analýza interpretační repertoáry. Jedná se o zdroje jako soubory termínů a symbolů, které mluvčí v daném prostředí využívají k definici a hodnocení svých společenských identit a morálního statusu a jevů. (Beneš, 2019, s. 101)

Plánovaná osnova práce

- Úvod
- Koncept sekuritizace a teorie obraz nepřítele
- 11. září 2001 a válka s globálním terorem
 - o Kultura strachu v podobě války proti teroru
 - o Nová válka Ameriky v Afghánistánu a cesta do Iráku
 - o Bushova doktrína
- Příprava na válku v Iráku a politika preventivní války
 - o Rezoluce RB OSN
 - o Americký diskurz před válkou v Iráku a vojenská aliance USA
- Válka v Iráku a operace irácká svoboda
 - o Pozdější rezoluce RB OSN
 - o Pokračující válka v Iráku
 - o Konec války v Iráku a nástup Baracka Obamy
- Válka v Libyi a operace Unified Protector
 - o příčiny, zapojení NATO, konec války

- Komparace války v Iráku a Libyi
- Diskurz George Bushe a Tonyho Blaira:
 - o Sadajm Husajn / vyobrazování nepřítele
- Diskurz Baracka Obamy a Davida Camarona:
 - o Muammar Kadáfí/ vyobrazování nepřítele
- Závěr

Použití literatury

Než začnu s psaním diplomové práce, provedl jsem rešerši literatury. To bylo provedeno ze dvou důvodů: za prvé, zjistit, kolik a jaké informace mám k dispozici, tedy získat představu o čem mohu a nemohu zkoumat. Po stanovení těchto „hranic výzkumu“ jsem byl schopen splnit to druhé hledání hlavních zdrojů informací pro můj výzkum. Nakonec jsem našel 10 hlavních zdrojů informace, které poslouží jako základ pro můj výzkum, který nyní stručně představím. Na závěr této části bych rád uvedl, že toto není definitivní seznam zdrojů pro tento výzkum. K doplnění těchto zdrojů budu používat množství zpráv, článků, knih a dalších zdrojů a informací, i když tyto zdroje samozřejmě poslouží jako primární zdroje pro mou diplomovou práci.

Předběžný seznam literatury:

CAMPBELL, Horace. *Global NATO and the Catastrophic Failure in Libya*. New York: Monthly Review Press, 2013. ISBN 9781583674130.

Kniha zkoumá politické a ekonomické krize počátku 21. století a zaměřuje se na intervenci NATO v Libyi. Sleduje počátky konfliktu, zasazuje jej do širšího kontextu povstání Arabského jara a vysvětluje rozšířenou roli NATO po studené válce. Dále se zabývá postavou Muammara Kaddáfího a jeho popravou, která byla součástí útoku na Libyi ze strany Severoatlantické aliance.

CLEMENTS, Ben. *Public Opinion and Military Intervention: Afghanistan, Iraq and Libya. The Political quarterly (London. 1930)* [online]. HOBOKEN: Blackwell Publishing, 2013, 84(1), 119-131 [cit. 2021-10-6]. ISSN 0032-3179. Dostupné z: doi:10.1111/j.1467-923X.2013.02427.x

Tento článek analyzuje veřejné mínění ohledně intervence v Libyi v roce 2011, přičemž se dívá na tři různé aspekty tohoto tématu. Nejprve zkoumá rozdíly v mezinárodních postojích k vojenské akci v Libyi mezi zeměmi NATO. Zadruhé se pak podrobně zabývá tím, které sociální skupiny s větší či menší pravděpodobností schvalovaly britskou angažovanost, a srovnává to s postoji skupin k roli Británie v Afghánistánu a Iráku. Zatřetí hodnotí, jak se veřejné mínění změnilo v průběhu akce v Libyi, přičemž sleduje tři klíčové ukazatele nálady veřejnosti: zda Británie měla nebo neměla vést vojenskou akci, jak dobře probíhala válka, a hodnocení postupu Davida Camerona jakožto premiéra Velké Británie.

HENRIKSEN, Dag a Ann Karin LARSEN. *Political rationale and international consequences of the war in Libya*. Oxford: Oxford University Press, 2016 - 2016, 1 online resource (355 p.). ISBN 0-19-182147-0.

Politické zdůvodnění a mezinárodní důsledky války v Libyi se zaměřují na mezinárodní intervenci v Libyi v roce 2011 a pokouší se odpovědět na dvě široké otázky. Zaprvé, jaký byl politický důvod pro to, aby různí aktéři postupovali tak, jak postupovali při vedení a provádění vojenské intervence v Libyi. Zadruhé, jaké jsou důsledky vojenské intervence v Libyi schválené OSN? R2P byl veřejným důvodem d'ètre války a důležitým legitimizačním faktorem intervence. Humanitární situace přesto byla nezbytným, ale sama o sobě neadekvátním předpokladem pro intervenci.

JERVIS, Robert, 2003. *Understanding the Bush Doctrine*. *Political science quarterly* [online]. Oxford, UK: Academy of Political Science, 118(3), 365-388 [cit. 2022-01-08]. ISSN 0032-3195. Dostupné z: doi:10.1002/j.1538-165X.2003.tb00398.x

Autor článku tvrdí, že Bushova doktrína představuje vysoce ambiciózní koncepci zahraniční politiky USA. Na základě předpokladu, že jde o období velkého ohrožení a velké příležitosti, doktrína vyzývá k prosazení a rozšíření americké moci a hegemonie. Dochází k závěru, že toto tvrzení a rozšíření pravděpodobně neuspějí.

KELLNER, Douglas, 2007. Bushspeak and the Politics of Lying: Presidential Rhetoric in the "War on Terror." *Presidential studies quarterly* [online]. Malden, USA: Blackwell Publishing, 37(4), 622-645 [cit. 2022-01-07]. ISSN 0360-4918. Dostupné z: doi:10.1111/j.1741-5705.2007.02617.x

Bushova administrativa, podporovaná americkými korporátními médii, zmanipulovala politiku strachu, aby prosadila vládní agendu, která zahrnovala, masivní změny v právním systému, dramatickou expanzi americké armády a řízenou vojenskou intervencí v Afghánistánu a Iráku. Článek rovněž rozebírá rétoriku George W. Bushe a jeho administrativy v období po teroristických útocích z 11. září. Zmiňuje mimo jiné projev George W. Bushe o „ose zla“ a vedení k válce v Iráku, jeho diskurz a podívanou na válku samotnou. Autor se také soustřeďuje na Bushovu rétoriku jako nástroj „Bushspeaku“ a politiku lhaní.

KIELY, Patrick. a David RYAN. *America and Iraq policy-making, intervention and regional politics*. London: Routledge, 2009, 1 online resource (289 p.). ISBN 1-134-03672-8.

Tato kniha poskytuje přehled o americké angažovanosti v Iráku od iráckého převratu v roce 1958 až po současnost a nabízí hlubší kontext současného konfliktu. Pomocí řady inovativních metod k výsledku americké zahraniční politiky, ideologie a kultury poskytuje kniha široký soubor úvah o minulých, současných a budoucích důsledcích americko-iráckých vztahů.

PIFFNER, James P. Did President Bush Mislead the Country in His Arguments for War with Iraq?. *Presidential studies quarterly* [online]. Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2004, 34(1), 25-46 [cit. 2022-02-03]. ISSN 0360-4918. Dostupné z: doi:10.1111/j.1741-5705.2004.00032.x

Prezident Bush byl v tisku obviňován, že lhal ve svých argumentech o zavedení Spojených států do války s Irákem v roce 2003. Tento článek zkoumá několik souborů prohlášení prezidenta Bushe a jeho administrativy. Zaprvé zkoumá spojení mezi Saddámem Husajnem, al-Káidou a teroristickými útoky z 11. září, za druhé se zabývá kapacitou jaderných zbraní v Iráku, a za třetí o chemických a biologických zbraních Saddáma Husajna a jeho schopnosti je použít. Článek dochází k závěru, že na základě veřejně dostupných důkazů prezident uvedl zemi v omyl důležitými způsoby, což potenciálně podkopalo důvěru občanů.

The White House: President George W. Bush. <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/index.html>: *Press Briefings* [online]. [cit. 2022-02-17].

Při psaní mé diplomové práce budu čerpat z oficiální webové stránky Bílého domu a tiskových vyjádření prezidenta George W. Bushe. Zaměřím se na období války v Iráku a především na Bushova vyjádření vztahující se k osobě Saddáma Husajna.

The White House: President Barack Obama. <https://obamawhitehouse.archives.gov/PressBriefings> [online]. [cit. 2022-02-17].

Při psaní mé diplomové práce budu čerpat z oficiální webové stránky Bílého domu a tiskových vyjádření prezidenta Baracka Obamy. Zaměřím se na období války v Libyi a především na Obamova vyjádření vztahující se k osobě Muamara Kaddáfího.

VÁŠKA, Jan, 2017. *New Labour, Británie a svět: ideový rámec britské zahraniční politiky za vlády Tonyho Blaira a Gordona Browna*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 308 stran ; 21 cm. ISBN 978-80-246-3744-0.

V této knize autor na základě obsahové a diskurzivní analýzy premiérských projevů a dalších klíčových textů v turbulentní éře Tonyho Blaira a Gordona Browna zkoumá a interpretuje proměny ideové struktury, v níž byla zahraniční politika Spojeného království v období New Labour ukotvena.

Použité zdroje

BENEŠ, Vít. Teorie rolí: Diskurzivní analýza. *Mezinárodní vztahy* [online]. Ústav mezinárodních vztahů, 2010, 54(1), 92-124 [cit. 2022-02-18]. ISSN 0323-1844.

BUZAN, Barry; WÆVER, Ole; WILDE, Jaap de. *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. 272 s. [ISBN 80-903333-6-2](#).

FARER, Tom J. *US Intervention in the Libyan Civil War. Political Rationale and International Consequences of the War in Libya*. Oxford: Oxford University Press, 2016. ISBN 9780198767480. Dostupné z: doi:10.1093/acprof:oso/9780198767480.003.0001

KARLAS, Jan. Současné teorie mezinárodních institucí. *Mezinárodní vztahy* [online]. Ústav mezinárodních vztahů, 2007, **42**(1), 66-85 [cit. 2021-10-31]. ISSN 0323-1844.

KŘÍŽ, Zdeněk, 2012. *Severoatlantická aliance a řešení ozbrojených konfliktů: komparace angažmá v Kosovu a Libyi*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 134 s. ; 21 cm. ISBN 978-80-210-6145-3.

SEDLÁK, Roman, 2010. *Válka v Iráku 2003: Konflikt v Perském zálivu v perspektivě americké zahraniční politiky*. Bakalářská práce (Bc.)--Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd, 2010, 88 s.

VÁŠKA, Jan, 2017. *New Labour, Británie a svět: ideový rámec britské zahraniční politiky za vlády Tonyho Blaira a Gordona Browna*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 308 stran ; 21 cm. ISBN 978-80-246-3744-0.

WARREN, Aiden a Damian GRENFELL. *Rethinking humanitarian intervention in the 21st century*. Oxford: Oxford University Press, 2020 - 2017, 1 online resource (320 pages). ISBN 1-4744-4442-3.

WAIŠOVÁ, Šárka, 2004. Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu. *Mezinárodní vztahy* [online]. Ústav mezinárodních vztahů, **39**(3), 66-86 [cit. 2022-02-17]. ISSN 0323-1844.